

Η
ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ
ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΓΡΑΦΗ Β΄

ΤΕΣΗ ΣΑΛΗ-ΠΑΠΑΣΑΛΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ – ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Σκοπός του Λεξικού μυκηναϊκών τεχνικών όρων είναι να συγκεντρώσει, να κατατάξει και να διερευνήσει τους όρους που σχετίζονται με τον τεχνικό πολιτισμό των Μυκηναίων. Η χρησιμότητα ενός Λεξικού του είδους αυτού ελπίζουμε ότι θα είναι πολλαπλή και τούτο, διότι, εκτός του καθαρά φιλολογικού ενδιαφέροντος, θα συμβάλει στην πληρέστερη γνώση του μυκηναϊκού κόσμου μέσω της μελέτης των δειγμάτων του τεχνικού πολιτισμού, που αποτελεί το όχημα και την αντανάκλαση του πνευματικού. Όπως είναι γνωστό, πάντοτε τα υλικά δημιουργήματα και τα έργα τέχνης δίνουν ανάγλυφα το μέτρο και τον χαρακτήρα του πολιτισμού μιας εποχής.

Τα μυκηναϊκά κείμενα, στα οποία καταγράφονται μεταξύ άλλων οικοδομικά υλικά, ποικίλα οικιακά σκεύη, ενδύματα, αμυντικά και επιθετικά όπλα κλπ. και περιγράφονται λεπτομερώς έπιπλα και άρματα πολυτελούς κατασκευής, μπορούν να συμπληρώσουν ουσιαστικά την εικόνα που έχουμε σχηματίσει για τον μυκηναϊκό πολιτισμό στηριζόμενοι στα αρχαιολογικά ευρήματα. Αντικείμενα «αγνώστου ταυτότητας» της μυκηναϊκής εποχής, τα οποία κατά καιρούς φέρνει στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη, καθώς και άλλα που ταυτίζονται μεν, αλλά που συμβατικώς κατονομάζονται με λέξεις ειλημμένες από τη μεταγενέστερη Ελληνική, αποκτούν τώρα αυθεντική σημασία χάρη στις πινακίδες της Γραμμικής γραφής Β. Εκεί, ως γνωστόν, τα καταγεγραμμένα αντικείμενα κατά κανόνα συνοδεύονται από ιδεογράμματα, που στην ουσία αποτελούν αναπαραστάσεις τους.

Στο Λεξικό περιέχονται όροι που α) μαρτυρούνται άμεσα, όπως για παράδειγμα: καπνία (ka-pi-ni-ja), κίων (ki-wo), έλυμνία (e-tu-mi-ni-ja), τράπεζα (to-pe-za:

τορπεζα = τράπεζα), θρόνος (to-no: θόρονος = θρόνος), θρήνυς (ta-ra-pu-we: θράνυες = θρήνυες), τρίπους (ti-ti-ro-de: τρίποδες), δέπας (di-ra: δίπας = δέπας), πίθος (qe-to: πέθος = πίθος), πύραυστρον (pu-ra-u-to-go), σπάλαθρον (qa-ra-to-go), φιάλα (pi-a₂-ga: φιιάλα = φιάλη), έσχάρα (e-ka-ra), ξίφος (qi-si-re-e: ξίφεη, δυϊκός), φάσγανον (pa-ka-pa: φάσγανα, πληθ.), κόρυς (ko-gu-to: κόρυθος, γενική), θώραξ (to-ra-ke: θώρακες, πληθ.) κλπ., αλλά και όροι που β) μαρτυρούνται έμμεσα, όπως για παράδειγμα: θύρα μέσω του δηλωτικού αξιώματος Όπιθυραϊός (o-pi-tu-ra-jo), θάλαμος μέσω του ανθρωπωνυμίου Θαλαμάτας ή Θαλαμάρτας (ta-ra-ma-ta: Θαλαμάτας, αλλά και Θαλαμάρτας), τοίχος μέσω του δηλωτικού επαγγέλματος τοιχοδόμος (to-ko-do-mo) κλπ. Στη δεύτερη περίπτωση έγινε εκτεταμένη χρήση των πορισμάτων δύο διαπρεπών ξένων ερευνητών, του Γάλλου M. Lejeune και του Ολλανδού C. Ruijgh, πάντοτε υπό την επίβλεψη του I. K. Προμπονά.

Στο Λεξικό περιέχονται και όροι που δεν είναι βέβαιης ανάγνωσης, διότι δεν έχουν επιβιώσει στην αλφαβητική Ελληνική, για τους οποίους όμως γνωρίζουμε με βάση τα συμφραζόμενα ότι έχουν χαρακτήρα τεχνικό, όπως για παράδειγμα τα ru-to-go, *35-ki-no-o, a₂-ki-no-o, qa-ra-de-go, qe-re-ti-ti-jo, e-ro-wo-ke, a-to-wo —λέξεις όλες δηλωτικές οικοδομικών υλικών. Οι αβέβαιης εξάλλου ανάγνωσης τεχνικοί όροι κρίθηκε σκόπιμο να μην απουσιάσουν από το Λεξικό, αλλά να παρατεθούν στο τέλος υπό μορφή παραρτήματος. Έτσι θα είναι στη διάθεση των μελλοντικών —και ίσως ευτυχέστερων— ερευνητών, αφού μεγάλη είναι η πιθανότητα ορισμένοι από τους όρους αυτούς να λανθάνουν σε κείμενα της αλφαβητικής Ελληνικής, ενώ βάσιμη είναι η ελ-

πίδα να αναγνωσθούν σε νέα κείμενα —κυρίως επιγραφές και παπύρους— που ενδέχεται να έλθουν στο φως.

Το Λεξικό αυτό πιστεύουμε ότι δεν θα ενδιαφέρει αποκλειστικά και μόνο τον μελετητή του μυκηναϊκού κόσμου· θα ενδιαφέρει εξίσου τον ερευνητή της Ελληνικής γλώσσας, αφού περιέχει τις αρχαιότερες γραπτές μαρτυρίες λέξεων, που είτε επιβίωσαν στην αλφαβητική Ελληνική, και μερικές —χάρη στην αδιάκοπη συνέχεια της ελληνικής γλώσσας— έφτασαν ως τις μέρες μας, είτε λησμονήθηκαν με την καταστροφή του μυκηναϊκού πολιτισμού.

Η έκταση των λημμάτων του Λεξικού ποικίλλει, διότι εξαρτάται αφ' ενός από τις υπάρχουσες μαρτυρίες και αφ' ετέρου από τα ερμηνευτικά προβλήματα που παρουσιάζει το σχετικό λήμμα. Οι ληματογραφούμενοι όροι εντάσσονται πάντοτε στα συμφραζόμενα —στενότερα ή ευρύτερα— στα οποία απαντούν, διότι αυτή είναι, κατά τη γνώμη μας, η ασφαλέστερη ερμηνευτική μέθοδος. Κρίθηκε επίσης σκόπιμο η βιβλιογραφική τεκμηρίωση να είναι όσο το δυνατόν πιο λεπτομερής και αναλυτική.

Τέλος, θεωρήθηκε αναγκαίο —για ενημέρωση του μη ειδικού αναγνώστη— να προταχθεί του Λεξικού σύντομη εισαγωγή στη Μυκηναϊκή Φιλολογία. Η εισαγωγή αυτή βασίστηκε στο ομώνυμο βιβλίο του Ι. Κ. Προμπονά, τον οποίο ευχαριστώ θερμά για την αμέριστη συμπαράστασή του, χωρίς την οποία δεν θα τολμούσα ποτέ να αποδυθώ στην πολύχρονη και επίπονη περιπέτεια της συγγραφής ενός Λεξικού.

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ Β

Ανάμεσα στο 2000 και στο 1200 π.Χ. (στο τέλος της ακμής των μυκην. ανακτόρων) γεννιούνται, αναπτύσσονται και πεθαίνουν στην ηπειρωτική Ελλάδα, στην Κρήτη, αλλά και στις Κυκλάδες, τρεις μεγάλοι τύποι γραφών: η ιερογλυφική γραφή, η Γραμμική γραφή Α και η Γραμμική γραφή Β. Κατά τον Evans, στον οποίο και οφείλεται η ονομασία των γραφών αυτών, η Ιερογλυφική ήταν η πρώτη κρητική γραφή· από αυτή προέρχονται οι Γραμμικές γραφές Α και Β. Αυτή ήταν ως τώρα η κρατούσα άποψη. Η παρουσία όμως πινακίδων Γραμμικής Α στο Ακρωτήρι Θήρας (ανασκαφή 1994) μας πείθει ότι δεν πρέπει να αναφερόμαστε πλέον σε Κρητική γραφή, αλλά σε Αιγαιακή γραφή γενικότερα. Το 1979 ο Γάλλος ερευνητής LOUIS GODART υποστήριξε βασισμένος σε αρχαιολογικά και επιγραφικά στοιχεία ότι η Γραμμική γραφή Α δεν γεννήθηκε από την Ιερογλυφική. Επίσης, η Γραμμική Α, κατά τον GODART, έχει τη δική της φυσιογνωμία και τη δική της αυτόνομη ύπαρξη από την αυγή του μινωϊκού πολιτισμού. Πρόκειται για δύο συστήμα-

τα γραφής που συνυπάρχουν στην Κρήτη των πρώτων ανακτόρων και πιθανότατα, πλέον, και στις Κυκλάδες (πβ. σύστημα σφηνοειδούς γραφής και σύστημα ιερογλυφικό στους Χετταίους).

Η Γραμμική Β όμως προέρχεται από την Α· έχουν τα ίδια ιδεογράμματα και το ίδιο δεκαδικό σύστημα, ενώ το 90% των βασικών συλλαβογραμμάτων της Β είναι όμοια με της Α.

Εδώ αναφέρεται το ερώτημα πού και πότε η Γραμμική Β δημιουργήθηκε και ποιος την εφεύρε. Η απάντηση στα προηγούμενα ερωτήματα συνδέεται με την άφιξη των Ελλήνων στην Ελλάδα και με τη χρονική στιγμή που ήλθαν σε επαφή με τους Μινωίτες.

Οι Αιγαιοί έχουν εγκαταστήσει εμπορικούς σταθμούς στη νησιωτική και ηπειρωτική Ελλάδα ήδη από το 2000 π.Χ., ενώ πιθανότατα οι Έλληνες φθάνουν στην Ελλάδα το 2200-1900 π.Χ. Νομάδες και πολύ λίγο πολιτισμένοι, ήταν φυσικό να υποστούν την επίδραση του λαμπρού αυτού

πολιτισμού και έτσι φαίνεται πως διδάχτηκαν από αυτές, ανάμεσα στα άλλα, και τη γραφή. Τούτο φυσικά θα πρέπει να συνέβη σε μια χρονική περίοδο που η πολιτική και οικονομική δύναμη των Μυκηναίων χρειαζόταν απαραίτητως το εκπληκτικό αυτό εργαλείο, για να προαγάγει και να δαμάσει ταυτόχρονα τα επιτεύγματά της.

Στον 16ο αι. π.Χ. χρονολογούνται οι περίφημοι τάφοι των Μυκηναίων, που ο SCHLIEMANN απέδιδε στον Αγαμέμνονα και την οικογένειά του. Τα ευρήματα των τάφων αυτών δείχνουν ότι οι άνθρωποι της εποχής εκείνης ήσαν πλούσιοι, πολυταξιδεμένοι και ότι είχαν εμπορικές σχέσεις με άλλους λαούς. Αυτοί λοιπόν πιθανόν εφοδίασαν τη διοίκησή τους με λογιστικά αρχεία, διότι η γραφή κάνει την εμφάνισή της όταν ορισμένες πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες το απαιτήσουν. Για να χρειάζεται κανείς αρχεία, και μάλιστα αρχεία λογιστικά, πρέπει να διοικεί ανθρώπους διασκορπισμένους σε μια σχετικά ευρεία περιοχή, να έχει σημαντικό εμπόριο και εισοδήματα που μόνη η μνήμη δεν αρκεί να τα καταγράψει.

Η ομοιομορφία, επίσης, της γραφής αυτής σε όλες τις μυκηναϊκές θέσεις υποδεικνύει ότι η Γραμμική Β δημιουργήθηκε σε ένα κέντρο και από εκεί διαδόθηκε στα υπόλοιπα μυκηναϊκά κέντρα. (Αυτό το κέντρο ήταν άραγε οι Μυκήνες, απ' όπου και πήρε το όνομά του ο Μυκηναϊκός πολιτισμός;)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ, ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ, ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΕΥΡΕΣΗΣ ΤΩΝ ΠΙΝΑΚΙΔΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ Β

Η ύλη από την οποία έχουν κατασκευασθεί τα μυκηναϊκά κείμενα που έφθασαν ως τις μέρες μας είναι ο πηλός. Με αυτόν κατασκεύαζαν οι Μυκηναίοι γραφείς τις πινακίδες πάνω στις οποίες, αφού προηγουμένως τις εχαράκωναν, έγραφαν.

Η μορφή και, κυρίως, οι διαστάσεις των πινακίδων ποικίλλουν. Δύο όμως είναι οι κύριοι τύ-

ποι· άλλες μοιάζουν με σελίδα τετραδίου, με γραμμές που βαίνουν παράλληλα προς τις δύο μικρές πλευρές, και άλλες είναι μακρόστενες, με τις γωνίες αποστρογγυλεμένες και μοιάζουν με φύλλο φοινικόδενδρου: η μαρτυρία του ΠΛΙΝΙΟΥ (HN XIII 69), σύμφωνα με την οποία αρχικά έγραφαν *in palmarum foliis*, έρχεται στο νου.

Οι πινακίδες του δεύτερου τύπου, που είναι και ο συνηθέστερος, αποτελούνται κατά κανόνα από μία ή δύο γραμμές, ουδέποτε πάντως από περισσότερες των πέντε. Εδώ οι στίχοι βαίνουν παράλληλα προς τις μεγάλες πλευρές. Οι στίχοι στις πινακίδες του πρώτου τύπου φθάνουν μέχρι τον αριθμό 29. Πολλών πινακίδων η μορφή είναι ενδιάμεση.

Γενικά, οι διαστάσεις των πινακίδων είναι ως επί το πλείστον μικρές. Η μεγαλύτερη είναι 25x14 εκατοστά και αποτελείται από 25 στίχους. Το μικρό μέγεθος των πινακίδων επέβαλλε βέβαια το εύθραυστο υλικό, αλλά και ο τρόπος κατασκευής τους, διότι κατασκευάζονταν από πηλ

ο οποίος δεν ψηνόταν, αλλά ξηραινόταν απλώς στον ήλιο. Με τέτοιες συνθήκες είναι αυτονόητο ότι πινακίδες με μεγαλύτερες διαστάσεις δύσκολα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν.

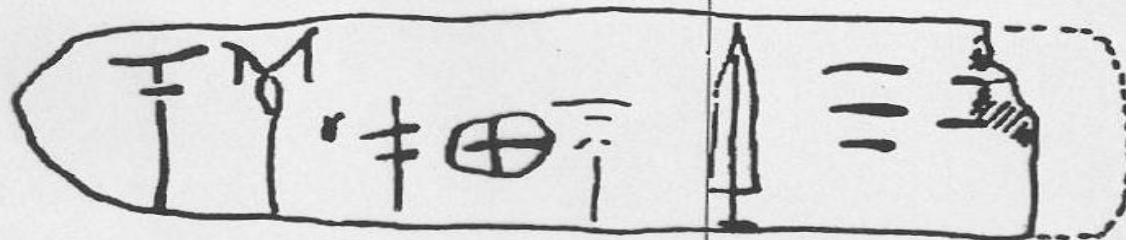
Ο λόγος που απλώς ξηραίνονταν δεν είναι τυχαίος, διότι από το περιεχόμενο των πινακίδων συνάγεται ότι αυτές, μετά την πάροδο ενός ή δύο —το πολύ— ετών, δεν χρειάζονταν πλέον. Οι Μυκηναίοι γραφείς τις έλιωναν τότε και με τον πηλό τους κατασκεύαζαν νέες. Δικαιολογημένα θα διερωτηθεί ο αναγνώστης πώς αυτές που σώθηκαν έφθασαν ως τις μέρες μας και δεν μεταβλήθηκαν σε πηλό με την παρέλευση τριάντα τριών και πλέον αιώνων. Την απάντηση δίνουν οι αρχαιολόγοι, οι οποίοι μας βεβαιώνουν ότι τα ανάκτορα όπου βρέθηκαν αυτές καταστράφηκαν από πυρκαϊά, που έψησε συγχρόνως τις πινακίδες και έτσι διατηρήθηκαν ως τις μέρες μας. Η πυρκαϊά λοιπόν που έθεσε τέρμα στον λαμπρό

Μυκηναϊκό πολιτισμό διέσωσε συγχρόνως τα γραπτά μνημεία του! Εκείνα όμως μόνο που είχαν γραφεί πάνω στην πιο ευτελή γραφική ύλη, τον πηλό, γιατί είναι βέβαιο, αν και δεν υπάρχει η παραμικρή άμεση μαρτυρία, ότι οι Μυκηναίοι δεν έγραφαν μόνο στον πηλό.

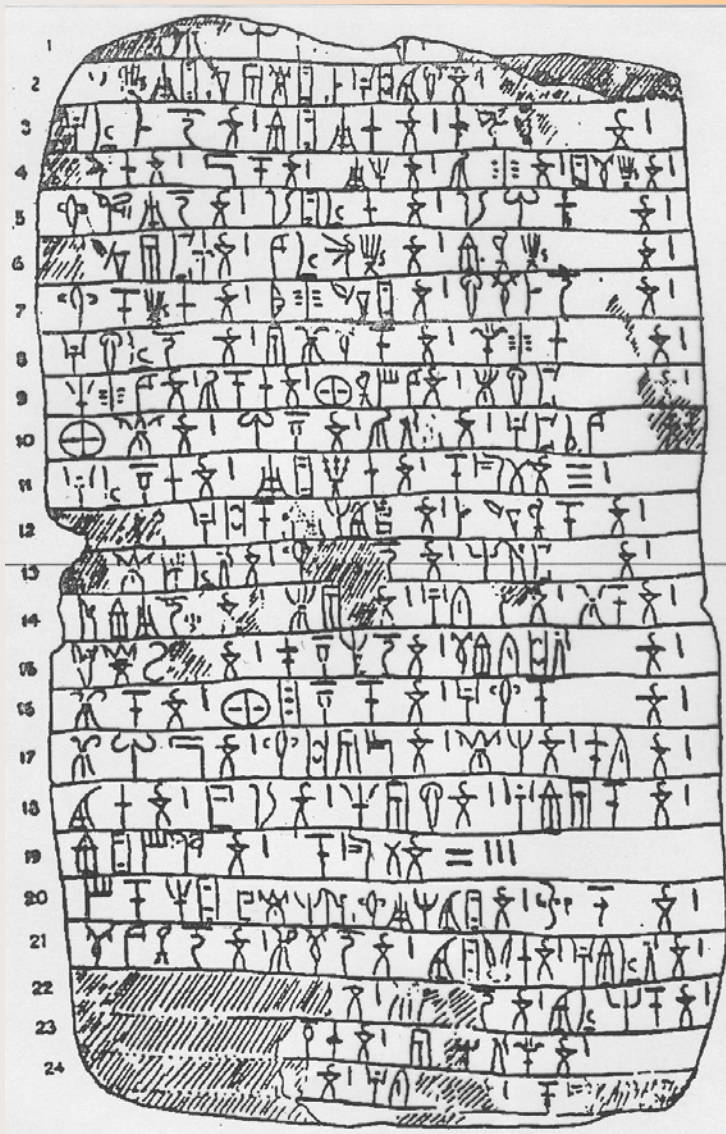
Πάνω στις πήλινες πινακίδες —γραφική ύλη εξαιρετικά οικονομική και άφθονη— εκρατούντο, προφανώς, οι καθημερινοί λογαριασμοί των μυκηναϊκών ανακτόρων και οι τρέχουσες οικονομικές και διοικητικές πράξεις, όπως απογραφές προσωπικού, επιθεωρήσεις, εισπράξεις, φόροι, οφειλές, ποινές, εισερχόμενα και εξερχόμενα. Όταν οι πινακίδες εξηραίνοντο, εταξινομούντο κατά ομάδες σε καλάθια και ετοποθετούντο σε κιβώτια ή και σε ράφια. Αυτές ήταν οι πρώτες βιβλιοθήκες της Ευρώπης, καθώς και τα πρώτα γενικά αρχεία κράτους.

Όμως, τα αρχεία των μυκηναϊκών ανακτόρων δεν θα περιείχαν μόνο λογαριασμούς, αλλά και άλλα κείμενα, όπως αλληλογραφία, συνθήκες,

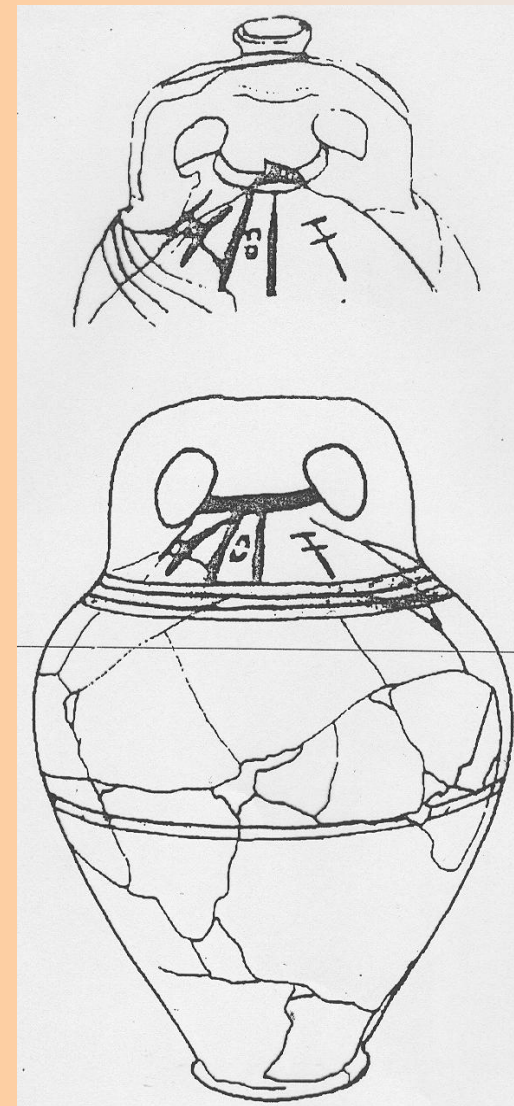
χρονικά, λογοτεχνία κλπ. Τα κείμενα αυτά θα πρέπει να γράφονταν σε διαφορετική γραφική ύλη (πάπυρο, διφθέρες) —ύλη ευχρηστότερη, πολυτελέστερη και ανθεκτικότερη σε σύγκριση με τον πηλό των πινακίδων, ο οποίος, καθώς δεν ψηνόταν, εύκολα έλιωνε. Η μοίρα όμως έπαιξε εδώ περίεργο παιχνίδι. Τα γραπτά κατάλοιπα του λαμπρού μυκηναϊκού πολιτισμού που έφθασαν ως τις μέρες μας είναι ακριβώς εκείνα που προορίζονταν να διαρκέσουν ελάχιστα (όχι περισσότερο από μια χρονιά). Διασώθηκαν δηλαδή οι λογαριασμοί των μυκηναϊκών ανακτόρων που ήταν γραμμένοι πάνω σε ευτελή γραφική ύλη από ανώνυμους γραφείς, των οποίων μόνο τους γραφικούς χαρακτήρες και μερικών τα δακτυλικά αποτυπώματα γνωρίζουμε· όχι τα κείμενα τα γραμμένα πάνω σε πολυτελή γραφική ύλη, στα οποία πρωταγωνιστούσαν οι άρχοντες της εποχής και υμνούσαν τα κατορθώματά τους.

Εικόνα μακρόστενης πινακίδας (KN Ra 1540) που απαρτίζεται από ένα στίχο

Εικόνα της μεγαλύτερης (25X14 εκατ.) μυκηναϊκής πινακίδας (ΚΝ Ας 1516). Αποτίθεται από 24 ή 2
στιχούς και καταγράφει ανδρες.

Εικόνα θησαυρικού αμφορέα (ΤΗ Ζ 863) με επιγραφή στη Γραμμική γραφή Β. Διαβάζεται a-nu-to: Άνιτος.

Πήλινες πινακίδες σε Γραμμική γραφή Β άρχισαν να ανακαλύπτονται:

I. στα ανάκτορα της Κνωσού από το έτος 1909 κ.κ.

II. στα ανάκτορα της Πύλου από το έτος 1939 κ.κ.

III. στις Μυκήνες από το έτος 1950 κ.κ.

IV. στα ανάκτορα των Θηβών από το έτος 1964 κ.κ.

V. στην Τίρυνθα από το έτος 1966 κ.κ.

VI. στα Χανιά από το έτος 1989 κ.κ.

Εκτός από τις πήλινες πινακίδες, έχει σωθεί και σημαντικός αριθμός μυκηναϊκών αγγείων (αμφορέων) από διάφορες περιοχές με ζωγραφισμένες επιγραφές, συντομότερες βέβαια, στη Γραμμική γραφή Β.

Αγγεία με επιγραφές στη Γραμμική γραφή Β έχουν βρεθεί μέχρι στιγμής:

I. στην Αργολίδα (1. στις Μυκήνες από το έτος 1952 κ.κ., 2. στην Τίρυνθα από το έτος 1909 κ.κ.)

II. στην Αττική (στην Ελευσίνα το έτος 1933)

III. στη Βοιωτία (1. στην Κρεύσιδα το έτος 1968, 2. στον Ορχομενό το έτος 1903, 3. στις Θήβες από το έτος 1921 κ.κ.)

IV. στην Κρήτη (1. στην Κνωσό από το έτος 1902 κ.κ., 2. στα Χανιά από το έτος 1964 κ.κ., 3. στο Μαμελούκο το έτος 1967).

Είναι πολύ πιθανό τα ενεπίγραφα μυκηναϊκά αγγεία (αμφορείς) να προέρχονται από την Κρήτη. Τούτο συνάγεται από το γεγονός ότι πάνω σ' αυτά έχουν αναγνωσθεί ονόματα κρητικών πόλεων, αλλά και από τη χημική ανάλυση του πηλού από τον οποίο έχουν κατασκευασθεί.

Με βάση αρχαιολογικά στοιχεία, τα μυκηναϊκά κείμενα που έφθασαν ως τις μέρες μας χρονολογούνται στον 13ο π.Χ. αι. [± 1200 π.Χ.] και ανήκουν στην τελευταία χρονιά, ίσως ακόμη στις τελευταίες εβδομάδες της ζωής των μυκηναϊκών ανακτόρων. Οι πινακίδες της Κνωσού θεωρούνται παλαιότερες και χρονολογούνται στον 15ο-14ο π.Χ. αι. [σχεδόν ομόφωνα: ± 1380 π.Χ.]. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι η χρονολογία αυτή αμφισβητήθηκε από τον L. PALMER. Σύμφωνα

Στον πίνακα των συλλαβογραμμάτων που ακολουθεί, και που ελήφθη από το βιβλίο των J.-P. OLIVIER - L. GODART - C. SEYDEL - C. SOURVINOU Index généraux du Linéaire B, Roma 1973, δίπλα σε κάθε σημείο σημειώνεται με στοιχεία του λατινικού αλφαβήτου η φωνητική του αξία και ο συμβατικός αριθμός τον οποίο φέρει.

με τον σοφό αυτό μελετητή, οι πινακίδες των ανακτόρων της Κνωσού είναι πολύ νεότερες και χρονολογούνται στο τέλος του 12ου π.Χ. αι.

ΟΙ ΓΡΑΦΕΙΣ

Ειδικοί υπάλληλοι ήταν επιφορτισμένοι με την τήρηση των «λογιστικών βιβλίων» των μυκηναϊκών ανακτόρων. Ήταν οι ανακτορικοί γραφείς, που ασφαλώς εκπαιδεύονταν σε σχολεία και ανήκαν σε οικογενειακές συντεχνίες, όπως δείχνει η πολύ μεγάλη ομοιομορφία του τρόπου σύνταξης των πινακίδων και της γλώσσας που χρησιμοποιούσαν. Πώς ονομάζονταν αγνοούμε. Πιθανότατα το επαγγελματικό τους όνομα λανθάνει στα μυκηναϊκά κείμενα, μονάχα όμως υποθέσεις είναι δυνατόν να γίνουν. Ίσως δηλωνόταν με τον όρο αγορο: *άλοιφός*, ίσως με τον όρο διπτεγαρογο: *διφθεραφόρος*. Τίποτε όμως δεν είναι βέβαιο.

Αγνοούμε επίσης τα κύρια ονόματα των Μυκηναίων γραφέων, αφού ποτέ τους δεν υπογράφουν και ποτέ δεν μας ομιλούν για τους εαυτούς των. Μας άφησαν όμως τους γραφικούς τους χαρακτήρες. Με βάση αυτούς οι ειδικοί υποστηρίζουν ότι τα κείμενα της Κνωσού γράφτηκαν από εκατό περίπου γραφείς.

Από τα ίδια τα κείμενα αντλούμε ενδιαφέροντα στοιχεία ως προς τον τρόπο με τον οποίο εργαζόνταν. Γνωρίζουμε ότι χρησιμοποιούσαν «πρόχειρα», προτού να συντάξουν οριστικά το κείμενό τους· ότι άφηναν κενό, προκειμένου να το συμπληρώσουν αργότερα, μετά τη συγκέντρωση των αναγκαίων στοιχείων· ότι «εχαράκωναν» τις πινακίδες, προτού τις χρησιμοποιήσουν· ότι —για λόγους οικονομίας!— έκοβαν το άγραφο κάτω τμήμα τους, για να γράψουν άλλο κείμενο. Ένας γραφέας στις Μυκήνες έχει την τάση να καταγράφει διάφορα είδη με ολόκληρα τα ονόματά τους, ενώ ένας άλλος αρέσκεται να χρησιμοποιεί συντομογραφίες (ο πρώτος γράφει πάντοτε *ku(m)ino*: *κύμινον*, ο δεύτερος *ku(m)ino*: *κύμινον κλπ.*).

Δεν λείπουν από τους Μυκηναίους γραφείς, όπως άλλωστε και από τους γραφείς όλων των εποχών, τα λάθη «αφηρημάδας». Συνήθως, τα διαπιστώνουν αμέσως. Ληθαίνουν τότε στο σημείο εκείνο τον πηλό και γράφουν εκ νέου το σωστό

ή συμπληρώνουν παραπλεύρως αυτό που παραλείφθηκε. Τα ίχνη των διορθώσεων αυτών είναι φανερά. Άλλοτε όμως τα λάθη που διαπράττουν δεν τα παρατηρούν. Μένουν έτσι αδιόρθωτα και είναι έργο του ερμηνευτή να τα ανακαλύψει έργο και δύσκολο και επικίνδυνο, αφού υπάρχει πάντοτε ο κίνδυνος να διορθώσουμε ένα κείμενο που έχει γραφεί σωστά, για να λύσουμε μια δυσκολία που παρουσιάζει για μας.

Αλλά οι Μυκηναίοι γραφείς δεν διαπράττουν μόνο λάθη «αφηρημάδας». Κατά τη διάρκεια της γεμάτης «ρουτίνα» εργασίας τους αισθάνονται την ανάγκη να ονειροπολήσουν. Χαράζουν τότε πάνω στις πινακίδες που έχουν εμπρός τους λογής λογής σχέδια, λιοντάρια, πολεμιστές, ακροβάτες και άλλα, κατά τις παρορμήσεις της στιγμής.

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Τα μυκηναϊκά κείμενα έχουν ταξινομηθεί ανάλογα με τον τόπο προελεύσεώς τους και την κατηγορία στην οποία ανήκουν. Ο τόπος προελεύ-

σεως δηλώνεται με τις κάτωθι συντομογραφίες: ΚΝ (Κνωσός), ΡΥ (Πύλος), ΜΥ (Μυκήναι), ΤΗ (Θήβαι), ΤΙ (Τίρυνς), ΟΚ (Ορχομενός), ΕΛ (Ελευσίς), ΚΗ (Χανιά), ΚΡ (Κρευσίς), ΜΑ (Μαμελούκο). Η κατηγορία δηλώνεται με κεφαλαίο γράμμα του λατινικού αλφαβήτου. Η ταξινόμηση σε κατηγορίες έγινε με βάση τα ιδεογράμματα των πινακίδων. Π.χ. στην κατηγορία Α έχουν καταταχθεί όσες πινακίδες χαρακτηρίζονται από το ιδεόγραμμα ΑΝΔΡΑΣ ή ΓΥΝΑΙΚΑ, στην κατηγορία J όσες χαρακτηρίζονται από τα ιδεογράμματα που δηλώνουν μέταλλα κ.ο.κ.

Σχεδόν πάντοτε —οι εξαιρέσεις ισχύουν μόνο για τις πινακίδες της Κνωσού— κάθε κατηγορία υποδιαιρείται σε άλλες μικρότερες. Αυτό δηλώνεται με την παράθεση μικρού γράμματος αμέσως μετά το κεφαλαίο.

Τέλος, ένας αριθμός συνοδεύει πάντοτε κάθε κατηγορία, αφού σ' αυτήν ανήκουν πινακίδες περισσότερες της μιας. Ο δεύτερος αριθμός, μετά από τελεία ή κόμμα, δηλώνει τον στίχο της επιγραφής. Μπροστά από τον αριθμό αυτό σημειώνεται το γράμμα ν (verso), όταν ο εν λόγω στίχος είναι οπισθόγραφος.

ΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Τα μυκηναϊκά κείμενα είναι γραμμένα στη Γραμμική γραφή Β. Η Γραμμική γραφή Β είναι η πρώτη ελληνική γραφή. Το όνομά της είναι συμβατικό και το οφείλει στον Άγγλο αρχαιολόγο ARTHUR EVANS, ο οποίος το 1903 διέκρινε δύο είδη Γραμμικών γραφών στην Κρήτη. Την πιο παλιά την ονόμασε Γραμμική γραφή Α και την πιο νέα Γραμμική γραφή Β.

Η Γραμμική γραφή Β, που μαρτυρείται στην Κρήτη και στην ηπειρωτική Ελλάδα (Αττική, Βοιωτία, Αργολίδα, Μεσσηνία), δημιουργήθηκε πιθανότατα τον 16ο αι. Την εδημιούργησαν λόγοι πολιτικοοικονομικοί. Κατά την περίοδο 1650-1550, οι Μυκήνες, το σημαντικότερο κέντρο του Μυκηναϊκού πολιτισμού, παρουσιάζουν εκπληκτική ανάπτυξη.

Η προσαρμογή της Γραμμικής γραφής Α προς απόδοση της Ελληνικής γλώσσας και η δημιουργία με τον τρόπο αυτό της Γραμμικής γραφής Β, της πρώτης ελληνικής γραφής, είναι λογικό να τοποθετηθεί γύρω στα 1550 με 1500 π.Χ.

Η ομοιομορφία που παρουσιάζει η Γραμμική

γραφή Β σε όλα τα μυκηναϊκά ανακτορικά κέντρα επιβάλλει να δεχθούμε ότι η γραφή αυτή δημιουργήθηκε σε ένα και μοναδικό τόπο. Ο τόπος αυτός πιθανότατα ήταν οι Μυκήνες.

Τη Γραμμική γραφή Β επέτυχε να αποκρυπτογραφήσει το 1952 ο Άγγλος αρχιτέκτονας MICHAEL VENTRIS με τη συνεργασία του σιπλωτριώτη του ελληνιστή JOHN CHADWICK. Η περιπούδαση μελέτη τους δημοσιεύτηκε το 1953 και φέρει τον τίτλο: Evidence for Greek dialect in the Mycenaean Archives, JHS 73 (1953), 84-103 [= Ενδείξεις για ελληνική διάλεκτο στα μυκηναϊκά αρχεία].

Η Γραμμική γραφή Β αποτελείται από συλλαβογράμματα και ιδεογράμματα.

Ι. ΣΥΛΛΑΒΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Είναι 88 σημεία. Το καθένα απ' αυτά ισοδυναμεί με μία συλλαβή, που απαρτίζεται είτε από ένα μόνο φωνήεν είτε από σύμφωνο και φωνήεν. Από εδώ και ο χαρακτηρισμός της γραφής αυτής ως συλλαβικής ή συλλαβογραφικής και των φωνητικών της σημείων ως συλλαβογραμμάτων.

Στον πίνακα των συλλαβογραμμμάτων που ακολουθεί, και που ελήφθη από το βιβλίο των J.-P. OLIVIER - L. GODART - C. SEYDEL - C. SOURVINOU Index généraux du Linéaire B. Roma 1973, δίπλα σε

Πίνακας των συλλαβογραμμμάτων

A 08	⌈	JO 36	⌋	NU 55	⌈	RA ₂ 76	⌋	TI 37	⌈	°22	⌋
A ₂ 25	⌈⌋	KA 47	⊕	NNA 46	⌈	RA ₃ 33	⌋	TO 05	⌈	°34	⌋
A ₃ 43	⌈	KE 44	⌋	O 61	⌈	RE 27	⌋	TU 69	⌈	°35	⌋
AU 85	⌈	KI 67	⌋	PA 03	⌈	RI 53	⌋	TWE 87	⌈	°47	⌋
JA 04	⌈	KO 70	⌋	PE 72	⌈	RO 02	⌋	TWO 91	⌈	°49	⌋
JE 45	⌈	KU 31	⌋	PI 39	⌈	RO ₂ 68	⌋	U 10	⌈	°56	⌋
JI 07	⌈	KA 80	⌋	PO 71	⌈	RU 26	⌋	WA 54	⌈	°63	⌋
JO 74	⌈	KE 43	⌋	PE 62	⌈	SA 34	⌋	WE 75	⌈	°64	⌋
JU 51	⌈	KI 73	⌋	PI 50	⌈	SE 09	⌋	WI 40	⌈	°65	⌋
WE 71	⌈	KO 45	⌋	PO ₂ 29	⌈	SI 41	⌋	WO 42	⌈	°79	⌋
WU 90	⌈	KU 23	⌋	PA 16	⌈	SO 72	⌋	ZA 17	⌈	°82	⌋
E 38	⌈	KA 06	⌋	OE 78	⌈	SU 58	⌋	ZE 74	⌈	°83	⌋
I 28	⌈	KE 24	⌋	QI 21	⌈	TA 57	⌋	ZO 02	⌈	°86	⌋
JA 45	⌈	KI 30	⌋	QO 32	⌈	TA ₂ 66	⌋				
JE 46	⌈	KO 52	⌋	RA 60	⌈	TE 04	⌋				

κάθε σημείο σημειώνεται με στοιχεία του λατινικού αλφαβήτου η φωνητική του αξία και ο συμβατικός αριθμός τον οποίο φέρει.

Πίνακας των συλλαβογραμμμάτων

A 08	⌈	JO 36	⌋	NU 55	⌈	RA ₂ 76	⌋	TI 37	⌈	°22	⌋
A ₂ 25	⌈⌋	KA 47	⊕	NNA 46	⌈	RA ₃ 33	⌋	TO 05	⌈	°34	⌋
A ₃ 43	⌈	KE 44	⌋	O 61	⌈	RE 27	⌋	TU 69	⌈	°35	⌋
AU 85	⌈	KI 67	⌋	PA 03	⌈	RI 53	⌋	TWE 87	⌈	°47	⌋
JA 04	⌈	KO 70	⌋	PE 72	⌈	RO 02	⌋	TWO 91	⌈	°49	⌋
JE 45	⌈	KU 31	⌋	PI 39	⌈	RO ₂ 68	⌋	U 10	⌈	°56	⌋
JI 07	⌈	KA 80	⌋	PO 71	⌈	RU 26	⌋	WA 54	⌈	°63	⌋
JO 74	⌈	KE 43	⌋	PE 62	⌈	SA 34	⌋	WE 75	⌈	°64	⌋
JU 51	⌈	KI 73	⌋	PI 50	⌈	SE 09	⌋	WI 40	⌈	°65	⌋
WE 71	⌈	KO 45	⌋	PO ₂ 29	⌈	SI 41	⌋	WO 42	⌈	°79	⌋
WU 90	⌈	KU 23	⌋	PA 16	⌈	SO 72	⌋	ZA 17	⌈	°82	⌋
E 38	⌈	KA 06	⌋	OE 78	⌈	SU 58	⌋	ZE 74	⌈	°83	⌋
I 28	⌈	KE 24	⌋	QI 21	⌈	TA 57	⌋	ZO 02	⌈	°86	⌋
JA 45	⌈	KI 30	⌋	QO 32	⌈	TA ₂ 66	⌋				
JE 46	⌈	KO 52	⌋	RA 60	⌈	TE 04	⌋				

Όπως παρατηρεί ο αναγνώστης, δεκαπέντε φωνητικά σύμβολα δεν έχουν αποκρυπτογραφηθεί. Καθώς είναι σπανιότατα και απαντούν συνήθως σε κύρια ονόματα, δεν επηρεάζουν την αποκρυπτογράφηση.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΜΥΚΗΝΑΪΚΗΣ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ

Η Γραμμική γραφή Β αποδίδει ατελώς την Ελληνική γλώσσα. Αυτό οφείλεται στη φύση της γραφής αυτής, αλλά και στην προέλευσή της. Η γραφή αυτή είναι συλλαβική και οι γραφές του είδους αυτού είναι κατάλληλες για γλώσσες των οποίων οι λέξεις απαρτίζονται από απλές συλλαβές (πβ. την Ιαπωνική: Χιροσίμα, Ναγασάκι, Χιροχίτο κλπ.), ακατάλληλες όμως για την Ελληνική, όπου δύο, τρία, ακόμη και τέσσερα σύμφωνα συμπλέκονται και πλείστες λέξεις λήγουν σε σύμφωνο. Επιπλέον, η Γραμμική γραφή Β προέκυψε από την Γραμμική γραφή Α, που είχε χρησιμοποιηθεί για να αποδώσει γλώσσα μη ελληνική, τη γλώσσα των Προελλήνων της Κρήτης. Σ'

αυτές τις αιτίες οφείλεται η αδυναμία της Γραμμικής γραφής Β να αποδώσει επακριβώς την Ελληνική. Πάντως, οι Μυκηναίοι γραφείς μπορούσαν να κρατούν τους λογαριασμούς των μυκηναϊκών ανακτόρων (και πιθανότατα όχι μονάχα λογαριασμούς) χρησιμοποιώντας την εν λόγω γραφή, της οποίας οι κυριότεροι ορθογραφικοί κανόνες έχουν ως εξής:

1. Δεν γίνεται διάκριση των μακρών και των βραχέων φωνηέντων ή των απλών και των δύο ομοίων συμφώνων· π.χ. *eneka*: ἔνεκα, *eumene*: *Eὐμένης*, *eumede*: *Eὐμήδης*, *eremo*: ἔρημον, *temepo*: τέμενος, *pate*: πατήρ, *mate*: μάτηρ = μήτηρ, *kudonija*: Κυδωνία, *doga*: δῶρα, *doke*: δῶκε = ἔδωκε, *apedoke*: ἀπέδωκε, *dose*: δώσει, *dedomena*: δεδομένα, *diwonusojo*: Διφονύσιοιο = Διονύσου, *a₃sa*: αἴσα «μερίδα», *ku₃pariseja*: κυπαρίσσεια «από κυπαρίσσι», *ku₃parisijo*: Κυπαρίσσιοι (εθνικό).

2. Για τα υγρά χρησιμοποιείται ένα μόνο σημείο· π.χ. *garie*: ῥαπτήρ, *kerameu*: κεραμεύς, *rawodoko*: Λαφόδοκος, *kerano*: κελαινός «μαύρος», *egawo*: ἔλαιον = ἔλαιον, *paraja*: παλαιά, *doera*: δοέα = δούλη, *dipterarogo*: διφθεραφόρος (αξίωμα), *rogo*: πῶλω (δυσικός του πῶλος), *roukoro*: βουκόλος, *ri₃go*: Πύλος, *ereta*: ἔρεται, *reuko*:

λευκός, rijo: *Ῥίον*, perimede: *Περιμήδης*, meri: *μέλι*, serino: *σέλινον*, rino: *λίνον*, turiso: *Τυλισός*, rogiwa: *πολιΓά = πολιά*, koqu: *κόρυς* «περικεφαλαία».

3. Με τα ίδια σημεία δηλώνονται τα ψιλά, τα μέσα (εκτός από το δ) και τα δασέα: π.χ. rago: *παρό = παρά*, rasi: *φασί = φησί*, rasi: *πάνσι = πᾶσι* «σε όλους», redira: *πέδιλα*, pere: *φέρει*, perigawo: *ΠερίλαΦος*, eri: *ἐπί*, ria₂ra: *φιθάλοι*, rigajo: *Φίλαιος*, tapawa: *ταναΓά* «μακρά», tauro: *Ταῦρος*, torake: *θώρακες*, sito: *σίτος*, ateuke: *ἀτευχῆς* «χωρίς οπλισμό», ereutero: *ἐλεύθερος*, teodora: *Θεοδώρα*, teseu: *Θησεύς*, kega: *γέρας*, kega: *κέρας*, kegameja: *κεράμεια*, akoga: *ἀγορά*, a₃kia₂rijo: *Αἰγιάλιος*, dadarejode: *Δαιδαλεῖόν δε* «στο ιερό του Δαιδάλου», damo: *δᾶμος = δῆμος*, dedemena: *δεδεμένα*, ekedamo: *Ἐχέδαμος*, idomeneja: *Ἰδομένηα* (πβ. ομηρικό *Ἰδομενεύς*), dorikao: *Δολιχάων*.

4. Το ι ως δεύτερο στοιχείο διφθόγγου κατά κανόνα δεν σημειώνεται: π.χ. kuraqo: *κύπαιρον*, romē: *ποιμήν*, eke: *ἔχει*, naudomo: *ναυδόμοι*, tokodomo: *τοιχοδόμοι*, posedao: *Ποσειδάων = Ποσειδῶν*, αλλά και paito: *Φαιστός*, woikode: *Φοῖκόν δε = οἶκόν δε*.

5. Αντίθετα, το υ σημειώνεται πάντοτε: π.χ. enijausijo: *Ἐνιαύσιος*, eudamo: *Εὔδαμος*, eugudamo: *Εὐρύδαμος*, eupawo: *Εὔναφος = ομηρικό Εὔνηος*, oudidosi: *οὐ δίδονσι* «δεν δίδουν», autoteqajo: *Αὐτοθηβαῖος*, aukewa: *Αὐγέφας = ομηρικό Αὐγείας*. Κάποτε το υ δηλώνεται όπως και το Γ: π.χ. ewiripo: *Ἐφριπος = Εὔριπος*, dewero a₃ko₂ruija: *Δέφρο Αἰγολαῖα = Δεῦρο...*) Πβ. στην αλφάβητική Ελληνική *Ἄφλῶνι = Αὐλῶνι*.

6. Τα τελικά απλά σύμφωνα ουδέποτε σημειώνονται: π.χ. kumino: *κύμινον*, kito: *χιτών*, kitone: *χιτῶνες*, newo: *νέφος*, a₃woro: *αἰφόλος*, parutiijo: *Ναπύτιος*, kinura: *Κινύρας*, oromeno: *ὄρομενος*, dīra: *δίπας = δέπας*.

7. Από το σύμπλεγμα συμφώνων: α) παραλείπεται το πρώτο, όταν είναι υγρό ή έρρινο (πλην του συμπλέγματος μν και νF) ή συριστικό (πλην του συμπλέγματος σμ και σF), β) σημειώνονται και τα δύο (ή και τα τρία) σύμφωνα σε όλες τις άλλες περιπτώσεις με την ανάπτυξη μεταξύ των δύο (ή τριών) συμφώνων του λεγομένου «νεκρού» φωνήεντος. Ο φθόγγος αυτός, ο οποίος βέβαια δεν προφερόταν, αλλά μόνο γραφόταν, είναι όμοιος προς το φωνήεν που ακολουθεί ή —

σε ελάχιστες περιπτώσεις, ερμηνευόμενες βέβαια— που προηγείται π.χ.

α) *rodako*: πόδαργος, *kowa*: κόρφα = κόρη, *topo*: θόρονος = θρόνος, *rawea₂*: φάρφεχα = φάρρα, *ijerowoko*: ιεροφοργός = ιεουργός, *kako*: χαλκός, *takeu*: χαλκεύς, *mitowesa*: μιλόφεσσα «με κόκκινο χρώμα», *ari*: άμφί, *arimede*: Άμφιμήδης, *arowe*: άμφορηφες = άμφορείς, *ekesi*: έγγεσσι (δοτ. πληθ. του έγγος «δόρυ»), *ijote*: ίόντες, *atipamo*: Άντίφαμος, *asamito*: άσάμινθος «λουτήρας», *watu*: φάστν = άστν, *oreta*: Όρέστας, *ekara*: έσχάρα, *rakana*: φάσγανα, *kato*: Κάστωρ, *pema*: σπέρμα.

β) *akitito*: άκτιτον «ακαλλιέργητο», *kitimena*: κτιμένα «καλλιεργημένη», *dikatajo diwe*: Δικταίω Διφει «στον Δικταίο Δία», *tekoto*: τέκτων, *a₃ku-pitijo*: Αίγύπτιος, *potoremata*: Πτολεμάτας, *reukotoro*: Λεϊκτρον, *akosone*: άξονες, *dekasato*: δέξατο = έδέξατο, *tokosota*: τοξότας = τοξότης, *kusupata*: ξύμπαντα = σύμπαντα, *kupesero*: Κύψελος, *tatomo*: σταθμός, *rotinija*: Πότνια, *konoso*: Κνωσός, *durutomo*: δρυτόμοι «ξυλοκόποι», *kodoro*: Κόδρος, *tiripodiko*: τριποδίσκοι, *arekasadara*: Άλεξάνδρα, *erutara*: έρυθρά, *kuruso*: χρυσός, *akoro*: άγρός, *kurumeno*: Κλύμενος, *porokowa*: προχοφά = προχοή, *kuripijo*: Κύπριος, *eurorowo*:

Εϋπλοφος = Εϋπλους, *simiteu*: Σμινθεύς, *desomo*: δεσμοίς (οργανική πληθ.) «με λαβές», *dosomo*: δοσμός «συνεισφορά», *manasiweko*: Μνασίφεργος = Μνησίεργος, *aminiso*: Άμνισός, *deminija*: δέμνια «κρεβάτια», *keseniwijo*: ξένφιον = ξένιον (πβ. ομηρικό ξείνια < *ξένφια).

Σε πολύ λίγες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται ειδικά σημεία προς απόδοση συλλαβής που αρχίζει με σύμπλεγμα δύο συμφώνων π.χ. *diptera*: διφθέρα, *ptegewa*: πτελέφας = πτελέας (γεν. ενικού), *perusipwao*: περυσινφάων = περυσινών.

Οι «εξαιρέσεις» του ορθογραφικού κανόνα γα και β ερμηνεύονται:

1. στη μετοχή *araomotemeno*: άραρμοτμένος = ήρμοσμένος, ο αναδιπλασμός άρ- επέβαλε την μη παράλειψη του ρ προ του μ αλλά, αντίθετα, τη δήλωσή του με την ανάπτυξη του «νεκρού» φωνήεντος μεταξύ των δύο συμφώνων.

2. Σε ελάχιστες περιπτώσεις το αναπτυσσόμενο μεταξύ συμφώνων «νεκρό» φωνήεν είναι όμοιο προς το φωνήεν της προηγούμενης συλλαβής: *wanakato*: φάνακτος (αντί *wanakoto), *wanakate*: φανάκτει = άνακτι (αντί *wanakete), *wanakatero*: φανάκτερος (αντί *wanaketero). Εδώ έ-

χουμε ανάπτυξη «νεκρού» φωνήεντος αναλογικά προς την ονομ. wanaka: *Φάναξ*, όπου βέβαια αναγκαστικά το φωνήεν που αναπτύχθηκε ήταν όμοιο προς το φωνήεν της προηγούμενης συλλαβής.

ΤΡΟΠΟΣ ΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Με μικρή κάθετη γραμμή χωρίζονται κατά κανόνα οι λέξεις μεταξύ τους. Κάποτε η γραμμή αυτή παραλείπεται και οι λέξεις χωρίζονται με μικρό κενό. Η πρώτη λέξη του κειμένου μερικές φορές γράφεται με μεγαλύτερους χαρακτήρες. Είναι προφανώς ένα είδος έμφασης. Τούτο κατά τη μεταγραφή δηλώνεται με πλάγια γραμμή, κλίνουσα προς τα δεξιά.

Οι μονοσύλλαβες λέξεις πάντοτε ενώνονται με την επόμενη ή την προηγούμενη· π.χ. *taḡanuqe*: *θραῖνύς τε* = *θρηῖνύς τε*, *matede*: *μάτηρ δέ* = *μήτηρ δέ*, *peveuronade*: *Πλευρώνά δε* «προς την Πλευρώνα», *oudidosi*: *οὐ δίδονσι* «δεν δίδουν», *jodososi*: *ὡς δώσονσι* «ως ακολούθως θα δώσουν», *owide*: *ὡς Fίδε* «ως εξής είδε», *tosopa*: *τόσσος πάνς* = *τόσος πᾶς* «τόσος όλος, συνολικά», *damodemi pasi*: *δᾶμός δέ μιν φασί* «ο δήμος όμως ισχυρίζεται ότι αυτή (ενν. η έρεία)...» κλπ.

Το διαχωριστικό σημείο των λέξεων παραλείπεται, όταν δύο λέξεις συνεκφέρονταν στένά και αντιμετωπιζόνταν από τους γραφείς ως μία· π.χ. *rasiteoi*: *πάνσι θεοῖ(h)ι* = *πᾶσι θεοῖς* «σε όλους τους θεούς», *anepoijereja*: *Ἄνέμων έρεία* «στην έρεία των Ανέμων» κλπ. Παραλείπεται ακόμη, όταν ήταν αδύνατο να τεθεί, επειδή ο χώρος ήταν εξαιρετικά περιορισμένος— περίπτωση αρκετά σπάνια.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η πλεοναστική χρήση του διαχωριστικού σημείου, που, φυσικά, δεν είναι τυχαία. Λέξεις σύνθετες γράφονται κάποτε ως δύο· π.χ. *epeworeza*: *ένεFόπεζα* ως μία λέξη, αλλά και *epewo reza*: *ένεFo πέζα* ως δύο, *keresijo weke* (τέσσερα παραδείγματα): *Κρησιο Φεργής* = *ΚρησιοΦεργής* «κρητικής κατασκευής».

Σημειωτέον, ακόμη, ότι κάποτε —προφανώς λόγω ελλείψεως χώρου— γράφονται λέξεις πάνω από τον κανονικό στίχο. Αυτές οι λέξεις κατά την μεταγραφή κλείνονται μέσα σε ‘ ’.

Τέλος, το κείμενο στις πινακίδες της Γραμμικής γραφής Β είναι γραμμένο από αριστερά προς τα δεξιά.

II. ΙΔΕΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Με τον όρο αυτό χαρακτηρίζονται τα σημεία εκείνα της Γραμμικής γραφής Β που δεν αντιπροσωπεύουν ήχους, όπως τα συλλαβογράμματα, αλλά εκφράζουν έννοιες.

Τα μυκηναϊκά κείμενα, όπως έχει ήδη λεχθεί, είναι λογαριασμοί. Μπροστά ακριβώς από τους αριθμούς συχνότατα τίθενται τα ιδεογράμματα, για να δηλώσουν τα πρόσωπα, τα ζώα, τα φυτά, τα προϊόντα, τα διάφορα αντικείμενα· με μια λέξη, παν ό,τι έχει υπολογισθεί ή μετρηθεί. Τα ιδεογράμματα ουδέποτε παρεμβάλλονται στο εσωτερικό μιας ομάδας λέξεων που σχηματίζουν συντακτική ενότητα.

Αριθμούνται συμβατικά από τον αριθμό 100 κπ. προς αποφυγή σύγχυσης με τους αριθμούς των συλλαβογραμμάτων. Η έννοια του κάθε ιδεογράμματος δηλώνεται συμβατικά με την αντίστοιχη της λέξη γραμμένη με κεφαλαία γράμμα-

τα, κατά κανόνα λατινιστί, αλλά και σε άλλη γλώσσα. Πολλά ιδεογράμματα είναι άγνωστο τι σημαίνουν. Άλλα όμως είναι αρκετά σαφή. Σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα έχουμε να κάμουμε με ιδεογράμματα που κυριολεκτικά φωνάζουν για τη σημασία τους (βλ. τα υπ' αριθ. 104, 105, 108, 144, 162, 191, 201, 209, 225, 230, 231, 233, 240, 241, 243).

Τα ιδεογράμματα που δεν γνωρίζουμε τι σημαίνουν, κατά τη μεταγραφή ενός κειμένου τα παραθέτουμε με τον αντίστοιχό τους αριθμό. Μπροστά από τον αριθμό τίθεται αστερίσκος προς αποφυγή σύγχυσεως με τους αριθμούς που ακολουθούν.

Στα κυρίως ιδεογράμματα προστίθενται συχνά τα λεγόμενα «προσδιοριστικά». Έτσι ονομάζονται τα βοηθητικά σημεία που χρησιμοποιούνται για να καθορίσουν ακριβέστερα ή να ειδικεύσουν τη σημασία των ιδεογραμμάτων.

Τα προσδιοριστικά είτε τίθενται χωριστά είτε

απαρτίζουν ένα σύνθετο σχέδιο. Στη δεύτερη περίπτωση αυτό δηλώνεται κατά τη μεταγραφή με το σημείο +, που τίθεται μεταξύ του ιδεογράμματος και του προσδιοριστικού.

Τα προσδιοριστικά πολύ συχνά είναι ακροφωνικές συντομογραφίες, ήτοι αρχικές συλλαβές λέξεων. Π.χ. το προσδιοριστικό KI στο υπ' αριθ. 162 ιδεόγραμμα είναι η συντομογραφία της λ. kito: χιτών· το προσδιοριστικό SI στο υπ' αριθ. 108 ιδεόγραμμα είναι η συντομογραφία της λ. sia₂ro: σίθαλος = σιάλος «παχύς», προς δήλωση του «χοίρος προς πάχυνση», «χοίρος σιτευτός» κλπ.

Ιδού, με την ευκαιρία, μερικές ακροφωνικές βραχυγραφίες: ku(mino): κύ(μινον), ne(wo): νέ(φος), o(rego): ὄ(φελος) «χρέος», ze(uko): ζε(ῦγος), ko(wo): κῶφος = ομηρικό κῶας «δέρμα προβάτου».

Οι ακροφωνικές βραχυγραφίες δεν χρησιμοποιούνται μόνο ως προσδιοριστικά των κυρίως

ιδεογραμμάτων, αλλά κάποτε κείνται και αυτοτελώς και παίζουν τον ρόλο των κυρίως ιδεογραμμάτων.

Τέλος, μερικές φορές απαντούν δύο ή τρία συλλαβογράμματα τοποθετημένα κάθετα το ένα πάνω στο άλλο (μονόγραμμα). Αυτά απαρτίζουν μια πλήρη λέξη, που διαβάζεται από κάτω προς τα πάνω ή αντίστροφα. Κατά τη μεταγραφή των εν λόγω λέξεων στο λατινικό αλφάβητο γίνεται χρήση κεφαλαίων γραμμάτων· π.χ. ME+RI: μέλι, KA+NA+KŌ: κνᾶκος = κνήκος «ζαφορά».

Στον πίνακα που ακολουθεί, η έννοια των ιδεογραμμάτων δηλώνεται με την αντίστοιχη λατινική λέξη, η οποία συχνά συντομογραφείται. Οι εκθέτες m, f που τίθενται στις λατινικές λέξεις οι οποίες αντιστοιχούν σε ιδεογράμματα ζώων είναι τα αρχικά γράμματα των αντίστοιχων λατινικών λέξεων. Χρησιμοποιούνται προς δήλωση του αρσενικού και του θηλυκού γένους.

Πίνακας των ιδεογραμμάτων
 (από το βιβλίο των J.-P. OLIVIER, L. GODART, C. SEYDEL, C. SOURVINOU
 Index généraux du Linéaire B, Roma 1973)

VIR 100	CAP ^t 101 ^t	T 112	OLIV ¹ 122+11	FAR 129
MUL 102	SUS 108	S 113	AROM 123	OLE 130
CERV 104	SUS ^m 108 ^m	Q 114	AROM ^m 123+11 ^m	OLE ^m 130+11 ^m
EQU 105	SUS ^f 108 ^f	P 115	AROM+PK 123+PK	OLE ^f 130+PK
EQU ^m 105 ^m	SUS+PK 108+PK	N 116	PKC 124	OLE+PK 130+PK
EQU ^f 105 ^f	SUS+11 108+11	M 117	PKC+11 124+11	VIN 131
OVS 106	BOS 109	L 118	CYP 125	
OVS ^m 106 ^m	BOS ^m 109 ^m	GRA 120	CYP+KV 125+KV	AREPA 133
OVS ^f 106 ^f	BOS ^f 109 ^f	GRA+11 120+11	CYP+Q 125+Q	
OVS+11 106+11	BOS+11 109+11	NOB ² 121	CYP+PA 125+PA	NERI 135
CAP 107	Z 110	OLIV 122	KATO 127	AES 140
CAP ^m 107 ^m	V 111	OLIV ¹ 122+11	KAMEKO 128	AUR 141

Πίνακας των ιδεογραμμάτων (συνέχεια)

142	TURO ¹ 156	TUN+KI 161+KI		181
CROC 144		TUN+RE 161+RE		182
LAMA 145		TUN+RI 162+RI		183
146	TELA 159	ARM 163		184
146+RE	TELA+KV 159+KV		184	185
150	TELA+PA 159+PA		LUN 173	189
CORV 151	TELA+PV 159+PV			190
152	TELA+TE 159+TE		ARB 176	GAL 191
153	TELA+ZO 159+ZO			200 ^{MS} 200
154				201 ^{MS} 201
155 ^{MS} 155				202 ^{MS} 202
255 ^{MS} 155+21	TUN 162			204 ^{MS} 204

Πίνακας των ιδεογραμμάτων (συνέχεια)

203 ^{VAS} 203 	212 ^{VAS + U} 212 + U 	227 ^{VAS} 227 	ROTA + UG 243 + UG 	255
204 ^{VAS} 204 	213 ^{VAS} 213 	228 ^{VAS} 228 	244 	256
205 ^{VAS} 205 	214 ^{VAS} 214 	229 ^{VAS} 229 	245 	257
206 ^{VAS} 206 	214 ^{VAS + UG} 214 + UG 	HAS 230 	246 	258
207 ^{VAS} 207 	215 ^{VAS} 215 	SAG 231 	217 ^{PIPE} 217 	
208 ^{VAS} 208 	216 ^{VAS} 216 	232 	248 	
209 ^{VAS} 209 	217 ^{VAS} 217 	PUG 233 	249 	
209 ^{VAS + A} 209 + A 	218 ^{VAS} 218 	234 	250 ^{VAS} 250 	
210 ^{VAS} 210 	219 ^{VAS} 219 	DIG 240 	251 	
210 ^{VAS + KA} 210 + KA 	220 	CUR 241 	252 	
211 ^{VAS} 211 	ALV 225 	CAPS 242 	253 	
212 ^{VAS} 212 	226 ^{VAS} 226 	ROTA 243 	JAC 254 	

III. ΣΗΜΕΙΑ ΜΟΝΑΔΩΝ ΜΕΤΡΗΣΕΩΝ

Στην κατηγορία των ιδεογραμμάτων υπάγονται επίσης τα σημεία που χρησιμοποιούνται προς δήλωση: α) των μονάδων χωρητικότητας των στερεών (σιταριού, κριθαριού, σύκων, κυπέρου, κυμίνου κλπ.), β) των μονάδων χωρητικότητας των υγρών (λαδιού, κρασιού, μελιού κλπ.), γ) του συστήματος των σταθμών (προκειμένου για τον χαλκό, τον χρυσό κλπ.).

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περίπτωση των μονάδων χωρητικότητας μόνο οι υποδιαίρεσεις της βασικής μονάδας αντιπροσωπεύονται με ιδεογράμματα. Η μονάδα που εχρησίμευε ως βάση παραλείπεται ως ευκόλως εννοούμενη από τη φύση του μετρούμενου είδους και από τον αριθμό που το συνόδευε.

Παρατίθενται τα ιδεογράμματα και των τριών κατηγοριών και σημειώνεται η σχέση μεταξύ των μονάδων κάθε κατηγορίας.

1. Μονάδες χωρητικότητας των στερεών

Βασική μονάδα = 10T	= 60	= 240
1T	= 6	= 24

$$1 = 4$$

2. Μονάδες χωρητικότητας των υγρών

Βασική μονάδα = 3	= 18	= 72
1	= 6	= 24
1	= 4	

3. Σύστημα σταθμών

= 30	= 120	= 1440
1	= 4	= 48
1	= 12	

Η μεταγραφή των ιδεογραμμάτων που δηλώνουν μονάδες μετρήσεως γίνεται με ποικίλους τρόπους. Ίσως ο πιο πρακτικός είναι αυτός που προτάθηκε από τον L. DEROU (Initiation 67-68). Κάθε σημείο μονάδας μετρήσεως απαρτίζεται από δύο ή τρία κεφαλαία γράμματα — αρχικά αντίστοιχων λατινικών λέξεων.

Το πρώτο δηλώνει την κατηγορία. Είναι το C (= capacitas) για τις μονάδες χωρητικότητας στερεών ή υγρών και το P (= pondus) για το σύστημα των σταθμών.

Το δεύτερο δηλώνει το μέγεθος της μονάδας και είναι το P (= primus), το S (= secundus), το T (= tertius) και το Q (= quartus).

Το τρίτο αφορά μόνο στις μονάδες χωρητικότητας και δηλώνει τα στερεά ή τα υγρά. Είναι το A (= aridus) και το L (= liquidus).

Επομένως, οι τρεις παραπάνω κατηγορίες μονάδων μετρήσεως μεταγράφονται ως εξής:

1. Μονάδες χωρητικότητας των στερεών

Βασική μονάδα = CPA (= capacitas prima arida)
= CSA (= capacitas secunda arida)
= CT (= capacitas tertia)
= CQ (= capacitas quarta)

2. Μονάδες χωρητικότητας των υγρών

Βασική μονάδα = CPL (= capacitas prima liquida)
= CSL (= capacitas secunda liquida)
= CT (= capacitas tertia)
= CQ (= capacitas quarta)

3. Σύστημα σταθμών

= PP (= pondus primum)
= PS (= pondus secundum)
= PT (= pondus tertium)
= PQ (= pondus quartum)

Πρέπει να σημειωθεί ότι στις πινακίδες προηγούνται οι μεγάλες μονάδες και ακολουθούν οι μικρότερες (από αριστερά προς τα δεξιά).

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η απόλυτη αξία των μονάδων χωρητικότητας είναι δύσκολο να υπολογισθεί. Αντίθετα, με πολλή πιθανότητα μπορεί να υπολογισθεί η αξία του συστήματος των σταθμών. Και τούτο, ένεκα της μορφής του ιδεογράμματος της βασικής μονάδας, που μπορεί να εκληφθεί ως τάλαντο. Γνωρίζουμε τώρα, με βάση τα αρχαιολογικά ευρήματα, ότι το μυκηναϊκό τάλαντο εξύγιζε περίπου 30 κιλά. Επομένως, για το σύστημα των σταθμών με αρκετή πιθανότητα έχουμε τις κάτωθι απόλυτες αξίες:

PP = 30 κιλά

PS = 30 κιλά : 30 = 1 κιλό

PT = 1 κιλό : 4 = 250 γραμμάρια

PQ = 250 γραμ. : 12 = 21 γραμμάρια

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

Στην κατηγορία των ιδεογραμμάτων υπάγονται και τα αριθμητικά σημεία, των οποίων σύντομος πίνακας παρατίθεται παρακάτω.

Πίνακας αριθμητικών σημείων

$$\begin{array}{l}
 | = 1 \quad \bigcirc = 100 \\
 \text{---} = 10 \quad \text{---}\bigcirc\text{---} = 1000
 \end{array}$$

$$\text{---}\bigcirc\text{---} = 10.000$$

Μονάδες:

$| = 1,$

$|| = 2,$

$||| = 3,$

$||| = 4,$

$||| = 5,$

$||| = 6,$

$||| = 7,$

$|||| = 8,$

$|||| = 9$

Δεκάδες:

$\text{---} = 10,$

$\text{---} = 20,$

$\text{---} = 30,$

$\text{---} = 40,$

$\text{---} = 50,$

$\text{---} = 60,$

$\text{---} = 70,$

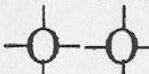
$\text{---} = 80$

Εκατοντάδες: 0 = 100, 0 = 200, 0 = 300, 00 = 400, 00 = 500,
 0 0

00 = 600, 000 = 700, 000 = 800, 000 = 900
 00 00 00 00

ή 00 = 300, 000 = 500, 000 = 600, 0000 = 800, 0000

Οι σύνθετοι αριθμοί γράφονται από αριστερά προς δεξιά· προηγούνται οι μεγαλύτεροι και ακολουθούν οι μικρότεροι.

Π.χ. ο αριθμός = IIII μεταγράφεται 12.347

 III

Η Γραμμική γραφή Β υπερτερεί κατά πολύ των αιγυπτιακών γραφών. Και τούτο χάρη στον περιορισμό των ιδεογραμμάτων, τον μικρό αριθμό των συλλαβογραμμάτων, τη δήλωση των φωνέντων και τον συστηματικό χωρισμό των λέξεων.

Είναι όμως σημαντικά κατώτερη από τα σημαντικά αλφάβητα, τα οποία χαρακτηρίζει μέγιστη οικονομία: 22 μόνο σύμβολα. Όμως, παρά τις ατέλειές της σε σύγκριση με τα πιο προχωρημένα γραφικά συστήματα, η Γραμμική γραφή Β κατέστη ικανή να αποδώσει την Ελληνική γλώσσα, τη

γλώσσα που μιλούσαν οι Έλληνες της Μυκηναϊκής εποχής και, ανάμεσα σ' αυτούς, ο Αγαμέμνων στις Μυκήνες, ο Μενέλαος στη Σπάρτη, ο Νέστωρ στην Πύλο, ο Ιδομενεύς και ο Μηριόνης στην Κνωσό.

Με την καταστροφή των μυκηναϊκών ανακτόρων, η Γραμμική γραφή Β — γραφή αποκλειστικά χρησιμοποιούμενη για λογαριασμό των ανακτόρων, που διέθεταν γραφειοκρατικά οργανωμένη διοίκηση— δεν είχε πια λόγο ύπαρξης· έπαψε να χρησιμοποιείται και βυθίστηκε στη λήθη, όπως τα μυκηναϊκά ανάκτορα σε χαλάσματα.

ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Γλώσσα των μυκηναϊκών κειμένων είναι η Ελληνική της εποχής, ακριβέστερα μια πολύ αρχαϊκή διάλεκτος, που συμβατικά αποκλήθηκε Μυκηναϊκή. Η Μυκηναϊκή διάλεκτος που βρίσκεται κανείς στις πήλινες πινακίδες αντικαθρεφτίζει την ελληνική διάλεκτο την οποία μιλούσαν στις αυλές των μυκηναϊκών βασιλείων τον 15ο-13ο π.Χ. αι.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της μυκηναϊκής δια-

λέκτου, που είναι κατά πέντε τουλάχιστον αιώνες παλαιότερη από τη γλώσσα των Ομηρικών επών, είναι τα ακόλουθα:

A. ΦΩΝΗΤΙΚΑ.

I. ΤΟ ΔΙΓΑΜΜΑ. Αυτό απαντά άθικτο· σε οποιαδήποτε θέση:

1. στην αρχή λέξεως μπροστά από φωνήεν· π.χ. watu: *Φάστν* = ἄστν· waiuoko: *Φαστύοχος*, πβ. (ομηρικό *Ἄστυόχη*)· wono: *Φοῖνος* = οἶνος· woko: *Φοῖκος* = οἶκος· wekata: *Φεργάτας* = ἐργάτης· weto: *Φέτος* = ἔτος· wiripoo: *Φιφίνοος* = ομηρικό *Ψίφινος* κλπ.

2. στο μέσο λέξεως μεταξύ φωνηέντων· π.χ. tanawa: *ταναΦά* (ουδέτ. πληθ.) = ομηρικό *ταναός* «μακρός»· ega₃wo: *ἐλαιΦον* = ἔλαιον· newo: *νέΦος* = νέος· rogiwa: *πολιΦά* (ουδέτ. πληθ.) = ομηρικό *πολιός*· rogokowo: *πρόχοΦοι* = ομηρικό *προχοοι* (εἶδος αγγείου) κλπ.

3. στην αρχή λέξεως μπροστά από σύμφωνο· π.χ. wiripoo: *Φρινός* = ομηρικό *ῥίνός* «δέρμα»· wiriza: *Φρίζα* = ῥίζα κλπ.

4. στην αρχή και στο μέσο λέξεως μετά από

σύμφωνο· π.χ. dwojo: ΛΓοιός (όνωμα προσώπου) = Δοιός (πβ. ομηρικό *δοιός* «διπτός»); dowejo: δόρφειος = δοῦρειος «από ξύλο»· kowo: κόρφος = κοῦρος· kowa: κόρφα = κόρη· wowo: Φόρφος = ὄρος κλπ.

5. στο μέσο λέξεως μεταξύ φωνήεντος και συμφώνου· π.χ. ewiripo: Ἔφριπος = Εὔριπος.

6. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι το δίγαμμα αναπτύσσεται ως συνοδίτης φθόγγος στη Μυκηναϊκή μεταξύ του φθόγγου υ και φωνήεντος· π.χ. kuwano: κύφανος = κύανος· tuwea: θύφρα = θύρα «αρωματικές ουσίες»· atekuturuwo: Ἄλεκτρούφων = Ἄλεκτρον.

Το δίγαμμα, ένας ημίφωνος φθόγγος που κληρονόμησε η αρχαιότατη Ελληνική από την Ινδοευρωπαϊκή και που προφερόταν όπως περίπου ο αρχικός φθόγγος της γαλλικής λέξεως oui (= ναι), αρκετά νωρίς άρχισε να περιορίζεται στην αλφαβητική Ελληνική· απουσιάζει από τα αρχαιότερα γραπτά μνημεία της Ιωνικής, της Αττικής και της Δωρικής των νησιών Θήρας, Κω και Ρόδου. Αντίθετα, διασώθηκε στη Λακωνία, τη Βοιωτία, την Κύπρο κ.α. ως την εποχή της επικρατήσεως της αλεξανδρινής Κοινής. Τέλος, μαρτυρεί-

ται μέχρι σήμερα σε μερικές λέξεις της συγχορηγής Τσακωνικής διαλέκτου, που, ως γνωστόν, συνεχίζει την αρχαία Λακωνική. Παραδείγματα λέξεων με διατήρηση του F στην αλφαβητική Ελληνική: *Φαστός* (Αρκαδία, Θεσσαλία, Λοκρίδα), *Φοῖκος* (Αρκαδία, Δελφοί, Θεσσαλία), *Φέτος* (Κύπρος, Λακωνία), *Φέργον* (Άργος), *κλέφος* (Φωκίδα), *στονόφρασσα* (Κέρκυρα), *βράδινος* < *φράδινος* (ΣΑΠΦΩ) = ῥαδινός, *βρόδον* < *φρόδον* (αιολικό) = ῥόδον, *βρίσδα* < *φρίσδα* (αιολικό) = ῥίξα. *Γαρυφόνης* (Χαλκιδική) (πβ. Γηρυονεύς στον ΗΣΙΟΔΟ) κλπ.

II. ΤΟ h. Ο δασύς αυτός φθόγγος φαίνεται ότι δεν έχει σιγηθεί στη Μυκηναϊκή ούτε στην αρχή λέξεως μπροστά από φωνήεν ούτε στο μέσο μεταξύ φωνηέντων. Τουλάχιστον μπροστά από το a δηλώνεται με τη γραφή: το σημείο a, (παράλλαξη του συλλαβογράμματος a), που χρησιμοποιείται και στην αρχή (σταθερά) και στο μέσο λέξεως, ισοδυναμεί με ha. Παραδείγματα: aιεγο: *háτερος* < * sm₀-teros = *áτερος* (ο τύπος *έτερος* απαντά μόνο στην Ιωνική-Αττική και είναι νεότερος)· *ορίαγα*: *όπιθαλα* < *όπί(=επί)+sal-* = τόποι παράλιοι (πβ. ομηρικό *ἔφαλος*)· wea₂no: *Γεχα-*

νός <*wes-apos = ένδυμα (ομηρικό *ἐάνος*)· rawea₂: φάρFe₂ <*φάρFeσα (πληθ. του φᾶρος = ένδυμα).

Το ότι ο δασύς αυτός φθόγγος προφερόταν —μολονότι δεν δριλώνεται με τη γραφή— και μπροστά από άλλα φωνήεντα, συνάγεται έμμεσα, αλλά με ασφάλεια. Η γραφή π.χ. rawea₂: φάρFe₂, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι και το raweo πρέπει να αναγνωσθεί φάρFe(h)ος και το wetei ως Féte(h)i (δοτική ενικού του Féτος = έτος) κλπ.

Έχνη του φθόγγου τούτου διαπιστώνονται στα Ομηρικά έπη και εκεί που, φαινομενικά, κανένα κατάλοιπό του δεν υπάρχει. Π.χ. η προφανής μετρική ανωμαλία στη στερεότυπη έκφραση (τέλος στίχου)

- Δί μῆτιν ἀτάλαντος (B 636)
- Δί μῆτιν ἀτάλαντε (H 47 = Λ 200)
- Δί μῆτιν ἀτάλαντον (B 169. 407, K 137)

αίρεται, εάν υπολογισθεί ο φθόγγος αυτός στην αρχή του *ἀτάλαντος* <*χατάλαντος <*σατάλαντος (α' συνθετικό το αθροιστικό *ἀ* < ση₀-).

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο δασύς φθόγγος *h* —που προέκυψε από το ινδοευρωπαϊκό *s*— όταν βρισκόταν στην αρχή λέξεως μπροστά από φωνήεν (ή στο μέσο λέξεως μεταξύ φωνηέντων), ενωρίτατα σιγήθηκε στην Ιωνική και στην Αιολική

διάλεκτο. Το φαινόμενο είναι γνωστό με τον όρο «ψίλωσις», δηλ. γύμνωση του αρχικού φωνήεντος από τη δασύτητα. Αλλού όμως, όπως π.χ. στην Αττική, ο δασύς αυτός φθόγγος διατηρήθηκε επί μακρόν, έως ότου σιγήθηκε οριστικά κατά τον πρώτο π.Χ. και πρώτο μ.Χ. αιώνα.

III. ΤΟ *j*. Το ημίφωνο *j*, που κληρονόμησε η Ελληνική από την Ινδοευρωπαϊκή και προφερόταν όπως περίπου το *γ* στη λ. *γιατρός*, σημειώνεται σε αρκετές περιπτώσεις στα μυκηναϊκά κείμενα· π.χ.

1. στο μέσο λέξεως μεταξύ φωνηέντων: *toio-qejomeno*: *τροπεjόμενος*· πβ. ομηρικό *τροπέω*, λατ. *torqueo*.

2. στο μέσο λέξεως μετά το *F*· π.χ. *diwijo*: *δίFjos* = *δίFος* «*δῖος*»· *mewijo*: *μειFjos* = *μειFος* «*μείον*».

3. στην αρχή λέξεως μπροστά από φωνήεν· π.χ. *jodososi*: *jως δώσονσι* = *ώς δώσουσι* παράλληλα προς το *odekasato*: *ώς δέξατο* = *ώς έδέξατο*.

Το ημίφωνο αυτό δεν μαρτυρείται στην αλφαβητική Ελληνική.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το ημίφωνο J αναπτύχθηκε στη Μυκηναϊκή ως συνοδίτης φθόγγος μεταξύ του ι και άλλου φωνήεντος· π.χ. ijate: ijaτήρ = *ιατήρ* «ιατρός»· ijote: ijόντες = *ιόντες* κλπ.

Το φαινόμενο μαρτυρείται στην αλφαβητική Ελληνική, όπως και στην Παμφυλιακή διάλεκτο (π.χ. *δια* = *διά*· *ιέναι* = *ιέναι* κλπ.), αλλά και άλλου· πβ. *δαμιοργοί* = *δαμιοργοί* «δημιουργοί» στο Άργος. Απαντά επίσης συχνά και στην κυπριακή συλλαβογραφική γραφή· π.χ. ijaterane: *ijaτηραν* = *ιατήρα*.

IV. ΤΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΕΡΡΙΝΑ ΦΩΝΗΗΝΤΑ *r, *l, *m, *n. Οι φθόγγοι αυτοί αντιπροσωπεύονται στη Μυκηναϊκή ως:

1. r : ως ορ, ρο· π.χ. torpeza: *τόρπεζα* = αττικό *τράπεζα*.

2. m : ως α, αλλά και ως ο, μετά τα χειλικά π, β, φ και τα μ, f· π.χ. a₂terō: *hάτερος* = *άτερος* «έτερος» < *sm₀-terōs· ariqoto: *άμφίβοτος* < *άμφι*+g^wm₀-tos, παράγωγο του *άμφιβαίνω*.

3. n : ως α, αλλά και ως ο· π.χ. akitito: *άκτιτος* < n₀-κτιτος· repa: *σπέρμα* < sper-m₀, αλλά και nepa: *σπέρμιο*. με τροπή του -μη σε -μο· κλπ.

V. ΤΑ ΧΕΙΛΟΥΠΕΡΩΪΚΑ. Οι χειλοϋπερωϊκοί φθόγγοι, που στην αλφαβητική Ελληνική εξελίχθηκαν ποικιλοτρόπως (άλλοτε σε χειλικούς, άλλοτε σε οδοντικούς και άλλοτε σε ουρανικούς), διασώζονται στα μυκηναϊκά κείμενα. Δηλώνονται με τα συλλαβογράμματα qa, qe, qi, qo. Ίδου μερικά παραδείγματα: qasigeu: *βασιλείς*, -qe: -τε, ege-ia: *έπέτας*, qetoqowe: *τετρῶτες* «τετράωτο», qiqi-jato: *πρίατο* = *έπρίατο* «αγόρασε», suqōta: *σβῶ(ό)τας* «χοιροβοσκός», ariqoto: *άμφίπολος* «θεραπεινίδα, ιέρεια», atoqo: *άνθρωπος* κλπ.

VI. ΤΟ σ ΜΕΤΑΞΥ ΟΥΡΑΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΡΡΙΝΟΥ. Τούτο στη Μυκηναϊκή παραμένει αμετάβλητο· π.χ. a₃kasama: *αίκσμά* = *αίχμη*.

Στην αλφαβητική Ελληνική στη θέση αυτή σιγήθηκε με τροπή του ουρανικού σε χ· π.χ. *λύχνος* < *λύκσνος, *πλοχμός* < *πλοκσμός, *αίχμη* < *αίκσμά κλπ.

VII. ΤΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ πμ. Στη Μυκηναϊκή

το χειλικό πριν από το μ δεν έχει ακόμη αφομοιωθεί· π.χ. egarapemena: ἔρραπμένα = ἔρραμμένα. Στην αλφαβητική Ελληνική η αφομοίωση έχει συντελεσθεί· π.χ. ὄμμα <*ὄπμα, ἔρραμμαι <ἔρραπμαι (ῥάπτω) κλπ.

VIII. ΤΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ δλ. Τούτο διατηρείται αμετάβλητο στη Μυκηναϊκή· π.χ. degeuko: δλεῦκος = γλεῦκος. Στην αλφαβητική Ελληνική τράπηκε σε γλ.

IX. ΤΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ -τι-. Τούτο διατηρείται αμετάβλητο στη Μυκηναϊκή στην κατάληξη του μέσου-παθητικού παρακειμένου· π.χ. agarapomemeno: ἀραρμοτιμένος = ἤρμοσιμένος. Στην αλφαβητική Ελληνική στη θέση αυτή τράπηκε σε -σι· π.χ. ἤρμοσιμένος <*ἤρμοτιμένος.

X. ΤΡΟΠΗ -θι->-σι· π.χ. zakusijo: Ζακύνσιος <Ζακύνθιος, korisijo: Κορίνσιος <Κορίνθιος, karasija: Καρπασία <Καρπαθία.

Η τροπή αυτή μαρτυρείται με μερικά παραδείγματα και στην αλφαβητική Ελληνική· π.χ. Ἀμαρύσιος <Ἀμαρύνθιος, εθνικό του Ἀμάρυνθος, Προβαλίσσιος <Προβαλίνθιος, εθν. του Προ-

βαλίνθος κλπ.

XI. ΜΑΚΡΟ α. Ο φθόγγος αυτός, που, ως γνωστόν, τράπηκε σε η στην Ιωνική, εν μέρει δε και στην Αττική, διατηρείται παντού αμετάβλητος στη Μυκηναϊκή· π.χ. dāmo: δᾶμος = δῆμος, tarapu: θρᾶνυς = θρῆνυς «σκαμνί», kowa: κόρφα = κούρη /κόρη, doega: δοέλα = δούλη κλπ.

XII. ΑΣΥΝΑΙΡΕΤΟΙ ΤΥΠΟΙ. Στη Μυκηναϊκή οι συναϊρέσεις δεν απαντούν, αφού το F προφερόταν κανονικά και τα *-σ- και *-j- δεν είχαν ακόμη πλήρως σιγηθεί, αφού δηλ. δεν παρουσιάζοταν χασμωδία. Έτσι, απαντούν κανονικά οι τύποι kerea₂: σκέλεχα = σκέλη, wetei: Féte(h)i = ἔτει, togoqejomeno: τροπεjόμενος = τροπούμενος κλπ.

XIII. Η ΠΡΟΘΕΣΗ ἀπύ. Στη Μυκηναϊκή η πρόθεση ἀπό απαντά με τον τύπο ἀπύ· π.χ. apudosi: ἀπύδοσις = ἀπόδοσις, apudoke: ἀπύδωκε = ἀπόδωκε «απέδωκε», aru kekaumeno: ἀπύ κεκαυμένος = ἀποκεκαυμένος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο τύπος ἀπύ απαντά

και στην Αρκαδοκυπριακή και στην Αιολική της ιστορικής εποχής.

XIV. Η ΠΡΟΘΕΣΗ *ὀπί*. Στη Μυκηναϊκή παράλληλα με τον τύπο *ἐπί* απαντά και ο τύπος *ὀπί*: π.χ. *oridamijo*: *ὀπιδάμοι* = *ἐπιδάμοι* (πβ. ομηρικό *ἐπιδήμιος*): *oridesomo*: *ὀπίδεσμοι* = *ἐπίδεσμοι*: *origoqo*: *ὀπίλοιποι* = *ἐπίλοιποι*: *eri*: *ἐπί*: *epidato*: *ἐπίδαστος* «για πρόσθετη διανομή» (πβ. *ἀνάδαστος*).

Ίχνη του τύπου *ὀπί* στην αλφαβητική Ελληνική απαντούν στις λέξεις *ὀπώρα*, *ὀπίουρος* και στο ομηρικό *ὀπίσσωτρον* (*varia lectio* του *ἐπίσσωτρον* «στεφάνη τροχού»): πβ. ακόμη τις λλ. *ὀπίσω*, *ὀπισθεν*, *ὀπίστατος*, *κατόπιν*.

XV. Η ΠΡΟΘΕΣΗ *παρό*. Στη Μυκηναϊκή η πρόθεση *παρά* απαντά με τον τύπο *παρό*: π.χ. *rago*: *παρό* = *παρά*, *ragokeneto*: *παρογένετο* = *παραγένετο* «*παρεγένετο*». Συντάσσεται πάντοτε με δοτική και σημαίνει ὅτι και η *παρά* με γενική: π.χ. *rago damo*: *παρό δάμω* «εκ μέρους του δήμου».

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο τύπος *πάρο* (=πά-

ρεστι) μαρτυρείται στην Αιολική (ΑΛΚΑΙΟΣ 130 LP) και, πιθανόν, ο τύπος *πορό* (=παρά) στην Κυπριακή.

XVI. Η ΠΡΟΘΕΣΗ *ποσί*. Στη Μυκηναϊκή η πρόθεση *ποτί* (*προτί*, *πρός*) απαντά με τον τύπο *ποσί*: π.χ. *ouqe anija posí eesi*: *οὔτε ἀνία ποσί ἔενσι* = *οὔτε ἦνία πρόσσεισι* «δεν έχουν ακόμη προστεθεί οι χαλινοί».

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο μυκηναϊκός τύπος επιβιώνει στο αρκαδικό *πόεστι* <*πόσεστι. Ακόμη, ίχνη της πρόθεσης *ποσί* ανευρίσκονται, με βάση τη μετρική έρευνα, στον ΟΜΗΡΟ (βλ. ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ, Είσαγωγή 48-49· Ο ΙΔΙΟΣ Ποίηση 23-43).

B. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ

I. Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΙΚΟΥ ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΩΝ. Στη Μυκηναϊκή απαντά ο τύπος *-οιο*: π.χ. *arekisitojo*: *Ἄλεξίτοιο* = *Ἄλεξίτου*, *doerojo*: *δοέλοιο* = *δούλου*, *teojō*: *θεοῖο* = *θεοῦ*, *kurumenojo*: *Κλυμένοιο* = *Κλυμένου κλπ.*

Ο τύπος αυτός απαντά κατεξοχήν στον ΟΜΗΡΟ.

II. Η τοπική ενικού των δευτεροκλίτων. Στη Μυκηναϊκή απαντούν δύο καταλήξεις, η -οι (π.χ. ruγο: Πύλοι = ἐν Πύλῳ, Karadogo: Χαράδροι = ἐν Χαράδρῳ κλπ.) και η -ει· π.χ. didakage: διδασκαλεῖ = ἐν διδασκάλου «στο σκολειό».

Η πτώση αυτή στην αλφαβητική Ελληνική έχει διατηρηθεί σε μερικά επιρρήματα, όπως οἴκοι «στην πατρίδα», οἴκει (το ίδιο), ἐκεῖ κλπ.

III. Η ΔΟΤΙΚΗ ΠΛΗΘ. ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΚΛΙΤΩΝ. Στη Μυκηναϊκή λήγει σε -αι: -αι(η)ι· π.χ. kunaketai: κυναγέται(η)ι = κυναγέταις «στους κυνηγούς». Ο τύπος -αι(η)ι προέκυψε από τον -*αισι με τροπή του μεσοφωνηεντικού σ σε h. Ο δασύς αυτός φθόγγος στη συνέχεια σιγήθηκε. Εννοείται ότι το -σ- στις καταλήξεις -αισι (-ησι) της αλφαβητικής Ελληνικής επανήλθε σε χρόνους μεταμυκηναϊκούς αναλογικά προς τα τριτόκλιτα. Το ίδιο ισχύει και για τα δευτερόκλιτα.

VI. Η ΔΟΤΙΚΗ ΠΛΗΘ. ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΩΝ. Στη Μυκηναϊκή λήγει σε -ο: -οις και -οι: -οι(η)ι. Ο τύπος σε -ο: -οις χρησιμοποιείται σε περιγραφές αντικειμένων (δοτική οργανική!).

Παραδείγματα: egeratejo ropi: ἔλεφαντείοις ποπφί «με πόδια από ελεφαντόδοντο»· rasiteoi: πάνσι θεοῖ(η)ι «σε όλους τους θεούς»· doeroi: δόελοι(η)ι «στους δούλους».

V. Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΠΛΗΘ. ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΩΝ. Στη Μυκηναϊκή λήγει σε -ο: ονς = ουσ· π.χ. sia₂ro: σιχάλονς = σιάλους «χοίρους σιτευτούς». Από τον τύπο -ονς προέκυψαν οι ποικίλοι τύποι της αλφαβητικής Ελληνικής: -ους (στην Ιωνική-Αττική), -ως (στη Βοιωτική και Δωρική), -ος (στη Θεσσαλική και στην Αρκαδική), -οις (στη Λεσβιακή). Ο τύπος -ονς διατηρήθηκε στην Αργειακή και εν μέρει στην Κρητική.

VI. Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΙΚΟΥ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΚΛΙΤΩΝ ΑΡΣΕΝΙΚΩΝ. Στη Μυκηναϊκή λήγει σε -αο: -αο· π.χ. ekomenatao: Ἐρχομενάταο· taramatao: Θαλαμάταο κλπ. Ο τύπος αυτός απαντά συχνά στον ΟΜΗΡΟ και στη Θεσσαλική και Βοιωτική διάλεκτο. Στην Ιωνική απαντά με τον τύπο -εω, στην Αττική με τον τύπο -ου, στην Αρκαδοκυπριακή με τον τύπο -αυ < -αο, με κώφωση του -ο σε -υ, στη Λεσβιακή και Δωρική με τον τύπο -α < -αο.

VII. Η ΓΕΝΙΚΗ ΠΛΗΘ. ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΚΛΙΤΩΝ. Στη Μυκηναϊκή απαντά με τον τύπο -αο: -ά(η)ων· π.χ. doerao: δοελά(η)ων = δουλῶν κλπ. Ο τύπος αυτός απαντά συχνά στον ΟΜΗΡΟ. Στην Ιωνική απαντά ως -έων, στη Δωρική ως -ᾶν, στην Αττική σε -ῶν.

VIII. Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΠΛΗΘ. ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΚΛΙΤΩΝ. Στη Μυκηναϊκή λήγει σε -α: -ανς· π.χ. agouga: ἀρούρανς = ἀρούρας «σιτοφόρους αγρούς». Στην αλφαβητική Ελληνική απαντά ως -ανς στην Κρητική, ως -αις < -ανς στη Λεσβιακή, ως -ας < -ανς στην Ιωνική-Αττική και αλλού.

IX. Ο ΔΥΪΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ. Ο αριθμός αυτός, που στην αλφαβητική Ελληνική χρησιμοποιείται σε συντηρητικές και αγροτικές διαλέκτους και — περιέργως— και στην Αττική, απαντά κανονικά στη Μυκηναϊκή. Στην ονομ.-αιτ. των πρωτοκλίτων λήγει σε -ο: -ω για τα θηλυκά και σε -ae: -ae για τα αρσενικά· π.χ. torpezo: τορπέζω «δυο τράπεζες»· wekatae: Φεργάταε «δυο εργάτες». Στη γενική-δοτική των πρωτοκλίτων λήγει σε -οί: -οιῖν· π.χ. wanasoi: Φανάσσοιῖν «στις δυο θεές». Στη γενική-δοτική των δευτεροκλίτων λήγει σε -ουρί: -ουφι· π.χ. δύουφι = δυοῖν «και στα δύο».

Στην ονομ.-αιτ. των τριτοκλίτων λήγει σε -ε: -ε· π.χ. tiripode: τρίποδε «δυο τρίποδες».

X. Η ΔΟΤΙΚΗ ΕΝΙΚΟΥ ΤΩΝ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΩΝ. Στη Μυκηναϊκή λήγει σε -i: -ι και σε -e: -ει· π.χ. rode: ποδεῖ = ποδί· diwe: ΔιFeῖ = Δί. Ίχνη της κατάληξης -ει απαντούν στην αλφαβητική Ελληνική α) στα κυπριακά ανθρωπωνύμια ΔιFeῖθεμις και ΔιFeῖφιλος, των οποίων α' συνθετικό είναι η δοτική του Ζεύς, ΔιFeῖ β) στο αττικό Διειτρεφής και γ) στο ομηρικό επίθετο διήφιλος, που υποκρύπτει έναν αρχαιότερο τύπο *διFeῖφιλος, όπως συνάγεται από το μέτρο.

XI. Η ΚΑΤΑΛΗΞΗ -φι. Η κατάληξη αυτή, που απαντά σχεδόν αποκλειστικά στον ΟΜΗΡΟ ως γλωσσικό απολίθωμα και προστίθεται σε ονόματα και των τριών κλίσεων ισοδυναμώντας με γενική ή δοτική και των τριων αριθμών, είναι συχνότατη στη Μυκηναϊκή, όπου συνήθως λειτουργεί ως οργανική· π.χ. rawepi: φάρFeσφι «με ενδύματα»· adirijari: ἀνδριάμφι «με παραστάσεις ανθρώπων».

XII. Η ΚΑΤΑΛΗΞΗ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ.
Στη Μυκηναϊκή λήγει σε -joo- π.χ. mezoa₂: μέζο-
ha «μείζονα», mezoe: μέζο(h)es = μείζονες· πβ.
τα αττικά μείζω < μείζοχα και μείζους < μείζοhes.

XIII. ΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ -εις. Η κατάληξη εί-
ναι συνήθης στη Μυκηναϊκή· π.χ. kura Rowe: κυ-
παιρόφεν «με κύπαιρο», pedewesa: πέδφεσσα «με
πόδια» (επίθετο της εσχάρας) κλπ. Στον Ομηρο
απαντά με ανάπτυξη του συνδετικού φωνήεντος
-ο-· πβ. άστερ-ό-εις «με πολλά άστρα» κλπ. Η
ίδια κατάληξη επιβιώνει σε νεοελληνικά τοπωνύ-
μια με τον τύπο -οῦντα (για τα αρσενικά) και
-οῦσσα (για τα θηλυκά).

XIV. Η ΚΑΤΑΛΗΞΗ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ
-ται. Αυτή στη Μυκηναϊκή λήγει σε -οι· π.χ.
euketo: εὔχεται = εὔχεται, didoto: δίδοται = δίδο-
ται κλπ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η κατάληξη αυ-
τή επιβιώνει στην Αρκαδοκυπριακή· π.χ. ἔσεται =
ἔσεται, κείτοι = κείται κλπ.

XV. Η ΚΑΤΑΛΗΞΗ ΤΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ ΕΝΕΡ-
ΓΗΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ. Στη Μυκηναϊκή
λήγει σε συριστικό· π.χ. tetukowoa₂: τετυχφόχα =

τετευχότα «κατασκευασμένα» κλπ.

XVI. Η ΚΑΤΑΛΗΞΗ ΤΟΥ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΥ
ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΕΝΕΣΤΩΤΑ. Στη Μυκη-
ναϊκή απαντά με τον τύπο -ee: -εεν· π.χ. ekee:
ἔχεεν = ἔχειν κλπ. Από τον τύπο αυτό προέκυψε
το -ειν της αλφαβητικής Ελληνικής.

XVII. Η ΑΥΞΗΣΗ. Στη Μυκηναϊκή μαρτυρεί-
ται σπανιότατα· από τους επτά ασφαλούς ανα-
γνώσεως και ερμηνείας αορίστους, οι έξι είναι
αναύξητοι: doke: δῶκε = ἔδωκε, wide: Fίδε = εἶδε,
teke: θῆκε = ἔθηκε, dekasato: δέξατο = ἐδέξατο,
dasato: δάσσατο = ἐδάσατο, paroKeneto: παρογέ-
νετο = παρεγένετο, apedoke: ἀπέδωκε.

XVIII. Ο ΛΕΓΟΜΕΝΟΣ «ΑΤΤΙΚΟΣ» ΑΝΑΔΙ-
ΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ. Στη Μυκηναϊκή μαρτυρείται με
τη μετοχή aragomotemeno: ἀραρμοτμένος = ἡρμο-
σμένος.

XIX. ΤΟ ΣΥΝΔΕΤΙΚΟ ΦΩΝΗΕΝ -ο-. Στη
Μυκηναϊκή το φωνήεν τούτο δεν έχει ακόμη
αναπτυχθεί· π.χ. karawirogo: κλαφιφόρος <*κλα-
φιτ-φόρος· πβ. δωρικό κλαϊκοφόρος <*κλαφι-

φόρος, κίτορι: χιτῶμφι <*χιτῶν-φι «με χιτώνες»
πβ. ομηρικό κοτυληδονόφι <*κοτυληδόν-φι κλπ.

XX. Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ. Στη
δοτ. πληθ. έχει στη Μυκηναϊκή τον τύπο ρει:
σφεις, όπως και στην Αρκαδική των ιστορικών
χρόνων.

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΥΚΗΝΑΪΚΗΣ

Η Ελληνική είναι μια γλώσσα ινδοευρωπαϊκή.
Παρουσιάζει μια σειρά από φωνητικές, μορφολο-
γικές, λεξιλογικές και συντακτικές αντιστοιχίες
με πολλές άλλες γλώσσες, που δεν ερμηνεύονται,
παρά μόνο αν δεχθούμε ότι όλες αυτές οι γλώσ-
σες έχουν κοινή καταγωγή από μια μητέρα γλώσ-
σα, την καλουμένη συμβατικά Ινδοευρωπαϊκή. Η
γένεση της προδιαλεκτικής Ελληνικής τοποθετεί-
ται γύρω στο 2.000 π.Χ. και η διάσπασή της σε
επί μέρους διαλέκτους είναι βέβαιο ότι έχει ήδη
συντελεσθεί στα μυκηναϊκά χρόνια, αφού το τι,
που παραμένει ακόμη άθικτο στη Βοιωτική, τη
Θεσσαλική και στις Δωρικές διαλέκτους της κλα-
σικής εποχής, στη Μυκηναϊκή έχει ήδη εξελιχθεί

σε σι. Η Μυκηναϊκή παρουσιάζει στενή συγγέ-
νεια με την Αρκαδοκυπριακή. Παρουσιάζει όμως
κοινές ισογλώσσους και με την Αιολική και την
Ιωνική. Κοινή με την Αρκαδοκυπριακή έχει την
κατάληξη του γ' ενικού προσώπου της Μέσης
Φωνής -τοι = -ται. Κοινά με την Αιολική έχει τα
πατρωνυμικά επίθετα σε -ιος. Κοινή με την Ιωνι-
κή-Αττική έχει την πρόθεση ξύν. Η Μυκηναϊκή
παρουσιάζει, λεπτομερέστερα, τις εξής ομοιότητες
με την Αρκαδοκυπριακή των ιστορικών χρόνων,
μερικές από τις οποίες απαντούν και στην Ιωνι-
κή-Αττική και στην Αιολική:

1. σι < τι (και στην Ιωνική)
2. ἱερός (και στην Ιωνική)
3. ὄτε (και στην Ιωνική)
4. ορ, ρο < $\underset{\circ}{\rho}$ (και στην Αιολική)
5. πεδά = μετά (και στην Αιολική)
6. ἀπύ = από (και στην Αιολική)
7. πτόλις, πτόλεμος (και στην Αιολική)
8. -τοι = -ται
9. σφεις = σφίσι
10. σύνταξη των προθέσεων με δοτική προς
δήλωση της καταγωγής.

Όπως είναι φυσικό, η Μυκηναϊκή δεν παρου-

σιάζει ομοιότητες με τη Δωρική, αφού οι Δωριείς εισέβαλαν στην Ελλάδα σε χρόνους νεότερους (παρά την αντίθετη γνώμη του CHADWICK).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Τα μυκηναϊκά κείμενα που έφθασαν ως τις μέρες μας έχουν, όπως ήδη ειπώθηκε, λογιστικό και διοικητικό περιεχόμενο. Τους άρχοντες της εποχής, για λογαριασμό των οποίων γράφονταν, τους ενδιέφερε να γνωρίζουν αυτού του είδους τα στοιχεία λεπτομερώς. Εκπλήσσει η λεπτομερής καταγραφή ακόμη και άχρηστων αντικειμένων, γεγονός που αντικαθρεφτίζει την άριστη, προς όφελος βέβαια των κρατούντων, διοικητική οργάνωση.

Καταγράφονται, μεταξύ άλλων, οι άνδρες οι επιφορτισμένοι με τη φύλαξη και προστασία των παραθαλάσσιων περιοχών· οι κωπηλάτες που απουσιάζουν· οι βοσκοί που επιτηρούν τα τετράποδα στην τάδε περιοχή· οι γυναίκες —με δήλωση του τόπου καταγωγής των και του επαγγέλματός των— που ευρίσκονται στον τάδε οικισμό· οι υπό ειδικούς όρους καλλιεργητές κτημάτων, των οποίων ορίζεται η έκταση (ένδειξη συντεχνιακής οργάνωσης). Καταγράφονται ακόμη οι

μόσχοι οι σιτευτοί που παραλήφθηκαν από τον τάδε· οι σιτευτοί χοίροι τους οποίους θα θρέψουν οι τάδε οικισμοί· οι κριοί που εκτρέφονται στην Αμνισό· οι φόροι σε είδος (ποικίλα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα κλπ.) που υποχρεώνονται να δίνουν οι διάφορες περιοχές· οι φόροι που έχουν αποδώσει και οι φόροι τους οποίους οφείλουν· το σιτάρι, το κριθάρι, τα σύκα, το κρασί και άλλα αγροτικά προϊόντα που διανέμονται σε ομάδες ατόμων ή σε οικισμούς ολόκληρους· το αρωματισμένο λάδι, το κρασί, το μέλι κλπ. που προσφέρονται στις διάφορες θεότητες για σκοπούς λατρευτικούς· ο χαλκός που έχει διανεμηθεί στους χαλκείς για κατεργασία. Καταγράφονται επίσης περικεφαλαίες, θώρακες, βέλη, ξίφη, δόρατα και άλλα αντικείμενα που έχουν σχέση με τον οπλισμό· ζεύγη τροχών με καθορισμό της ποιότητάς τους, καθώς επίσης της ύλης και του τρόπου κατασκευής τους· άμαξες πολυτελείς· τράπεζαι, θρόνοι και άλλα έπιπλα πολυτελούς κατασκευής· ποικίλα οικιακά σκεύη,

οπως φιάλαι, ἀμφορείς, τρίποδες, πίθοι, ἐσχάραι κλπ. ποικίλων ειδών, ποικίλης προέλευσης, ποικίλης κατασκευής και ποικίλης χρήσης ενδύματα κλπ. κλπ.

Αυτό σε γενικές γραμμές και, εννοείται, με κάθε συντομία είναι το περιεχόμενο των μυκηναϊκών κειμένων. Θα ήταν βέβαια σφάλμα να νομισθεί ότι τα εν λόγω κείμενα, λόγω ακριβώς της φύσεως του περιεχομένου τους, στερούνται ευρύτερου ενδιαφέροντος. Δεν θα ήταν υπερβολή να λεχθεί ότι ολόκληρος κόσμος αναδύεται από τη λεπτομερή μελέτη τους. Ο προσεκτικός ερευνητής αντλεί πολύτιμες ειδήσεις, όχι μόνο για τη διοικητική οργάνωση και το οικονομικό σύστημα του μυκηναϊκού κόσμου, αλλά και για τον μυκηναϊκό βίο γενικότερα: τον ποιμενικό και αγροτικό, τον ειρηνικό και πολεμικό, τον θρησκευτικό και κοινωνικό κλπ.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Τα μυκηναϊκά κείμενα παρουσιάζουν πολλαπλό ενδιαφέρον. Δεν ενδιαφέρουν μόνο για τη γνώση του μυκηναϊκού κόσμου· η σημασία τους για τη Γλωσσολογία, την Αρχαιολογία, τη Θρησκευολογία, την Ιστορία, την Εθνολογία είναι μεγάλη.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μυκηναϊκά κείμενα για τη μελέτη των Ομηρικών επών· υπό το φως των μυκηναϊκών δεδομένων είμαστε σήμερα σε θέση να υποστηρίξουμε ότι η επική παράδοση, που καταλήγει στον ΟΜΗΡΟ, την αρχή της έχει στην πρώιμη μυκηναϊκή εποχή, καθώς υπάρχουν ομηρικοί στίχοι που με βεβαιότητα ανάγονται στα μυκηναϊκά χρόνια.

Έτσι για παράδειγμα, ο μετρικά προβληματικός στίχος:

Μηριόνης ἀτάλαντος Ένναλίω ἀνδρείφοντη

θα συνετέθηκε στην πρώιμη μυκηναϊκή εποχή, όπου είχε την μετρικά σωστή μορφή:

Μηριόνας हाτάλαντος Ένναλίω ἀνγφόντα

Το ίδιο ισχύει και για τον ακόλουθο ομηρικό στίχο, που παρουσιάζει στο β' ημιστίχιο δυο μετρικές ανωμαλίες:

(B 636)

τῶν μὲν Ὀδυσσεὺς ἦρχε, Διὶ μῆτιν ἀτάλαντος

Και οι δύο ανωμαλίες αίρονται, εάν ο στίχος

αποκατασταθεί στη μυκηναϊκή του μορφή, που θα ήταν η ακόλουθη:

τῶν μὲν Ὀδυσσεύς ἀρχε. Διφει μῆτιν ἠατάλαντος

Όμως, τα μυκηναϊκά κείμενα για εμάς τους Έλληνες παρουσιάζουν και εθνικό ενδιαφέρον· αποδεικνύουν κατά τρόπο αναντίρρητο ότι οι δημιουργοί του λαμπρού μυκηναϊκού πολιτισμού ήταν Έλληνες, κάτι που μερικοί ξένοι επιστήμονες, κυρίως των γειτονικών μας χωρών, αμφισβητούσαν πριν μερικές δεκαετίες (μέχρι το 1953). Αποδεικνύουν ακόμη ότι ο γραπτώς μαρτυρημένος βίος της Ελληνικής γλώσσας ξεκινά από τα μυκηναϊκά χρόνια και φθάνει χωρίς διακοπή ως τις μέρες μας. Οι σημερινές λέξεις θεός, άνθρωπος, μέλι, χρυσός, άργυρος, Ἀλεξάνδρα, Θεοδώρα, ἔχω, φέρω κλπ. απαράλλακτα έτσι απαντούν και στα μυκηναϊκά κείμενα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Για την ερμηνεία των μυκηναϊκών κειμένων βασική προϋπόθεση είναι η γνώση της αρχαίας Ελληνικής από τον ΟΜΗΡΟ και κάτω. Από τα κείμενα, κατεξοχήν τα Ομηρικά έπη, που αντικαθρεφτίζουν σε πολλά τον μυκηναϊκό κόσμο, βοηθούν τον ερμηνευτή. Αλλά πολύτιμη είναι και η επικουρία των επιγραφών. Μας διασώζουν πολύτιμο, συχνά αμάρτυρο από άλλη πηγή γλωσσικό υλικό, που ανευρίσκουμε τώρα στα μυκηναϊκά κείμενα. Κυρίως όμως μας βοηθούν να κατανοήσουμε τη δομή τους. Από την άποψη αυτή πρέπει να τονισθεί και των πατύρων η σημασία, εκείνων που έχουν λογιστικό και διοικητικό περιεχόμενο. Χρήσιμο ακόμη μας είναι το γλωσσικό υλικό που αποκλειστικά οι Λεξικογράφοι και κυρίως ο ΗΣΥΧΙΟΣ μας διέσωσαν.

Εκτός όμως από τις αρχαίες πηγές, είναι η γνώση του βίου και της γλώσσας των σημερινών Ελλήνων που αποφασιστικά μερικές φορές συμβάλλουν στην ερμηνεία των μυκηναϊκών κειμένων. Η συμβολή της νέας Ελληνικής δεν περιορίζεται μόνο στην ερμηνεία μεμονωμένων λέξεων, αλλά εκτείνεται και στην κατανόηση της δομής

των μυκηναϊκών κειμένων. Παρόμοιο περιεχόμενο έχουν πλήθος εγγράφων των χρόνων της Φραγκοκρατίας και Τουρκοκρατίας. Και στα έγγραφα αυτά, μεταξύ πολλών άλλων, καταγράφονται οι φόροι —συχνότερα σε είδος— που οι κάτοικοι υποχρεώνονταν να δίδουν στους άρχοντες του τόπου, Έλληνες ή ξένους.

Η γνώση λοιπόν της αρχαίας, αλλά και της νέας Ελληνικής, γενικότερα η γνώση του ελληνικού βίου είναι απαραίτητη για την κατανόηση των πιο παλιών γραπτών μνημείων της γλώσσας μας.

Βασική τώρα μέθοδος ερμηνείας είναι τα συμφραζόμενα με την πιο στενή και την πιο ευρεία έννοια του όρου: τα συμφραζόμενα μιας πινακίδας, σειράς πινακίδων, του συνόλου των πινακίδων.

ΜΥΚΗΝΑΪΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Τα κείμενα παρατίθενται κατά τις εκδόσεις:

1. Κνωσού: J. CHADWICK, J. T. KILLEN, J.-P. OLIVIER, *The Knossos Tablets*, Cambridge 1971¹.
 2. Μυκηνών: J.-P. OLIVIER, *The Mycenae Tablets IV*, Leude 1969· A. SACCONI, *Corpus delle iscrizioni in lineare B di Micene*, Roma 1974.
 3. Πύλου: E. L. BENNET, J.-P. OLIVIER, *The Pylos Tablets Transcribed*, 2 τόμοι, Roma 1973-1976.
 4. Θηβών: L. GODART, A. SACCONI, *Les tablettes en linéaire B de Thèbes*, Roma 1978.
 5. Τίρυνθας: L. GODART, J.-P. OLIVIER, *Tiryns. Forschungen und Berichte VIII*, Mainz 1975, 37-53· U. NAUMANN, L. GODART, J.-P. OLIVIER, *Bulletin de Correspondance Hellénique* 101(1977), 229-234· L. GODART, J. T. KILLEN, J.-P. OLIVIER, *Archäologischer Anzeiger* 1979, 450-458 και 1983, 413-426.
 6. Χανίων: L. GODART, Y. TZEDAKIS, *Les nouveaux textes en linéaire B de la Canée*, *Rivista di Filologia e di Istruzione Classica*, 119(1991), 129-149.
- Για τα κείμενα επί των αγγείων: A. SACCONI, *Corpus delle iscrizioni vascolari in lineare B*, Roma 1974.

X

χαλκάρης: Η λέξη είναι επίθετο και σημαίνει «εφοδιασμένος με χαλκό». Απαντά στην πινακίδα της Κνωσού R 1815 και προσδιορίζει το ουσιαστικό «δόρατα». Η φράση έχει ως εξής: e-ke-a₂ ka-ka-re-a: ἔγχεα χαλκάρεα, δηλαδή «δόρατα με χάλκινες αιχμές». Και εδώ η σύγκριση με τα Ομηρικά έπη είναι ενδιαφέρουσα, όχι μόνο γιατί το μυκηναϊκό επίθετο απαντά και στον ΟΜΗΡΟ με τον ιωνικό του τύπο, δηλαδή ως χαλκήρης, αλλά και διότι προσδιορίζει το ουσιαστικό «δόρυ». Στο T 53 κ.α. απαντά η φρ. χαλκήρει δουρί «με δόρυ εφοδιασμένο με χάλκινη αιχμή» και στο Y 258 απαντά η φρ. χαλκήρεσιν ἔγχείησιν «με δόρατα με χάλκινες αιχμές».

Το επίθετο χαλκάρης είναι σύνθετο με α' συνθετικό το ουσ. χαλκός και β' συνθετικό τη ρίζα του ρ. ἀραρίσκω. Με βάση, λοιπόν, το μυκηναϊκό κείμενο, τα μυκηναϊκά δόρατα ήταν «εφοδιασμένα με χαλκό». Τη σημασία

του μυκηναϊκού επιθέτου χαλκάρης μας δίδει η μυκηναϊκή πινακίδα PY Jn 829 (για την οποία βλ. λ. νάβιος): οι αξιωματούχοι εντέλλονται να δώσουν ka-ko pa-wi-jo pa-ta-jo-i-qe e-ke-si-qe a₃-ka-sa-ma: χαλκόν νάβιον παλταίοιη τε ἔγχεσσί τε αἰσμάνς. Δηλαδή «χαλκό προερχόμενο από τους ναούς ως αιχμές για παλταῖα και για ἔγχεα». Και εδώ η σύγκριση με τα ομηρικά δεδομένα είναι ενδιαφέρουσα. Ο Έκτορας, σύμφωνα με την ομηρική διήγηση (Z 319-320), ἔγχος ἔχ' ἑνδεκάπηχυν πάροιθε δέ λάμπετο δουρός / αἰχμή χαλκείη... Τα μυκηναϊκά κείμενα μας πληροφορούν ότι η αιχμή του ἔγχους (= δόρατος) ήταν από χαλκό. Τα ομηρικά χωρία μας πληροφορούν ότι το ἔγχος (= δόρυ) του Έκτορα είχε αἰχμή από χαλκό και ότι οι ἔγχειαι (= δόρατα) ήταν εφοδιασμένες με χαλκό, είχαν δηλαδή χάλκινες αιχμές. Η λεκτική ομοιότητα εκπλήσσει.

Μυκηναϊκά κείμενα:

α) ka-ko ... e-ke-si ... ai-ka-sa-ma:

χαλκόν ... ἔγχεσι ... αἰκσμάνς

β) e-ke-a₂ ka-ka-re-a

ἔγχεθα χαλκάρεθα

Ομηρικά χωρία:

α) ἔγχος ... αἰχμή χαλκείη

β) χαλκήρεσιν ἔγχεισιν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

VENTRIS-CHADWICK, Documents 395· Documents² 515, 549· LEJEUNE, Mémoires I 232· Ο ΙΔΙΟΣ, Mémoires III 328· CHADWICK, Minoica 122· VILBORG, Grammar 89· RUIGH, Tabellae 65· MORPURGO, Lexicon s.v. ka-ka-re-a₂· PALMER, Interpretation 337, 423· CHADWICK-BAUMBACH, Vocabulary s.vv. ἀραρίσκω, χαλκός· DORIA, Avviamento 225· STELLA, Civiltà 83· FRISK, GEW s.v. χαλκήρης· Ο ΙΔΙΟΣ, GEW III s.v. ἀραρίσκω· BADER, Acta Myc. II 155· CHANTRAINE, Dictionnaire s.v. χαλκός· ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ, Ανθολογία 62· AURA JORRO, Diccionario s.v. ka-ka με πλούσια βιβλιογραφία.

χάλκειος: Η λέξη είναι επίθετο, προσδιορίζει εξάρτημα άμαξας και σημαίνει «χάλκινος». Απαντά στην Κνωσό (Sd 4409, 4412, 5091) στον τύπο ka-ke-ja-ri: χαλκειάφι (οργανική πληθ. θηλυκού) «με χάλκινες». Το ίδιο επίθετο απαντά και με τον τύπο ka-ki-jo (KN So 894): χαλκίω (ονομ. δυικού) και προσδιορίζει ζευγάρι τροχούς. Το επίθετο χάλκεος είναι συχνό στον ΟΜΗΡΟ. Αξίζει να σημειωθεί και εδώ η ομηρική φράση κύκλα χάλκεα «χάλκινοι τροχοί» (E723).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

VENTRIS-CHADWICK, Documents 395 και Documents² 549· LEJEUNE, Mémoires I 165· Ο ΙΔΙΟΣ, Mémoires II 171· RUIGH, Tabellae 65· Ο ΙΔΙΟΣ,

Études 204, 238, 324· Ο ΙΔΙΟΣ, Chars 23· MORPURGO, Lexicon s.v. PALMER, Interpretation 316, 423· CHADWICK-BAUMBACH, Vocabulary s.v. χαλκός· BARTONĚK, Cambr. Coll. 99· Ο ΙΔΙΟΣ, St. Myc. 45· Ο ΙΔΙΟΣ, Acta Myc. II 332· PETRUŠEVSKI, ŽAnt 25, 1975, 440· RISCH, Studies Palmer 312· HEUBECK, Coll. Myc. 246· CHANTRAINE, Dictionnaire s.v. χαλκός· ΠΡΟΜΠΙΟΝΑΣ, Ανθολογία 62· LEJEUNE, Mémoires I 30, 32, 38· Ο ΙΔΙΟΣ, Mémoires II 170· VENTRIS-CHADWICK, Documents 395 και Documents² 549· VILFÖRG, Grammar 75, 150· HEUBECK, Glotta 39, 1961, 167· Ο ΙΔΙΟΣ, Aus der Welt 83· Ο ΙΔΙΟΣ, Coll. Myc. 246· RUIJGH, Tabellae 66· Ο ΙΔΙΟΣ, Études 233, 238· MORPURGO, Lexicon s.v. PALMER, Interpretation 321, 424· CHADWICK-BAUMBACH, Vocabulary s.v. χαλκός· DORIA, Avviamento 225· STELLA, Civiltà 74, 89· BARTONĚK, Cambr. Coll. 101· Ο ΙΔΙΟΣ, Acta Myc. 332· GEORGIEV, Introduzione 62· FRISK, GEW s.v. χάλκιος· RISCH, Acta Myc. II 295· DEROU, Kadmos 13, 1974, 17· PETRUŠEVSKI, ŽAnt. 25, 1975, 440· ΠΡΟΜΠΙΟΝΑΣ, Λεξικό s.v. ἄρμος· Ο ΙΔΙΟΣ, Μυκ. ποίηση 32· Dictionnaire s.v. χαλκός· AURA JORRO, Diccio-

nario s.v. ka-ki-jo. Βλ. EBELING, Lexicon s.v.

χαλκεύς: Η λέξη μαρτυρείται περισσότερες από πενήντα φορές στις πινακίδες της Πύλου (βλ. Index générale 88) σε πτώση:

α) ονομ. ενικού· ka-ke-u (π.χ. PY An 607.6.7):

χαλκεῖς

β) ονομ. πληθ.: ka-ke-we (π.χ. PY Jn 310.1.7.14):

χαλκῆρες = χαλκεῖς

γ) δοτική πληθ.: ka-ke-u-si (π.χ. PY An 129.7):

χαλκεῦσι.

Μαρτυρείται, επίσης, στην Κνωσό (V 958.3 ka-ke-u: χαλκεύς και Fh 386 ka-ke-we: χαλκῆρες) και τις Μυκήνες (Oe 121.2 ka-ke-wi: χαλκῆρι = χαλκεῖ). Ως κύριο όνομα απαντά σε μια πινακίδα της Πύλου (Jn 550), όπου Χαλκεύς ονομάζεται κάποιος χαλκεύς στο επάγγελμα. Έχουμε, επομένως, να κάμουμε με ένα «ὀμιλοῦν» όνομα.

Τα στοιχεία που αντλούμε από τη μελέτη των πυλιακών πινακίδων στις οποίες καταγράφονται οι ka-ke-we: χαλκῆρες δε στερούνται ενδιαφέροντος.

1) Περίπου 270 ονόματα χαλκείων απαντούν στις πυλιακές πινακίδες. Αρκετά απ' αυτά

μας είναι γνωστά από τη μυθολογική και ιστορική παράδοση, όπως τα a-mu-ta-wo (PY Jn 431): Ἀμυθάφων, ko-do-ro (PY Jn 706): Κόδρος, a-ri-a₂-ro (PY Jn 478): Ἀμφριήαλος, a-ti-ra-mo (PY Jn 320): Ἀντίφαμος, e-u-me-ne (PY Jn 725): Εὐμένης, e-u-ro-ro-wo (PY Jn 601): Εὐπλοφος, e-u-to-ro-qa (Jn 478): Εὐτροπος, e-ka-no (PY Jn 725): Ἐχάνωρ, ra-wo-qa-ta (PY Jn 750): Λαφοφόνας, ma-na-si-we-ko (PY Jn 431): Μνασίφεργος, o-pe-ra-no (PY Jn 658, 725): Ὀφελάνωρ, ro-to-re-ma-ta (PY Jn 601): Πτολεμάτας, ri-ro-we-ko (PY Jn 389): Φιλόφεργος, ku-ri-gi-jo (PY Jn 320): Κύπριος, ru-ki-jo (PY Jn 415): Λύκιος, ka-ra-u-ko (PY Jn 706, 832): Γλαῦκος, e-u-ko-me-no (PY Jn 725): Εὐχομενός, ko-ma-we (PY Jn 750): Κομάφενς, na-ru-ti-jo (PY Jn 845): Νατιύτιος, ka-sa-to (PY Jn 320): Ξάνθος, ko-so-u-to (PY Jn 389): Ξοῦθος κ.λ.π. Πολλά, βέβαια, δεν επιβίωσαν στα ιστορικά χρόνια και έτσι δεν μπορεί να διαβαστούν. Ίσως είναι προελληνικά.

2) Οι ka-ke-we: χαλκῆφες, προφανώς σε αντάλλαγμα των σημαντικών τους υπηρε-

σιών προς τα ανάκτορα (κατασκευή όπλων π.χ.), συχνά τυγχάνουν φορολογικών απαλλαγών (PY Ma 90, 120, 123, 124, 193, 221, 225, 365, 378, 397). Αυτό δηλώνεται με τις φράσεις:

α) ka-ke-we o-u-di-do-si: χαλκῆφες οὐ δίδουσι
«οι χαλκείς δεν πληρώνουν, δηλαδή δε δίνουν την εισφορά τους».

β) ka-ke-we a₂-te-ro we-to di-do-si:
χαλκῆφες ἄτερον φέτος δίδουσι
«οι χαλκείς τη δεύτερη χρονιά πληρώνουν».

γ) ka-ke-we za-we-te o-u-di-do-si:
χαλκῆφες σάφετες οὐ δίδουσι
«οι χαλκείς αυτό το χρόνο δεν πληρώνουν».

Οι δύο τελευταίες εκφράσεις υποδεικνύουν ότι οι χαλκείς απαλλάσσονται από την καταβολή φόρου, η οποία συνίστατο στην εισφορά ποικίλων ειδών στα ανάκτορα κάθε δεύτερο χρόνο. Πρέπει δε να σημειωθεί ότι σχεδόν αποκλειστικά αυτοί τυγχάνουν του προνομίου της φορολογικής απαλλαγής μεταξύ των επαγγελματιών (από τις σωζόμενες πινακίδες βέβαια).

3) Οι καταγεγραμμένοι ka-ke-we: χαλκῆφες διακρίνονται σε δύο κατηγορίες. Είναι: α)

οι ka-ke-we ta-ra-si ja e-ko-te: χαλκήΦες ταλασίαν έχοντες «χαλκείς που έχουν χαλκό για κατεργασία»· η έκφραση απαντά συχνά (PY Jn 310.1, 415.1, 431.1, 478.1, 601.1, 605.1, 629.1, 693.1, 725.1.18, 750.1, 845.1, 937.1) και είναι ισοδύναμη με την έκφραση ka-ke-we ta-ra-si-ja e-ko-si (PY Jn 658.1, 706.1): χαλκήΦες ταλασίαν έχονσι και β) οι a-ta-ra-si-jo ka-ke-we: άταλάσιοι χαλκήΦες «χαλκείς που δεν έχουν χαλκό για κατεργασία». Στην πρώτη περίπτωση αναγράφονται τα ονόματα των χαλκένων και δίπλα σε κάθε όνομα η ποσότητα χαλκού που του έχει διανεμηθεί. Στη δεύτερη περίπτωση αναγράφονται μεν τα ονόματα των χαλκένων, αλλά, φυσικά, χωρίς ποσότητα χαλκού.

4) Ο συνολικός αριθμός των χαλκένων της Πύλου, λίγο πριν από την καταστροφή της, υπολογίζεται σε 400 περίπου, εκ των οποίων 150 περίπου ήταν άεργοι, γεγονός που υποδηλώνει έλλειψη χαλκού την εποχή αυτή στην Πύλο. Ο μεγάλος αριθμός των χαλκένων είναι αυτονόητο ότι δεν θα εκάλυπτε μόνο τις ανάγκες των εντοπίων σε χάλκινα προϊόντα, αλλά ότι σημαντικό τμήμα της παραγωγής θα προοριζόταν για εξαγωγή (βλ. λ. χαλκός).

- 5) Οι ka-ke-we: χαλκήΦες που καταγράφονται στην πινακίδα της Πύλου Jn 832 είναι τρεις τον αριθμό, ευρίσκονται στην περιοχή ro-u-so: Λουσός και χαρακτηρίζονται a-ke-te-re: άσκητήρες, λέξη που πιθανότατα σημαίνει «διακοσμητές», αν κρίνει κανείς από τη σημασία του ρ. άσκέω στον ΟΜΗΡΟ.
- 6) Οι ka-ke-we: χαλκήΦες που καταγράφονται στην πινακίδα PY Jn 750 ευρίσκονται στην περιοχή a-si-ja-ti-ja: Άσιατία και χαρακτηρίζονται ra-ra-ke-te-e-we, λέξη άγνωστης σημασίας.
- 7) Οι πινακίδες PY Jn 310 και 431 καταγράφουν και μια κατηγορία χαλκένων που χαρακτηρίζονται ro-ti-ni-ja-we-jo: ποτνιαΨειοί «ανήκοντες στην Πότνια». Το επίθετο αυτό υποδηλώνει, προφανώς, σχέση των ιερών με εργαστήρια μεταλλουργίας.
- 8) Οι ka-ke-we: χαλκήΦες έχουν και δούλους, που είναι και αυτοί χαλκείς. Οι πινακίδες της Πύλου Jn 431, 601 και 845 τους μνημονεύουν, χωρίς φυσικά να τους κατονομά-

ζουν, με μόνη ένδειξη το όνομα των κυρίων τους. Ο κατάλογος των δούλων εισάγεται με τη φρ. *to-so-de do-e-ro: τόσσοι δέ δόηλοι = τόσοι δέ δούλοι*.

- 9) Οι πινακίδες PY Jn 431, 601 και 845 μαζί με τους καταγραφόμενους χαλκείς μνημονεύουν και από ένα βασιλιά (*qa-si-re-u: βασιλεύς*) με το όνομά του. Ο μνημονευόμενος, φερ' ειπείν, στην πινακίδα PY Jn 845 ονομάζεται *e-ti-ko-wo: ΈρίκοΦος*. Σ' αυτούς δεν διανέμεται χαλκός, διότι είναι προφανές ότι πρόκειται για αξιωματούχους οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τη διανομή του χαλκού. Αξίζει να σημειωθεί ότι, με βάση τη μελέτη των κειμένων, στην Πύλο της μυκηναϊκής εποχής υπήρχαν τουλάχιστον εννέα βασιλείς και ότι το αξίωμά τους ήταν τότε μάλλον ασήμαντο. Ίσως οι ασήμαντοι αυτοί αξιωματούχοι να απέκτησαν δύναμη μετά την καταστροφή των μυκηναϊκών ανακτόρων και τη διάσπαση της εξουσίας των μυκηναϊκών *Φανάκτων* (πβ. φεουδαρχία) και ίσως η σχέση με τον πολύτιμο χαλκό τους να ευνόησε αυτήν την αναβάθ-

μιση. Στον ΟΜΗΡΟ η σημασία του τίτλου *βασιλεύς* έχει ήδη μετακυληθεί, αφού, όπως είναι γνωστό, με τη λέξη αυτή δηλώνεται ο αρχηγός του γένους, ο ηγεμόνας, ο άρχοντας, ο βασιλιάς, ακόμα και ο ανώτατος άρχων των Αχαιών, ο Αγαμέμνονας. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι σε δυο ομηρικά χωρία —και τα δύο από την Οδύσσεια— μνημονεύονται πολλοί βασιλείς στον ίδιο τόπο, πράγμα που πιθανότατα πρόκειται για μυκηναϊκή επιβίωση. Έτσι, στο α 394 κ.ε. λέγεται ότι ... *βασιλῆες Ἀχαιῶν εἰσὶ καὶ ἄλλοι / πολλοὶ ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ, νέοι ἠδὲ παλαιοὶ* και στο θ 390 κ.ε. λέγει ο Αλκίνοος ότι στην πόλη των Φαιάκων *δώδεκα γάρ κατὰ δῆμον ἀριπρεπέες βασιλῆες / ἄρχοι κραινοῦσι, τρισκαιδέκατος δ' ἐγὼ αὐτός*.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

VENTRIS-CHADWICK, Evidence 97-98· ΟΙ ΙΔΙΟΙ, Documents 351-359· Documents² 508-514· FURUMARK, Ägäische texte 49· Ο ΙΔΙΟΣ, Aegean Society 16· WEBSTER, Mycenaean Poetry 156-157· GALLAVOTTI, Documenti 173-179· Ο ΙΔΙΟΣ,

Testi micenei 12-16, 17, 18· CHANTRAINE, RPh 29, 1955, 30· Ο ΙΔΙΟΣ, Dictionnaire s.v. *ταλάσσαι*. *χαλκός*· ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ, Φως 145· Ο ΙΔΙΟΣ, Entzifferung 18-19· Ο ΙΔΙΟΣ, Arkalochori 87-94· Ο ΙΔΙΟΣ, Σκέψεις 435-436, 443· Ο ΙΔΙΟΣ, Kreta 83· HEUBECK, Griech. βασιλεύς 123· Ο ΙΔΙΟΣ, Poseidon 237· Ο ΙΔΙΟΣ, Es-Tafeln 85· Ο ΙΔΙΟΣ, Aus der Welt 67-69· Ο ΙΔΙΟΣ, Gymnasium 76, 1969, 529· LEJEUNE, Forgerons 169-195· Ο ΙΔΙΟΣ, Guerre 73-74· Ο ΙΔΙΟΣ, Phonétique 97· LURIA, Kulte 46· Ο ΙΔΙΟΣ, ka-ke-u· Ο ΙΔΙΟΣ, Bemerkungen 220· BUCHHOLZ, Kupferhandel 92-115· Ο ΙΔΙΟΣ, Blei· VILBORG, Grammar 72, 124, 142, 145· PALMER, Minoans 102 κ.ε.· Ο ΙΔΙΟΣ, Interpretation 279-288· Ο ΙΔΙΟΣ, Society 40· CHADWICK, Bucroazia 354· Ο ΙΔΙΟΣ, Decipherment 116· Ο ΙΔΙΟΣ, Aegean History 15· Ο ΙΔΙΟΣ, Documents 43-44· Ο ΙΔΙΟΣ, Myc. World 139-147· RUIJGH, Tabellae sq. 94-197· Ο ΙΔΙΟΣ, Études 117-118, 333, 347-348· PUGLIESE CARRATELLI, Bronzieri 242-251· Ο ΙΔΙΟΣ, Documenta sq. 443-463· CHADWICK-BAUMBACH, Vocabulary s.v. *χαλκός*· RUIPÉREZ, Serie J- de Pilo 37-50· DE ROY-GÉRARD, Cadaste 122-123· MORPURGO, Lexicon s.v. ka-ke-u· Η ΙΔΙΑ, Faabri 200-202· Η ΙΔΙΑ, Terminologia, 101, 106· CAPOVILLA, Præ-homerica 11· DORIA, Avviamento 140-143· Ο ΙΔΙΟΣ, Studi Stella 132· STELLA, Civiltà 140-141, 152· GEORGIEV, Introduzione 56, 78· IMMERWAHR, Tin 393· LANG, Formulas 397-412· DE ROY, Leveurs 79· LENCMAN, Sklaverei 196· HURST, Forgerons· STUBBINGS, Greece 62-63· RISCH, Partikeln 835· GODART, L'economia dei Palazzi 110· PERUZZI, Prestiti 16 κ.ε.· Ο ΙΔΙΟΣ, Mycenaean 64-65· WUNDSAM, Struktur 79, 111, 161· GALLO, Civiltà 75· HOOKER, Myc. Greece 188-189· ADRADOS, Act. Myc. I 192· VEGA, Sintaxis 2· LINDGREN, People II 61-70· PÉRISSOU, Substantifs 155, 288· TEGYEY, Ἀταλάνοιοι χαλκῆρες 3-5· KERSCHENSTEINER, Myk. Welt. 59-60· HILLER-PANAGL, Saeculum 22, 1971, 170 κ.ε., 192· ΟΙ ΙΔΙΟΙ, Texte 175-182· HILLER, Geographie 64· Ο ΙΔΙΟΣ, Jn- Serie 51-72· Ο ΙΔΙΟΣ, ka-ko na-wi-jo 189-194· BADER, to-jo-de 90-91· Η ΙΔΙΑ, Particules 182· Η ΙΔΙΑ, Subordination 298· EFFENTERRE, La fin du monde 147· FRANCESCETTI, Bronzieri· DUHOUX, δίδωμι 88 κ.ε.· Ο ΙΔΙΟΣ, Vocabulaire 102-109, 112-113, 158-160· Ο ΙΔΙΟΣ, L'ordre 146, 159-160· FAURE, Vie quoti-

dienne 83-87· MEIER, Ἐχω 180· ATTINGER, Forgerons 55-75· GODART, Economia 110-111· Ο ΙΔΙΟΣ, Ressources 40-41· THOMAS, Dorians 214· BIRASCHI, Metalli 229-246· MARAZZI, Società 201· POLANYI, Economie 231· ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ, Λεξικό s.v. ἀταλάσιος με πλούσια βιβλιογραφία· Ο ΙΔΙΟΣ, Ανθολογία με πλούσια βιβλιογραφία· LEUKART, ka-ko na-wi-jo 183-187· GSCHNITZER, Vocabulaire 131· KILLEN, Economic history 133-134· SHELMEKDINE, Nichoria 323· ΙΑΚΟΒΙΔΗΣ, Bronze industry· FERLUGA-PETRONIO, Atti 31, 44· ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ, Μεσσήνιοι 40-41· FIDIO, Fiscalità 111-116· HOOKER, End of Pylos 214-217· PALMER, Greek Language 47· AURA JORRO, Diccionario s.v. ka-ke-u.

χάλκιος: Η λέξη είναι επίθετο και σημαίνει «χάλκινος». Απαντά στην πινακίδα της Κνωσού So 894.2, που καταγράφει τροχούς και όπου ένα ζευγάρι τροχών χαρακτηρίζεται ka-ki-jo: *χαλκίω* (ονομ. δυϊκού) «χάλκινοι». Ο αντίστοιχος ομηρικός τύπος του επιθέτου αυτού είναι *χάλκεος*, *χάλκειος*, στην δε αιολική διάλεκτο μαρτυρείται ο τύπος *χάλκιος*. Εδώ πρέπει να υπαχθεί και ο τύπος ka-za: *χάλσσα* < *χαλκία*, που απαντά σε πινακίδα της Κνωσού (Sp 4452) ελλιπώς διατηρημένη. Το ίδιο επίθετο απαντά σε οργανική πληθ. γένους θηλυκού με τον τύπο ka-ke-ja-ri: *χαλκειάφι* «με χάλκινες» στις πινακίδες της Κνωσού Sd 4409.a, 4412.a, 5091.a. Προσδιορίζει το ουσιαστικό ορι-*i-ja-ri* (βλ. λ. *όπια*). Η σύγκριση με τα ομηρικά δεδομένα είναι ενδιαφέρουσα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

PALMER, Observations 41· Ο ΙΔΙΟΣ, Interpretation 321, 424, 316, 423· Ο ΙΔΙΟΣ, Greek Language 31· MÜHLESTEIN, Myk. Schrift 122· Ο ΙΔΙΟΣ, Myk. Wörter, 122· VENTRIS-CHADWICK, Documents 395· Documents 549, 552· LEJEUNE, Inventaires 30, 32, 38· Ο ΙΔΙΟΣ, Forgerons 170· Ο ΙΔΙΟΣ, Phonétique 111, 246· VILBORG, Grammar 47, 51, 75, 150· HEUBECK, Einordnung 167· Ο ΙΔΙΟΣ, Aus der Welt 83· Ο ΙΔΙΟΣ, Remarks 246· RUIJGH, Tabellae 66· Ο ΙΔΙΟΣ, Études 204, 233, 238, 324· Ο ΙΔΙΟΣ, Chars 23· MORPURGO, Lexicon s.v. ka-ki-jo· CHADWICK-BAUMBACH, Vocabulary s.v. *χαλκός*· DORIA, Avviamento 225· Ο ΙΔΙΟΣ, Difficulté 45· Ο ΙΔΙΟΣ, Carri e ruote 15·

«χαλκός» δηλώνεται περισσότερες από διακόσιες φορές και με το αντίστοιχο ιδεόγραμμα (βλ. Index géneraux, σ. 340). Ενδιαφέρουσες είναι οι φράσεις:

α) to-so-de e-pi-da-to ka-ko pa-si (PY Jn 389.7):

τόσσοι δέ έπιδαστός χαλκός πάνσι. Με τη φράση αυτή δηλώνεται η συμπληρωματική διανομή 6 κιλών χαλκού για όλους τους χαλκείς (βλ. λ. χαλκεύς)

β) ka-ko pa-wi-jo (PY Jn 829.3): χαλκόν νά-

Φιον. Στην πινακίδα PY Jn 829 γίνεται λόγος για επίταξη, όπως θα λέγαμε σήμερα, του χαλκού για την κατασκευή όπλων και έτσι περιφραστικά δηλώνεται ο χαλκός που ανήκει στους ναούς (βλ. λ. νάΦιος). Αυτόνοητο είναι ότι η επίταξη μαρτυρεί την έλλειψη του χαλκού στην Πύλο κατά την περίοδο εκείνη. Η επίταξη του χαλκού των ναών για την κατασκευή όπλων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το βασίλειο της Πύλου βρίσκειται μπροστά σε κίνδυνο, τον οποίο προετοιμάζεται για να αντιμετωπίσει. Άλλωστε, αρκετά πυλιακά κείμενα της εποχής είναι ιδιαίτερος εύγλωττα σχετικά με τον επαπειλούμενο κίνδυνο. Στις πινακίδες της Πύλου, ως γνωστόν, καταγράφονται: α) κω-

πηλάτες που αποστέλλονται από την Πύλο στην Πλευρώνα (PY Ap 1), β) το σύνολο των κωπηλατών της Πύλου (PY Ap 610), γ) οι κωπηλάτες που απουσιάζουν (PY Ap 724), δ) οι κωπηλάτες που είναι παρόντες (PY Ad 697), ε) οι κατασκευαστές πλοίων (PY Vn 865), στ) οι τέκτονες, παρόντες και απόντες (PY Ap 5,18), ζ) οι τοιχοδόμοι που κτίζουν (PY Ap 35) και οι τοιχοδόμοι που απουσιάζουν (PY Ap 18), η) οι στρατιωτικές ομάδες που είναι επιφορτισμένες με τη φύλαξη των παραθαλάσσιων περιοχών της Πύλου (PY Ap 657, 656, 519, 654, 661).

Την απελπιστική θέση της Πύλου λίγο προτού καταστραφεί μας διεκτραγωδεί κυριολεκτικά η πινακίδα PY Tn 316· στο κείμενο αυτό, γραμμένο με τρεμάμενο χέρι, όπως διαπιστώνουν οι ειδικοί, γίνεται λόγος για λιτανείες και προσφορές στους θεούς.

Με βάση τις πυλιακές πινακίδες που έχουν διατηρηθεί, η συνολική ποσότητα χαλκού που έχει διανεμηθεί στους χαλκείς πιθανότατα αναγράφεται στην αθροιστική πινακίδα PY Ja

STELLA, *Civiltà* 74, 89, 139· HART, *Palatalization* 127· BARTONĚK, *Myc. Koine* 101· Ο ΙΔΙΟΣ, *Relevance* 332· Ο ΙΔΙΟΣ, *Dialectology*, 45· SZEMERÉNYI, *Comparative* 188· GEORGIEV, *Introduzione* 62· DURANTE, *Vicende* 754· GALLAVOTTI, *Definizione* 47· FRISK, *GEW s.v. χάλκιος*· RISCH, *po-ti-ni-ja-we-jo*, 295· Ο ΙΔΙΟΣ, *Stoffadjektive* 312· Ο ΙΔΙΟΣ, *Consonnes* 267· ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ, *Επιθήματα* 24, 38, 40, 66, 114, 118, 120, 134· DEROY, *Problème du yod* 17· DUHOUX, *Ordre* 134· PETRUŠEVSKI, *Discussions* 296· Ο ΙΔΙΟΣ, *Palatalisation* 440· ADRADOS, *Greación* 95· ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ, *Λεξικό s.v. ἄρμος*· Ο ΙΔΙΟΣ, *Ανθολογία* 62· CHANTRAINE, *Dictionnaire s.v. χαλκός*· AURA JORRO, *Diccionario* 308 s.v. *ka-ki-jo με βιβλιογραφία*.

χαλκόδετος: Η λέξη είναι επίθετο και σημαίνει ό,τι και σήμερα, «χαλκόδετος». Απαντά στην Κνωσό (So 894.2) και προσδιορίζει τροχούς: *ka-ko-de-ta* (KN So 894.2): *χαλκόδετα* (ενν. ἄρμοτα = τροχοί). Η αντίστοιχη φράση στην Πύλο είναι *ka-ko de-de-me-no* (PY Sa 794): *χαλκῶ δεδεμένω* «τροχοί δεμένοι με χαλκό» (βλ. λλ. δέω, χαλκός) Είναι πιθανότατο ότι το ρ. δέω εδώ σημαίνει «διακοσμώ».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

LEJEUNE, *Inventaires* 33, 39· Ο ΙΔΙΟΣ, *Inventaires de roues* 117· Ο ΙΔΙΟΣ, *Redoublements* 226, 232· Ο ΙΔΙΟΣ, *Adjectifs* 27· Ο ΙΔΙΟΣ, *Forgerons* 170· Ο ΙΔΙΟΣ, *Structure* 317· VILBORG, *Grammar* 75, 115, 140· RUUGH, *Tabellae* 66· MORPURGO, *Lexicon s.v. ka-ko-de-ta*· PALMER, *Interpretation* 336, 424· Ο ΙΔΙΟΣ, *Greek Language* 51· CHADWICK-BAUMBACH, *Vocabulary s.vv. δέω, χαλκός*· DORIA, *Anviamento* 225· STELLA, *Civiltà* 79, 139· HEUBECK, *Aus der Welt* 83· FRISK, *GEW s.v. χαλκόδετος και III s.v. δέω Documents*² 549· ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ, *Εισαγωγή* 81· Ο ΙΔΙΟΣ, *Λεξικό s.v. ἄρμος*· Ο ΙΔΙΟΣ, *Ανθολογία* 62· CHANTRAINE, *Dictionnaire s.v. χαλκός*· AURA JORRO, *Diccionario s.v. ka-ko-de-ta*.

χαλκός: Είναι ουσιαστικό και σημαίνει ό,τι και σήμερα, «χαλκός». Η λέξη απαντά στις πινακίδες της Πύλου Jn 320.11, 389.7.89, 415.7, 431.7.20, 478.7, 601.9, 658.11, 706.13, 725.10.21.22.25, 829.3, 845.8, Sa 790, 794. Η έννοια

«χαλκός» δηλώνεται περισσότερες από διακόσιες φορές και με το αντίστοιχο ιδεόγραμμα (βλ. Index généraux, σ. 340). Ενδιαφέρουσες είναι οι φράσεις:

α) to-so-de e-pi-da-to ka-ko pa-si (PY Jn 389.7):

τόσσος δέ έπιδαστός χαλκός πάνσι. Με τη φράση αυτή δηλώνεται η συμπληρωματική διανομή 6 κιλών χαλκού για όλους τους χαλκείς (βλ. λ. χαλκεύς)

β) ka-ko pa-wi-jo (PY Jn 829.3): χαλκόν νά-

Fiον. Στην πινακίδα PY Jn 829 γίνεται λόγος για επίταξη, όπως θα λέγαμε σήμερα, του χαλκού για την κατασκευή όπλων και έτσι περιφραστικά δηλώνεται ο χαλκός που ανήκει στους ναούς (βλ. λ. νάFiος). Αυτόνοητο είναι ότι η επίταξη μαρτυρεί την έλλειψη του χαλκού στην Πύλο κατά την περίοδο εκείνη. Η επίταξη του χαλκού των ναών για την κατασκευή όπλων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το βασίλειο της Πύλου βρίσκεται μπροστά σε κίνδυνο, τον οποίο προετοιμάζεται για να αντιμετωπίσει. Άλλωστε, αρκετά πυλιακά κείμενα της εποχής είναι ιδιαιτέρως εύγλωττα σχετικά με τον επαπειλούμενο κίνδυνο. Στις πινακίδες της Πύλου, ως γνωστόν, καταγράφονται: α) κω-

πηλάτες που αποστέλλονται από την Πύλο στην Πλευρώνα (PY An 1), β) το σύνολο των κωπηλατών της Πύλου (PY An 610), γ) οι κωπηλάτες που απουσιάζουν (PY An 724), δ) οι κωπηλάτες που είναι παρόντες (PY Ad 697), ε) οι κατασκευαστές πλοίων (PY Vn 865), στ) οι τέκτονες, παρόντες και απόντες (PY An 5,18), ζ) οι τοιχοδόμοι που κτίζουν (PY An 35) και οι τοιχοδόμοι που απουσιάζουν (PY An 18), η) οι στρατιωτικές ομάδες που είναι επιφορτισμένες με τη φύλαξη των παραθαλάσσιων περιοχών της Πύλου (PY An 657, 656, 519, 654, 661).

Την απελπιστική θέση της Πύλου λίγο προτού καταστραφεί μας διεκτραγωδεί κυριολεκτικά η πινακίδα PY Tn 316· στο κείμενο αυτό, γραμμένο με τρεμάμενο χέρι, όπως διαπιστώνουν οι ειδικοί, γίνεται λόγος για λιτανείες και προσφορές στους θεούς.

Με βάση τις πυλιακές πινακίδες που έχουν διατηρηθεί, η συνολική ποσότητα χαλκού που έχει διανεμηθεί στους χαλκείς πιθανότατα αναγράφεται στην αθροιστική πινακίδα PY Ja

749 io-so-ra: τόσσος πάνς = τόσος πᾶς (ενν. χαλκός), όπου η αναγραφόμενη ποσότητα ανέρχεται σε 1046 κιλά. Έχει υπολογιστεί ότι η ποσότητα χαλκού που είχε διανεμηθεί στον κάθε χαλκέα κυμαινόταν από 1½ μέχρι 12 κιλά, συνηθέστερα 3 με 4. Το 1/3 όμως του συνόλου των χαλκένων (βλ. λ. χαλκεύς) της Πύλου ήταν άεργοι και αυτό υποδηλώνει έλλειψη χαλκού λίγο πριν από την καταστροφή της. Δεδομένου δε ότι ο χαλκός ήταν ένα πολύτιμο εμπόρευμα εισαγόμενο και διακινούμενο μέσω της θαλάσσης, η έλλειψή του υποδηλώνει πιθανότατα διακοπή των εμπορικών οδών και κατάρρευση του εξωτερικού εμπορίου. Είναι, επομένως, πιθανότατο ότι η ανασφάλεια στις θαλάσσιες συγκοινωνίες, οφειλόμενη σε κάποια γενικότερη αναστάτωση κατά το τέλος του 13ου αι. π.Χ., συνέβαλε στην καταστροφή των μυκηναϊκών ανακτόρων.

γ) ka-ko de-de-me-no po-re-re-e ROTA ZE 1 (PY Sa 794): χαλκῶ δεδεμένω νωφελέηε ΤΡΟΧΟΣ ζε(ὑγος) 1. Δηλαδή «ένα ζεύγος τροχών που είναι άχρηστοι χαλκόδετοι» (βλ. λ. χαλκόδετος) Όπως φανερώνουν τα

παραπάνω κείμενα, ο χαλκός χρησιμοποιόταν για την κατασκευή όπλων, τροχών αλλά, προφανώς, και άλλων αντικειμένων και κυρίως οικιακών σκευών. Αυτό το συμπεραίνουμε από το ιδεόγραμμα του χαλκού που συνοδεύει τα καταγεγραμμένα αντικείμενα, καθώς και από τα συμφραζόμενα. Στην πινακίδα της Κνωσού K 740 η λ. di-ra: δίρας = ομηρ. δέρας συνοδεύεται από το ιδεόγραμμα του χαλκού. Στη σφραγίδα της Κνωσού Ws 8497 η λ. a-sa-mi-to: ασάμινθος «λουτήρας» συνοδεύεται επίσης από το ιδεόγραμμα του χαλκού. Στην πινακίδα της Πύλου Ta 641 ένας ti-pi-ro: τρίπος = τρίπους χαρακτηρίζεται e-me po-de: έμει ποδεϊ=ένι ποδί «με ένα πόδι» και ένας άλλος a-ru ke-ka-u-me-no ke-re-a: από κεκαυμένος σκέλεα=ατύκεκαυμένος σκέλεα «εντελώς καμένος στα πόδια». Δε δηλώνεται από τον γραφέα η ύλη κατασκευής των τριπόδων αυτών αλλά, μάλλον ήταν ο χαλκός. Άφθονες είναι, άλλωστε, οι μαρτυρίες των αρχαιολογικών ευρημάτων για χάλκινα οικιακά σκεύη στη μυκηναϊκή περιοχή.

Η χρήση του χαλκού και στην αρχιτεκτονική κατά την περίοδο αυτή είναι, βέβαια, πιθανότατη (βλ.λ. νάϜιος).

Στα μυκηναϊκά κείμενα απαντούν, επίσης, μια σειρά παράγωγα και σύνθετα από το ουσιαστικό χαλκός: τα χαλκεύς, χάλκιος, χάλκειος, χαλκάρης, χαλκόδετος (βλ. λλ.).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

VENTRIS-CHADWICK, Documents 351, 395· Documents² 549· RUIPÉREZ, ko-re-te-re 117· LEJEUNE, Inventaires de roues (= Mémoires I 117, 122)· Ο ΙΔΙΟΣ Redoublements 232· Ο ΙΔΙΟΣ, Forgerons 170· BUCHHOLZ, Kupferhandel 113· Ο ΙΔΙΟΣ, Blei 1-59· RUIJGH, Tabellae 66· Ο ΙΔΙΟΣ, Études 25, 123, 238, 301, 309· Ο ΙΔΙΟΣ, Lingua 42, 1977, 263· VILBORG, Grammar 59· PALMER, Interpretation 279, 283, 321, 414· CHADWICK-BAUMBACH, Vocabulary s.v. χαλκός· MORPURGO, Lexicon s.v. ka-ko· DORIA, Avviamento 143, 225· ILIEVSKI, Ideogramm *134, 274· Ο ΙΔΙΟΣ, Sincretismo 109· STELLA, Civiltà 74· GEORGIEV, Introduzione 72· Ο ΙΔΙΟΣ, Traitement 377· HEUBECK, Aus der Welt 49, 83· FORBES, Bergbau K, 21· TEGYEY,

Ἄταλάνσιοι χαλκῆϜες 3· BELKES, Consonant 347· GODART, Ressources 41· ΠΡΟΜΠΙΟΝΑΣ, Εισαγωγή 18· Ο ΙΔΙΟΣ, Λεξικό s.vv. αἰκισμά, ἄριω· Ο ΙΔΙΟΣ, Ανθολογία· GSCHNITZER, Vocabulaire 119· CHANTRAINE, Dictionnaire s.v. χαλκός· AURA JORRO, Dictionario s.v. ka-ko. Για την καταστροφή των μυκηναϊκών ανακτόρων εξαιτίας πιθανόν των «λαίων της θαλάσσης» βλ. γενικά DESBOROUGH, Last Mycenaean 223-224· CHADWICK, Aegean History 17-18· Ο ΙΔΙΟΣ, Historical Documents 44· ΚΑΡΑΡΑ, Λαοί 440-454· ΤΕΓΥΕΥ, Messenia 230-231· SANDARS, Sea peoples· GREENHALGH, Mighty Fallen· Ο ΙΔΙΟΣ, Collapse 124· BAUMBACH, Fifth Column· SCHACHERMEYR, Wanderungen· BROCKMEYER, Sklaverei 80. Διαφορετική είναι η ερμηνεία που προτείνει ο ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ, Μεσσήνιοι 46-47. Πβ. ΠΡΟΜΠΙΟΝΑΣ, Ανθολογία. Για τις πυλμαϊκές πινακίδες που ομιλούν για τον κίνδυνο ο οποίος απειλούσε την Πύλο βλ. διεξοδικά ΠΡΟΜΠΙΟΝΑΣ, Ανθολογία 43-50 με πλούσια βιβλιογραφία στη σ. 55.

χέϜω: Το ρήμα σημαίνει «χύνω» και απαντά με μια σειρά προθέσεων ως α' συνθετικό, όπως συνάγεται από τα παράγωγα e-ri-ko-wa: ἐπι-

χοFά (βλ. λ.), ro-ro-ko-wa: προχοFά (βλ. λ.),
ro-ro-ko-wo: πρόχοFος (βλ. λ.), e-ku-se-we:
έγγυσηFες (βλ. λ. έγγυσεύς). Πβ. σκόμη τη με-
τοχή me-ta-ke-ku-me-na: μετακεχυμένα (βλ. λ.
μεταχέFω) και τα σύνθετα re-wo-to-ro-ko-wo:
λεFοτροχόFοι (ονομ. πληθ.), si-to-ko-wo: σιτο-
χόFοι (ονομ. πληθ.).

Ο τεχνικός χαρακτήρας του ρ. χέFω συνάγε-
ται από τα παράγωγα ή τα σύνθετά του.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

CHADWICK-BAUMBACH, Vocabulary 257 s.v.
χέω. Βλ. και την βιβλιογραφία που υπάρχει
στα λήμματα: έγγυσεύς, έπιχοFά, προχοFά,
πρόχοFος, μεταχέFω, λεFοτροχόFος, σιτοχό-
Fος.

χέρνιπτρον: Η λέξη είναι ουσιαστικό γένους ου-
δετέρου και σημαίνει «αγγείο για το πλύσιμο
των χεριών». Μαρτυρείται έμμεσα με το πα-
ράγωγο χερνιπτεύς (βλ. λ.) < χερνιπτρεύς <
χέρνιπτρον.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

LEUKART, Götter, Feste und Gefäße 236.

χέω: Βλ. λ. χέFω.

χρυσοFοργός: Η λέξη είναι ουσιαστικό, δηλωτικό
επαγγέλματος σχετικού με διακόσμηση με χρυ-
σό. Απαντά στην Πύλο (Αη 207.10) σε ονομ.
πληθ.: ku-gu-so-wo-ko VIR 4: χρυσοFοργοί AN-
ΔΡΑΣ 4 «τέσσερις άντρες που ασχολούνται με
την κατεργασία του χρυσού». Η λέξη είναι
σύνθετη με α' συνθετικό το ουσ. χρυσός και
β' το ρ. Fεργάζομαι (=έργάζομαι). Με τον
τύπο χρυσοFοργός, που είναι προφανώς εξέλι-
ξη του μυκηναϊκού χρυσοFοργός (→ χρυσοορ-
γός → χρυσοFοργός), μαρτυρείται στην ύστερη
αρχαιότητα (στους ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ 15.9 και
στον ΠΟΛΥΔΕΥΚΗ 7.97). Για τον σχηματισμό
πβ., μεταξύ άλλων, το σιδηροFοργός «τεχνίτης
κατεργαζόμενος τον σίδηρο». Αξίζει τώρα να
σημειωθεί ότι στον ΟΜΗΡΟ, αντί του χρυ-
σο(F)οργός, απαντά το χρυσοχόος: εἷς δ' αὖ
χρυσοχόον Λαέρκεα δεῦρο κελέσθω / ἔλθειν,
ᾧφρα βοός χρυσόν κέρασιν περιχεύη. Προφα-
νώς λόγιοι μετρικοί εμπόδισαν την είσοδο της
λ. χρυσο(F)οργός στο Έπος (υπόδειξη ΠΡΟ-

ΜΠΟΝΑ). Αξίζει να σημειωθεί ότι η λ. χρυσο-
 χόος, που απαντά στον ΟΜΗΡΟ για πρώτη
 φορά, είχε λαϊκή προέλευση, όχι μόνο διότι
 απαντά και σε άλλα κείμενα της κλασικής και
 μεταγενέστερης αρχαιότητας (βλ. LSJ s.v. χρυ-
 σοχός), αλλά —κυρίως— γιατί έχει επιβιώ-
 σει ως τις μέρες μας στη λαϊκή γλώσσα: το
 χρυσοφός προέκυψε από το χρυσοχός < χρυ-
 σοχός με ανομοίωση του δεύτερου χ (ΦΙΛΗ-
 ΝΤΑΣ, Γλωσσογνωσία 1, 169 και ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ,
 ΕΛΚΝ s.v. χρυσοφός). Τέλος, σημειώνεται ότι
 στο Λεξικό του ΟΡΛΑΝΔΟΥ, προφανώς εκ πα-
 ραδρομής, δεν αναγράφεται ο όρος χρυσοχός
 ούτε ο όρος χρυσοουργός· αναγράφεται μόνο ο
 όρος χρυσοτέκτων, με παραπόμπή στα Σχόλια
 εις Ομ. Ιλ. Δ110. Η λέξη, όμως, αυτή απαντά
 και αλλού (βλ. LSJ s.v. χρυσοτέκτων). Ακριβώς
 δεν γνωρίζουμε σε τι συνίστατο η τέχνη του
 μυκηναίου χρυσοφοργού, με βάση τα μυκηναϊ-
 κά κείμενα που μας έχουν σωθεί. Πιθανότατο
 είναι ότι διακοσμούσε με χρυσό ναούς, ανά-
 κτορα (βλ. λ. χρυσός) και, βέβαια, τα έπιπλα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

VENTRIS-CHADWICK, Documents 183, 399 και
 Documents² 558· LEJEUNE, Mycénien da-ma 194·
 Ο ΙΔΙΟΣ Forgerons 169· HEUBECK, Es-Tafeln 93·
 VILBORG, Grammar 60, 140· RUIJGH, Tabellae 67·

Ο ΙΔΙΟΣ, Études 372· PALMER, Interpretation
 136, 229, 432· BADER, Demiourgos 33· STELLA,
 Civiltà 142· FORBES, Bergbau K 18· FRISK, GEW
 s.v. χρυσός· PETRUŠEVSKI, Interprétations 121·
 BAUMBACH, Vocabulary 165, 186 s.vv. έργον και
 χρυσός· LINDGREN, People II 91· BIRASCHI, Piri-
 jete 281· CHANTRAINE, Dictionnaire 1278 s.v.
 χρυσός· AURA JORRO, Diccionario s.v. ku-tu-so-
 wo-ko.

χρυσός: Η λέξη είναι ουσιαστικό και σημαίνει
 ό,τι και σήμερα, «χρυσός». Απαντά στην Πύ-
 λο (Ae 303. Ta 714.1.3): α) στην ΡΥ Ae 303
 καταγράφονται δεκατέσσερις γυναίκες, οι ο-
 ποίες χαρακτηρίζονται δούλες της ιέρειας και
 ασχολούνται με τον χρυσό του ιερού· ru-ro i-
 je-re-ja do-e-ra e-ne-ka ku-tu-so-jo i-je-ro-jo
 MUL 14: Πύλος ιερείας δόελαι ένεκα χρυσοίο
 ίεροιο ΓΥΝ 14. «Στην Πύλο βρίσκονται δεκα-
 τέσσερις γυναίκες, που είναι δούλες της ιέρει-

ας για τον χρυσό του ιερού». Δεν έχουμε τη δυνατότητα να κατανοήσουμε ακριβέστερα αυτή τη μνεία. Θα μπορούσαμε όμως, ίσως, να σχετίσουμε τον ρόλο των γυναικών αυτών με ό,τι δηλώνει η φράση χρυσοφύλαξ θεοῦ που απαντά στον Ίωνα του ΕΥΡΙΠΙΔΗ (στ. 54), β) στην ΡΥ Τα 714.1.3 ένας θρόνος (βλ. λ. θρόνος) χαρακτηρίζεται διακοσμημένος με διάφορες πολύτιμες ύλες και με χρυσάφι· ku-fu-so: χρυσῶ (οργανική ενικού) «με χρυσάφι». Το ίδιο συμβαίνει και με ένα σκαμνί (βλ. λ. θραῖνις), προφανώς υποπόδιο του θρόνου. Η χρησιμοποίηση του χρυσού στη μυκηναϊκή εποχή στη διακόσμηση επίπλων είναι ασφαλώς σίγουρη (βλ. και λ. χρύσσοις), για τη χρήση όμως του ευγενούς αυτού μετάλλου στην αρχιτεκτονική δεν έχουμε μαρτυρίες στα μυκηναϊκά κείμενα. Η επένδυση εντούτοις αρχιτεκτονικών μελών, όπως τοίχων, στέγης, θυρών κλπ. με χρυσό στη μυκηναϊκή εποχή είναι πιθανότατα. (Για ανάλογη χρήση στην κλασική εποχή βλ. ΟΡΓΑΝΔΟΣ, Υλικά II, σ. 30,32 κε. και ο ίδιος, Λεξικόν s.v. χρυσώ). Και τούτο, διότι η ακόλουθη ομηρική περι-

γραφή πιθανότατα απηχεί μυκηναϊκή αρχιτεκτονική πρακτική: (δ 71-75) «Φράζεο, Νέστοριδη, τῷ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ / χαλκοῦ τε στεροπὴν κὰδ δῶματα ἠχήμενα, / χρυσοῦ τ' ἠλέκτρον τε καὶ ἀργύρου ἠδ' ἐλέφαντος. Ζηνὸς που τοιήδε γ' Ὀλυμπίου ἐνδοθεν αἰτλή, ὄσσα τὰδ' ἄσπετα πολλὰ· σέβας μ' ἔχει εἰσορόοντα». («Για ιδέες αλήθεια, υγιέ του Νέστορα, πιο αγαπημένε απ'όλους, / πως μες στα σπίτια αυτά τ'αχόλαλα ξασπράφτει ολούθε ο μπρούντζος, το κεχριμπάρι και το μάλαμα, το φίλντισι, το ασήμι! / Ὁμοιο του Δία, θαρρῶ, στον Ὀλυμπο θα δείχνει το παλάτι, τόσο πολλά είναι εδώ, αλογάριαστα· σαστίζω που τα βλέπω») [ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ-ΚΑΚΡΙΔΗΣ]. Χαλκός, χρυσός, κεχριμπάρι, ασήμι και ελεφαντόδοντο έχουν χρησιμοποιηθεί για τη διακόσμηση του ανακτόρου (και της επιπλοσκειῆς) του Μενελάου στην κοίλην Λακεδαιμόνα κητώεσσαν (δ1). Χάρη στη διακόσμηση με αυτές τις πολύτιμες ύλες, το δῶμα... «ὑπερεφές Μενελάου κυδαλίμοιο ἔλαμπε ὅπως ο ἥλιος και η σελήνη. Δικαιολογημένος ο θαυμασμός του Τηλέμαχου και του Πεισίστρατου, του γιου του Νέστορος, μόλις μπαίνουν μέσα: (δ 44-46) (Ο

Τηλέμαχος και ο Νεστορίδης Πεισίστρατος βλέποντας) θαύμαζον κατά δῶμα διοτρεφέος βασιλῆος / ὡς τε γὰρ ἠελίου αἶγλη πέλεν ἢ σελήνης / δῶμα καθ' ὑπερεφές Μενελάου κυδαλίμοιο. (..... και σαστίζαν / τούτοι το σπίτι του αρχοντόγεννου θαμάζοντας ρηγάρχη / τι ολούθε φως στου πολυξάκουστου Μενελάου το παλάτι / το αφηλοτάβανο ξεχύνουνταν — σα φεγγαριού, σαν ἡλίου.) [ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ-ΚΑΚΡΙΔΗΣ]. Ἄς σημειωθεί ἀκόμη ὅτι οἱ πόρτες του ἀνακτόρου του Ἀλκίνοου χαρακτηρίζονται χρύσειαι: χρύσειαι δὲ θύραι πυκινὸν δόμον ἐντὸς ἔεργον (η 88). Αἰξίζει ὁμως να παρατεθεῖ πλήρης ἡ περιγραφή του ἀνακτόρου του Ἀλκίνοου, γιὰτι καθιστᾶ σαφέστερη τὴν ἀντίστοιχη περιγραφή του ἀνακτόρου του Μενελάου· ἡ 82: (Ὁ Ὀδυσσεύς) Ἄλκινόου πρὸς δῶματ' ἴε κλυτὰ· πολλὰ δὲ οἱ κῆρ / ὄρμαιν' ἴσταμένῳ, πρὶν χάλκεον οὐδὸν ἰκῆσθαι. / ὡς τε γὰρ ἠελίου αἶγλη πέλεν ἢ σελήνης / δῶμα καθ' ὑπερεφές μεγαλήτορος Ἄλκινόοιο. / χάλκεοι μὲν γὰρ τοῖχοι ἐληλέατ' ἔνθα καὶ ἔνθα, / ἔς μυχὸν ἐξ οὐδοῦ, περὶ δὲ θριγκὸς κυάνοιο· / χρύσειαι δὲ θύραι πυκινὸν

δόμον ἐντὸς ἔεργον· ἀργύρεοι σταθμοὶ δ' ἐν χάλκῳ ἔστασαν οὐδῶ, / ἀργύρεον δ' ἐφ' ὑπερθύριον, χρυσῆ δὲ κορώνη. / χρύσειοι δ' ἐκάτερθε καὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν, / οὗς Ἥφαιστος / τεῦξεν ἰδυίησι πρᾶπίδεσσι / δῶμα φυλασσέμεναι μεγαλήτορος Ἄλκινόοιο, / ἀθανάτους ὄντας καὶ ἀγήρωσ ἦματα πάντα. (..... Κι ὁ Ὀδυσσεύς / στο ἀρχοντικό του Ἀλκίνοου κίνησε να πάει· μα πρὶν πατήσει / το χάλκινο κατώφλι, στάθηκε καὶ δούλευεν ο νοὺς του· τι φως ολούθε ἀπ' τοῦ λιοντόκαρδου του Ἀλκίνοου το παλάτι / το αφηλοτάβανο ξεχύνουνταν — σα φεγγαριού, σαν ἡλίου. / Χάλκινοι οἱ τοῖχοι του ζερβόδεξα· που ἀπ' το κατώφλι ὡς μέσα / τραβούσαν, καὶ ψηλά τους ἔζωνε μια ζώνη ἀπὸ λαζούρι. / Μαλαματένιες πόρτες σφάλιζαν το σπίτι, κι ἀσημένιοι / πάνω στο χάλκινο στηρίζουνταν κατώφλι οἱ παραστάτες· / κι εἶχε κρικέλι ἀτόφιο μάλαμα κι ἀνώφλι ἀτόφιο ἀσήμι. / Κι ἦταν καὶ δυο σκυλιά ζερβόδεξα χρυσά, καὶ δυο ἀσημένια, / μαστορεμένα ἀπὸ τὸν Ἥφαιστο με τὴ σοφή του τέχνη, / του Ἀλκίνοου να φυλάν του ἀντρώκαρδου το σπίτι νύχτα μέρα, / κι ἦταν ἀθάνατα κι ἀγέραστα.....) [ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ-ΚΑΚΡΙ-

ΔΗΣ]. Βεβαίως, τα Ομηρικά έπη είναι ποιητικά κείμενα, γι' αυτό και τα πάντα χωρούν σε υπερθετικό. Όμως, μπορούμε με ασφάλεια να υποστηρίξουμε ότι παραπέμπουν στην πάλαι ποτέ υπέρλαμπρη μυκηναϊκή πραγματικότητα. Σύμφωνα λοιπόν με την ομηρική διήγηση, χαλκός, χρυσός και άργυρος έχουν χρησιμοποιηθεί για τη διακόσμηση του φανταστικού βέβαια ανακτόρου του μυθικού βασιλιά των Φαιάκων. Όλα τα στοιχεία της περιγραφής, όμως, δεν είναι άσχετα με την πραγματικότητα (βλ. λλ. κύανος, χαλκός). Είναι πιθανότατο ότι στη μυκηναϊκή εποχή, όπως συνέβαινε και στην κλασική, γινόταν χρήση του χρυσού στην αρχιτεκτονική. Τέλος, σημειώνουμε ότι στο Λεξικό του ΟΡΛΑΝΔΟΥ, προφανώς εκ παραδρομής, δεν αναγράφεται ο όρος χρυσός, ενώ αναγράφονται οι λλ. χρύσεος, χρυσόω κ.ά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

VENTRIS-CHADWICK, Documents 166, 344, 399· Documents² 558· LEJEUNE, La désinence -φι, σ. 180· Ο ΙΔΙΟΣ, Système 327· Ο ΙΔΙΟΣ, Phonétique² 132· FRJEDRICH, Werkung 8· MÜHLESTEIN, Adjectif 93· GÉORGIEV, Κοινή 174· HEUBECK, Myk. qi-si-po 58· Ο ΙΔΙΟΣ, Myc. qe-qi-no-me-no 230· VILBORG, Grammar 60· MORPURGO, Lexicon s.v. ku-gu-so· PALMER, Tomb 61· Ο ΙΔΙΟΣ, Interpretation 26, 127, 432· Ο ΙΔΙΟΣ, Interpre-

tation² 490· CHADWICK-BAUMBACH, Vocabulary 258 s.v. χρυσός· DORIA, Avviamento 228· STELLA, Civiltà 197· HEMMERDINGER, Emprunts 700· RUIGH, Études 188, 231, 244, 291, 307, 308· FRISK, GEW s.v. χρυσός· GSCHNITZER, Vocabulaire 119· MAGUEIJO, Introdução 55, 121, 124, 200· ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ, Ανθολογία 51, 54· AURA JORRO, Diccionario 409 s.v. ku-gu-so με βιβλιογραφία.

χρῦσος: Η λέξη είναι επίθετο και σημαίνει «χρυσός». Απαντά στην Πύλο (Ta 707.1, 714.2.2.2.3 και 716.1) σε πινακίδες στις οποίες περιγράφονται με ιδιαίτερη λεπτομέρεια έπιπλα και άλλα αντικείμενα. Πιθανόν, επίσης, απαντά και στην Κνωσό (K 872.3α.3α).

α) στην ΡΥ Ta 714.3 ένα σκαμνί (βλ. λ. θρᾶνυς) διακοσμημένο με διάφορες πολύτιμες ύλες χαρακτηρίζεται ... ku-gu-sa-ri-qe ko-no-ni-pi ... : χρυσᾶφι τε κονονίφι «...και

με κανονίδες (=χάρακες, ταινίες) από χρυσό» (βλ. λ. κονονίς)

β) στην ΡΥ Τα 707.1 καταγράφεται ένας θρόνος (βλ. λ. θόρνος) ku-gu-sa-pi o-pi-ke-re-mi-ni-ja-pi o-ni-ti-ja-pi: χρυσάφι όπικελεμνίαφι όρνιθιάφι «με την πλάτη και τους βραχιόνες από χρυσάφι, διακοσμημένα με μορφές πτηνών» (βλ. λ.λ. όπικελεμνία, όρνιθιάς)

γ) στην ΡΥ Τα 714.2 καταγράφεται ένας θρόνος (βλ. λ. θόρνος) διακοσμημένος, μεταξύ άλλων ... ku-gu-so a-di-ti-ja-pi se-re-mo-ka-ra-o-re-ge ku-gu-so ... ku-gu-so-ge po-ni-ki-pi ... χρυσοίς άνδριάμφι σειρημοκαράορει τε χρυσῶ ... χρυσοίς τε φοίνιχφι «με χρυσους άνδριάντες και με χρυσῶς κεφαλές σειρήνων και με χρυσοῦς φοίνικες» (βλ. λ. φοίνιξ)

δ) στην ΡΥ Τα 716.1 ένα εργαλείο [pa-sa-ro: πασσάλω ή ψάλω (ονομ. δυϊκού)] χαρακτηρίζεται με το επίθετο ku-gu-so: χρυσῶ (ονομ. δυϊκού) «από χρυσάφι» και τέλος

ε) στην πινακίδα της Κνωσού Κ 872, όπου το επίθετο (;) ku-gu-so απαντά, καταγράφονται αγγεία:

Ο τύπος ku-gu-sa-pi: χρυσάφι είναι οργανική πληθ. θηλυκού και ο τύπος ku-gu-so: χρυσῶ αλλά και χρυσοίς οργανική ενικού και πληθ. ουδετέρου και αρσενικού. Οι τύποι αυτοί δύ-

ναται να ερμηνευθούν κατά δύο τρόπους: είτε προέρχονται με συνίτηση από το χρύσεος (=αττ. χρυσοῦς) είτε πρέπει να υποτεθεί ότι, παράλληλα με το ουσιαστικό χρυσός, υπήρχε και επίθετο με τον ίδιο τύπο, δεδομένου ότι στις σημιτικές γλώσσες, απ' όπου οι Μυκηναίοι δανείστηκαν τη λέξη, τα ουσιαστικά και τα επίθετα δηλώνονται με τον ίδιο τύπο. (Οι γλώσσες αυτές, ως γνωστόν, δε διαθέτουν επίθετα ύλης). Αξίζει, πάντως, να σημειωθεί ότι στα Ομηρικά έπη οι τύποι του επιθέτου χρύσεος συχνά είναι αναγκαίο να διαβαστούν με συνίτηση. Αυτό σημαίνει ότι είναι πιθανόν κάτω από τον τύπο χρύσεος να κρύβεται τύπος χρυσός (υπόδειξη ΠΡΟΜΠΟΝΑ). Στα ομηρικά χωρία Ζ 220, Ζ 320 = Θ 495, Σ 612, Ω 101, λ 91, τ 34, το επίθετο χρύσεος ή χρύσειον διαβάξεται ως χρύσος, χρύσον· πβ. ακόμη Ε 727, Θ 436, Ι 670, Α 31, Ν 523 (όπου το χρυσεόισι διαβάξεται ως τρισύλλαβο), Δ 3, γ 472 (όπου το χρυσεόισι διαβάξεται δισύλλαβο) και ακόμη

Θ 42, N 24 (όπου το χρυσέησι διαβάζεται ως τρισύλλαβο) (βλ. CHANTRAINE, GH I 65-66, RUIGH, Études 245). Βέβαια, πρέπει να τονισθεί ότι το σημερινό νεοελληνικό επίθετο χρυσός (ομόηχο του ουσιαστικού χρυσός «χρυσάφι») προέκυψε από το χρυσοῦς της Αττικής διαλέκτου και δε σχετίζεται, επομένως, άμεσα με το μυκηναϊκό επίθετο χρύσος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

VENTRIS-CHADWICK, Documents 330, 343, 344, 399· Documents² 501, 558· MÜHLESTEIN, Adjectif

93-97· LEJEUNE, La désinence -φι 165, 173, 181· Ο ΙΔΙΟΣ, Forgerons 170· Ο ΙΔΙΟΣ, Instrumental 258, 263· Scherer, Handbuch II 329· VILBORG, Grammar 51, 75, 150· MORPURGO, Lexicon s.v. ku-tu-so· CHADWICK-BAUMBACH, Vocabulary s.v. χρυσός· HEUBECK, Einordnung 168· GEORGIEV, Introduzione 58· RUIGH, Études 245, 308· MASSON, Recherches 38· WATHELET, Traits éoliens 247· GARCÍA RAMÓN, Origines 46· PETRUŠEVSKI, Palatalisation 441· Ο ΙΔΙΟΣ, Révision 262· RISCH, Stoffadjektive 318· AURA JORRO, Diccionario s.v. ku-tu-so με πλούσια βιβλιογραφία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Acta 2o Coll. Aeg.: Acta of the 2nd International Colloquium on Aegean prehistory. Athens 1972.
- Acta Mycenaea: Acta Mycenaea. Proceedings of the Fifth International Colloquium on Mycenaean Studies, held in Salamanca 30 March - 3 April 1970, ed. M.-S. Ruipérez. I. Minutes Resolutions and Reports (= Minos XI). II. Communications (= Minos XII). Universidad de Salamanca 1972.
- Actes Athènes: Actes du IIe Congrès International des Études du Sud-Est Européen (Athènes 7-13 mai 1970), IV. Linguistique et Littérature. Athènes 1978.
- Actes Eirene: Actes de la XIIIe Conférence Internationale d'Études Classiques "Eirene". Cluj-Napoca 2-7 octobre. Amsterdam 1975.
- ADRADOS, El culto real en Pilos: F. R. ADRADOS, El culto real en Pilos y la distribución de la tierra en época micénica, *Emerita* 24 (1956) 353-416.
- , Diccionario: Diccionario Griego-Español. Volumen I. Redactado bajo la dirección de FRANCISCO R. ADRADOS. Madrid 1980.
- , Do-qe-ja: F. R. ADRADOS, Do-qe-ja, diosa micénica de la fecundidad, *Minos* 5:1 (1957) 53-57.
- , Más sobre el culto real en Pilos: F. R. ADRADOS, Más sobre el culto real en Pilos y la distribución de la tierra en época micénica, *Emerita* 29 (1961) 53-116.
- , Ideogramas DA: F. R. ADRADOS, Sobre los ideogramas micénicos DA, PA, TA, ZE y *171, *Emerita* 29 (1961) 287-296.
- , Micénico -o-i: F. R. ADRADOS, Micénico -o-i, -a-i = -ol, -oi y la série Fr de Pilos, *Minos* 7:1 (1961) 49-61.
- , Aceite: F. R. ADRADOS, Sobre el aceite perfumado: Esquilo, Agam. 96, las tablillas Fr y la ambrosia, *Kadmos* 3:2 (1965) 122-148.
- , Wa-na-ka: F. R. ADRADOS, Wa-na-ka y ra-wa-ke-ta, *IC Mic* II 559-573.
- , Te-re-ta: F. R. ADRADOS, Te-re-ta wa-na-ka-te-ro y los ανακτοτελευται, *Minos* 10:2 (1969) publ. 1971, 138-150.
- , Institutions religieuses: F. R. ADRADOS, Les institutions religieuses mycéniennes, *Act. Myc.* I 170-202, 202-203.
- , Idalion: F. R. ADRADOS, El bronce de Idalion a la luz de la serie E de Pilos, *kadmos* 11:1 (1972) 79-86.
- , Paramicénicos: F. R. ADRADOS, Micénico, dialectos paramicénicos y aqueo épico, *Emerita* 44:1 (1976) 65-113.
- , Creación: F. R. ADRADOS, La creación de los dialectos griegos del primer milenio, *Emerita* 44:2 (1976) 245-278.
- , Istituzioni religiose: F. R. ADRADOS, Le istituzioni religiose, *στο: Civiltà micenea* 115-140.
- ANDRIOTIS, Lexikon: NIKOLAOS ANDRIOTIS, Lexikon der Archaismen in Neugriechischen Dialekten. Wien 1974.
- ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ, Σημασιολογικά: Ν. Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ, Σημασιολογικά των γλωσσικών ιδιοματιών της Κύπρου, Πρακτικά Α' Κυπριολογικού, σσ. 1-4.
- Aegean Prehistory: Bronze Age Migrations in the Aegean. Archaeological and Linguistic problems in Greek Prehistory. Proceedings of the First International Colloquium of Aegean Prehistory, ed. R. A. Glossland - A. Birchall. London 1973.
- ΑΛΕΞΙΟΥ, Μινωϊκός πολιτισμός: ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΑΛΕΞΙΟΥ, Μινωϊκός πολιτισμός, Ηράκλειον 1964.
- ALVAREZ, Sonantes: J. J. M. ALVAREZ, Sonantes y griego micénico, *Emerita* 41:2 (1973) 409-426.
- AMARASCHI, Terminologia della regalità: A. AMARASCHI, Terminologia della regalità a Micene, *Atti e Memorie dell' Accademia Toscana di Scienze e Lettere "La Colombaria"* 23 (1958-59) 133-160.
- ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ, Ελήμνιον: ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ, Λίμνη Ευβοίας - «Νημφικόν Ελήμνιον», Πρακτικά Α' Ονοματολογικού, σσ. 115-128.
- Archaeol. Homer.: Archaeologia Homericæ. Die Denkmäler und das Frühgriechische Epos. In Auftrag des Deutschen Archäologischen Instituts hrsg. von Friedrich Matz und Hans - Günter Buchholz. Göttingen 1967 κ.ε.
- ARENA, Note linguistiche: R. ARENA, Note linguistiche a proposito delle tavole di Eraclea, Roma 1971.
- Armées et fiscalité: Armées et fiscalité dans le monde antique. Colloques nationaux du C.N.R.S., Paris 14-16 octobre 1976, Paris 1977.
- ASTOUR, Hellenosemitica: M. C. ASTOUR, Hellenosemitica. An Ethnic and Cultural Study in West Semitic impact on Mycenaean Greece. Leiden 1965.
- ATINGER, Noms parlants: P. ATTINGER, Les noms parlants des forgerons mentionnés dans les tablettes Jn de Pylos, *Ziva Antika* 27:1 (1977) 55-75.
- Atti Pavia: Atti del 2° Colloquio Internazionale di Studi Minoico — Micenei. Pavia 1-5 IX 1958 (=Athenaeum 46, N.S. 36, 1958, fasc. 4).

- Atti Roma: Atti e Memorie del 1° Congresso Internazionale di Micenologia. Roma 27 Settembre - 3 ottobre 1967, I-III. Roma 1968 [Incunabula Graeca XXV 1-3].
- Atti Top. I: Atti del VII Congresso di Scienze Onomastiche, Atti e memorie della Sezione toponomastica, I-III (1962-63). Firenze.
- AURA JORRO, Dictionario: FRANCISCO AURA JORRO, Dictionario Micénico (D. Mic.). Volumen I. Madrid 1985. Volumen II. Madrid 1993.
- BADER, Composés: FR. BADER, Les Composés grecs du type de demiourgos, Paris 1965, pp. ix+199.
- , Neutres: FRANÇOISE BADER, Neutres grecs en -ti, BSL 61:1, 1970, 85-136.
- , Suffixes: FR. BADER, Suffixes grecs en -m-: Recherches, comparatives sur l'hétéroclise nominal. 1974.
- , Ortiloque et Orsiloque: FR. BADER, Ortiloque et Orsiloque. Summary of paper on compounds in *tu/or* read 4.3.68 to l'Association pour l'encouragement des études grecques en France, REG 81:2 (1968) pp. XVII-XIX.
- , Problématique: FR. BADER, Problématique du génitif thématique: Illustrations mycéniennes et homériques, Mykenaiika 1-17.
- , Composition nominale en mycénien: FR. BADER, Études de composition nominale en mycénien: I. Les préfixes mélioratifs du grec, Edizioni dell'Ateneo, Rome (1969) 114.
- , Matoropuro: FR. BADER, De mycénien matoropuro, arepazoo à grec *ματόροπος, αλειφόριος*; le traitement des sonantes - voyelles au premier millénaire, *Minos* 10:1 (1969) publ. 1970, 7-63.
- , Traitement: FR. BADER, Le traitement des hiatus à la jointure des deux membres d'un composé nominal en mycénien, *Act. Myc.* II, 141-196.
- , to-so-de: FR. BADER, Mycénien to-so-de, to-so-jo, *Minos* 14:1-2 (1973) [1975] 85-109.
- BARTONĚK, Äolismen: A. BARTONĚK, Zur Frage der Äolismen und Achaismen in der homerischen Sprache, *Minoica und Homer* 1-9.
- , Lexical Stock: A. BARTONĚK, The Lexical Stock of Mycenaean Greek, *Mykenaiika* 19-56.
- , Monophonemic: A. BARTONĚK, Monophonemic diphthongs in Mycenaean, *Minos* 8:1 (1963) 51-61.
- , Mycenaean Koine: A. BARTONĚK, Mycenaean Koine reconsidered, *CCMS* 95-103.
- , Dialectology: A. BARTONĚK, Greek Dialectology after the decipherment of Linear B, *St. Myc.* 37-51.
- , Classification: A. BARTONĚK, Relevance of the Linear B linguistic phenomena for the classification of Mycenaean, *Act. Myc.* II 329-345.
- , Etymologies: A. BARTONĚK, On the Mycenaean Greek etymologies, *Actes de la XIIe Conférence Internationale d'Études Classiques *Eirene** (Cluj-Napoca 2-7 Octobre 1972), Amsterdam, Hakkert (1975) 703-708.
- BAUMBACH, Py Vn 46: L. BAUMBACH, Further thoughts on Py Vn 46, *Act. Myc.* II 383-397.
- , Vocabulary: L. BAUMBACH, The Mycenaean Greek Vocabulary II, *Glotta* 49, 1971, 151-190.
- , Coming of age: L. BAUMBACH, The "coming of age" of Mycenaean; the first twenty-one years, *Acta Classica* 16 (1973) 1-14.
- , The people of Knossos: L. BAUMBACH, The people of Knossos: Further thoughts on some of the personal names, *Mykenaiika* 57-63.
- , Fp Series: L. BAUMBACH, Further Thoughts on the Knossos Fp Series, *Colloquium Mycenaeanum* 197-205.
- , Studies 1953-1964: L. BAUMBACH, Studies in Mycenaean Inscriptions and Dialect 1953-1964. Roma 1968.
- , Studies 1965-1978: L. BAUMBACH, Studies in Mycenaean Inscriptions and Dialect 1965-1978. Roma 1986.
- , Lexicon: L. BAUMBACH, Mycenaean and Greek Lexicon, *Linear B*, 00.127-142.
- BECHTEL, HP: FRIEDRICH BECHTEL, Die historischen Personennamen des Griechischen bis zur Kaiserzeit. Halle 1917/Hildesheim 1964.
- BEEKES, Consonant: R. S. P. BEEKES, The writing of consonant groups in Mycenaean, *Mnemosyne* 24:4 (1971) 337-357.
- , Development: R. S. P. BEEKES, The Development of the Proto-Indo-European Laryngeals in Greek, Paris 1969.
- BENNETT, The Landholders: E. L. BENNETT, The Landholders of Pylos, *AJA* 60 (1956) 103-133.
- , Olive Oil Tablets: E. L. BENNETT, The Olive Oil Tablets of Pylos, 1955, published 1958.
- , Slavery: E. L. BENNETT, Slavery (do-e-ro, etc.). Summary of paper read at the Third International Congress of Classical Studies, London 1959, *Nestor* (1959) 73-74.
- , Sematographic: E. L. BENNETT, Linear B sematographic signs, *Act. Myc.* 1 55-69, 69-72.
- , "Collectors": E. L. BENNETT, "Collectors" or "owners"? An examination of their possible functions within the palatial economy of LM III Crete, *Mykenaiika* 65-101.
- BENVENISTE, Hittite et Indo-Européen: E. BENVENISTE, Hittite et Indo-Européen, Paris (1962) 141.
- BENVENISTE, Vocabulaire: E. BENVENISTE, Le vocabulaire des institutions indo-européennes, I-II, Paris 1969.
- BERNAL, Black Athena: MARTIN BERNAL, Black Athena. The Afroasiatic Roots of Classical Civilization. Volume I. The Fabrication of Ancient Greece 1785-1985 (New Jersey 1987). Volume II. The Archaeological and Documentary Evidence (New Jersey 1991).
- BEST, Remarks: JAN G. P. BEST, Some Preliminary Remarks on the Decipherment of Linear A, Amsterdam 1972.
- BIRASCHI, pirjete: A. M. BIRASCHI, Miceneo pirjete intagliatore d'avorio, *PdP* 33 (1978) 281-287.
- BLEGEN, Inscribed tablet: CARL W. BLEGEN, An inscribed tablet from Pylos, *AE* 1953, 59-62.
- BJÖRCK, inscriptions peintes sur les vases: G. BJÖRCK, Pour les inscriptions en linéaire B peintes sur les vases, *Eranos* 52 (1954) 120-124.
- , Bannières: G. BJÖRCK, Pour le vocabulaire des tablettes "à bannières" de Knossos, *Eranos* 52 (1954) 271-275.
- BOISACQ, Dictionnaire: E. BOISACQ, Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Heidelberg 1950'.
- BORSCHHARDT, Helme: J. BORSCHHARDT, Homerische Helme. Helmformen der Aegäis in ihren Beziehungen zu orientalischen und europäischen Helmen in der Bronze und frühen Eisenzeit. Mainz 1972.
- BOTTIN, Studio dell'aumento: L. BOTTIN, Studio dell'aumento in Omero, *SMEA* 10 (1969) 69-145 (*Linear B* 83-4, 90, 101, 138).
- BOWRA, Γλώσσα: M. BOWRA, Γλώσσα καὶ πόλις, *Glotta* 38, 1960, 57-65.
- BRIXHE, Situation: CL. BRIXHE, Du "datil" mycénien aux protagonistes de la situation linguistique, *Mykenaiika* 129-157.
- BROCK, Notes mycéniennes: N. VAN BROCK, Notes mycéniennes, *Revue de Philologie* 34 (1960) 216-231.
- BROCKMEYER, Sklaverei: NORBERT BROCKMEYER, Antike Sklaverei. Darmstadt 1979.
- BROMMER, Gefässformen: FR. BROMMER, Gefässformen bei Homer, *Hermes* 77, 1942, 356-373.
- BROWN, Land Tenure: W. E. BROWN, Land Tenure in Mycenaean Pylos, *Historia* 5:4 (1956) 385-400.
- BRUNS, Küchenwesen: GERD BRUNS, Küchenwesen und Mahlzeiten, *Arch Hom II Q* (Göttingen 1970).
- BRUSCHWELER-HURST, Descriptions: F. BRUSCHWELER et A. HURST, Descriptions d'objets à Pylos et dans l'Orient contemporain, *Colloquium Mycenaeanum* 65-80.
- BUCHHOLZ, Das Blei: H.-G. BUCHHOLZ, Das Blei in der mykenischen Kultur und in der bronzezeitlichen Metallurgie Zyperns, *Jahrbuch des deutschen Archäologischen Instituts* 87 (1972) 1-59.
- BUCHHOLZ-JÖHRENS-MAULL, Jagd: HANS-GÜNTER BUCHHOLZ / GERHARD JÖHRENS / IRMGARD MAULL, Jagd und Fischfang, *Arch Hom I, J* (Göttingen 1973).
- CAGIANO DE AZEVEDO, Labirinto: M. CAGIANO DE AZEVEDO, Saggio sul Labirinto. Pubblicazioni dell'Università Cattolica del Sacro Cuore, N.S. 67, Milano 1958.
- CALDERONE, Terminologia fondiaria micenea: S. CALDERONE, Questioni di terminologia fondiaria micenea, *Sculorum Gymnasium* (Catania) NS 13 (1960) 81-102.
- , Remarques: S. CALDERONE, Remarques sur l'histoire de quelques idées politiques de Mycènes à Homère, *St. Myc.* 125-129.
- , Idées politiques: SALVATORE CALDERONE, Remarques sur l'histoire de quelques idées politiques de Mycènes à Homère, *Studia Mycenaeanica* 125-129.
- CAH: The Cambridge Ancient History. Cambridge Colloquium: Proceedings of the Cambridge Colloquium on Mycenaean Studies (ed. L. R. Palmer - J. Chadwick), Cambridge 1966.
- CAMERA, Digamma: C. CAMERA, La questione del digamma nel greco miceneo, *SMEA* 13 (1971) 123-138.
- CAMPANILE, Miceneo: E. CAMPANILE, Miceneo ed Acheo, *Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa* 28 (1959) 303-309.
- CAPOVILLA, Aegyptiaca III: G. CAPOVILLA, L'Egitto e il mondo miceneo: *Aegyptiaca* III, L'Egitto e il mondo miceneo: *Aegyptus* 39 (1959) 290-339.
- , Aegyptiaca IV: G. CAPOVILLA, Aegyptiaca IV: L'Egitto e il mondo miceneo, *Aegyptus* 40 (1960) 3-60.
- , Ricerche: G. CAPOVILLA, Concetto e limiti degli apporti micenei all'Occidente: Ricerche di toponomastica e di antroponomia, Atti e Memorie del VII Congresso Internazionale di Scienze Onomastiche, Pisa-Firenze, 1961, 275-325.
- , Praehomerica: G. CAPOVILLA, Praehomerica et Praeitalica (Ricerche mitiche, protostoriche e linguistiche), Roma 1964.
- , Callimaco: G. CAPOVILLA, Callimaco I, II, Roma 1967.
- CARACAUSSI, Formazione: G. CARACAUSSI, Formazione e Struttura Fonologica del Miceneo. Palermo 1973.
- CARLIER, Collecteurs: P. CARLIER, Les collecteurs sont-ils des fermiers?, *Mykenaiika* 159-166.
- CASSOLA, Armé: P. CASSOLA GUIDA, Le armi difensive dei micenei nella figurazione. Roma 1973.
- CATAUDELLA, Ka-mi: M. R. CATAUDELLA, Ka-mi. Studi sulla società agraria micenea. Roma 1971.

- CAVAIGNAC, qeqjmeno: E. CAVAIGNAC, Mycén. qeqjmeno, qeqjnoto, REG 71, 1958, 422.
- CCMS: Proceedings of the Cambridge Colloquium on Mycenaean Studies (ed. L. R. PALMER-J. CHADWICK). Cambridge 1966.
- CEEC II: Actas del II Congreso Español de Estudios Clásicos (Madrid-Barcelona, 4-10, IV, 1961). Madrid, S.E.E.C., 1964.
- CEEC VII: Actas del VII Congreso Español de Estudios Clásicos (Madrid 20-24 de abril de 1987). Madrid, Editorial de la Universidad Complutense, 1989.
- CHADWICK, Traditional Spelling: J. CHADWICK, Traditional spelling or two dialects?, *Res Mycenaee* 78-88.
- , Historical Evidence: J. CHADWICK, The Use of Mycenaean Documents as Historical Evidence, *Colloquium Mycenaeanum* 21-33.
- , New Fragments: J. CHADWICK, New Fragments of Linear B Tablets from Knossos (with G. L. Huxley), *Annual of the BSA* 52 (1957) 147-151, 27-28.
- , Questions générales: J. CHADWICK, Rapport sur les questions général (Textes, Syllabaire, Transcription, Idéogrammes), *Athenaeum* 46, 299-313.
- , Error and Abnormality: J. CHADWICK, Error and Abnormality in the Mycenaean noun-declension, *Parola del Passato* 13 (1958) 285-295.
- , Sealings: J. CHADWICK, Inscribed Sealings from Mycenae, *Eranos* 57 (1959) 1-5.
- , Appendix: J. CHADWICK, A critical appendix to the Pylos Tablets (1955), *Minos* 6:2 (1960) 138-148.
- , Context: J. CHADWICK, Context and Etymology in Mycenaean Interpretations, *Studi Classici* 2 (1960) 59-64.
- , Burocrazia: J. CHADWICK, Burocrazia di uno stato miceneo, *Rivista di Filologia* 40 (1962) 337-358.
- , Pylos Tablet Un 1322: J. CHADWICK, Pylos Tablet Un 1322, *Myc. St.* 19-26.
- , Further Linear B Tablets: J. CHADWICK, Further Linear B Tablets from Knossos (with notes by M. S. F. Hood and J. Raison), *Annual of BSA* 57 (1962) 46-74, 9-20.
- , Sifflantes: J. CHADWICK, La représentation des sifflantes en grec mycénien, *Él. Myc.* 83-91.
- , Potnia: J. CHADWICK, Potnia, *Minos* 5:2 (1957) 117-129.
- , Myc. Filing System: J. CHADWICK, The Mycenaean Filing System, *BICS* 5 (1958) 1-5.
- , Mycenaean: J. CHADWICK, Mycenaean: a newly discovered Greek dialect, *Transactions of the Philological Society* 1954 (1955) 1-17.
- Μυκηναϊκά Γλωσσικά: J. CHADWICK, Μυκηναϊκά Γλωσσικά (reply to AGT 2), *Ελληνικά* 19 (1966) 92-104.
- , Mycenaean te-ko-to-na-pe: J. CHADWICK, Mycenaean te-ko-to-na-pe, *SMEA* 4 (1967) 23-33 with note by Lejeune (*MI* 91) 33-34.
- , Wine: J. CHADWICK, Mycenaean wine and the etymology of γλαρις, *Minos* 9:2 (1968) publ. 1969, 192-197 (3 photographs).
- , Editing: J. CHADWICK, The editing of Mycenaean texts, *IC Mic* II 486-499.
- , Tablets from Thebes: J. CHADWICK, Linear B tablets from Thebes, *Minos* 10:2 (1969) publ. 1971, 115-137 5pls., 21 sketches in text.
- , The Mycenaean Dorians: J. CHADWICK, The Mycenaean Dorians, Summary of paper read to Mycenaean Seminar, London Institute of Classical Studies, 29 October 1975, *BICS* 23 (1976) 115-116.
- , Who were the Dorians: J. CHADWICK, Who were the Dorians?, *PdP* 31 (1976) 103-117.
- , Mycenaean e-re-ta: J. CHADWICK, Mycenaean e-re-ta: a problem, *Studies in Greek, Italic and Indo-European Linguistics offered to Leonard R. Palmer* (1976) 43-45.
- , Pylos Va 15: J. CHADWICK, Pylos Va 15, *Mykenika* 167-172.
- , Homeric Dialect: J. CHADWICK, Mycenaean Elements in the Homeric Dialect, *Minoica: Festschrift Sundwall* (1958) 116-122.
- , Some notes of the 1955 Pylos tablets: J. CHADWICK, Some notes on the 1955 Pylos tablets duplicated and circulated by the London Institute of Classical Studies, I. i. 1958.
- , MT II: E. L. BENNETT, The Mycenae Tablets II, ed. by — with an introduction by A. J. B. WACE and E. B. WACE; translations and commentary by J. CHADWICK. *Transactions of the American Philosophical Society* 48:1, 1958, 1-112.
- , Decipherment: J. CHADWICK, The Decipherment of Linear B. Cambridge 1967.
- , Arcadia: JOHN CHADWICK, Arcadia in the Pylos Tablets? *Minos* 16, 1977, 219-227.
- CHADWICK-BAUMBACH, Vocabulary: J. CHADWICK-L. BAUMBACH, The Mycenaean Greek Vocabulary, *Glotta* 41, 1963, 157-271.
- CHADWICK-KILLEN, Linear B Tablets from Knossos: J. CHADWICK-J. T. KILLEN, Linear B Tablets from Knossos, *Annual of BSA* 58 (1963) 68-88, 18-25.
- CHANTRAINE, Déchiffrement: P. CHANTRAINE, Déchiffrement de l'écriture linéaire B à Cnossos et à Pylos, *Revue de Philologie* 29 (1955) 11-33.
- CHANTRAINE, Chars: P. CHANTRAINE, Quelques termes mycéniens relatifs aux chars, *Minos* 4:1 (1956) 50-65.
- , Ivoire: P. CHANTRAINE, Termes mycéniens relatifs au travail de l'ivoire, *REG* 70 (1958) 301-311 (with A. DESSENNE).
- , Conséquences: P. CHANTRAINE, Conséquences du déchiffrement du mycénien pour la philologie homérique, *Ath.* 46, 314-327.
- , État présent: P. CHANTRAINE, État présent de la philologie mycénienne, *Revue de Philologie* 33 (1959) 249-262.
- , a-ja-me-no: P. CHANTRAINE, Notes d'étymologie grecque I (Généralités: a-ja-me-no; e-ne-ka), *Revue de Philologie* 36 (1962) 7-22.
- , Remarques: P. CHANTRAINE, Notes d'étymologie grecque II. Nouvelles remarques sur le témoignage du mycénien, *Revue de Philologie* 37 (1963) 12-22.
- , Déchiffrement: P. CHANTRAINE, Le déchiffrement des tablettes mycéniennes et l'étymologie grecque, *Linguistique balkanique* 6 (1963) 7-8.
- , Finales: P. CHANTRAINE, Finales mycéniennes en -iko, *CCMS* 161-179.
- , Parfait: P. CHANTRAINE, Le parfait mycénien, *SMEA* 3 (1967) 19-27.
- , Linguistique: P. CHANTRAINE, La linguistique grecque et l'interprétation des textes, *RPh* 43:2 (1969) 197-203.
- , Témoignage: P. CHANTRAINE, Le témoignage du mycénien pour l'étymologie grecque: δόλι, Κοιτιρίς, Κιζελίς, μολοφόρος, μόλιφος, *Act. Myc.* II 197-206.
- , Finales mycéniennes en -iko: P. CHANTRAINE, Finales mycéniennes en -iko, *Cambridge Colloquium* 161-179.
- , Morphologie: P. CHANTRAINE, Morphologie historique du grec. Paris 1961 (avril. 1973).
- , Dictionnaire: P. CHANTRAINE, Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots. Paris 1968-1980.
- CHARUE, Labiovélares: Y.-M. CHARUE, Les labiovélares mycéniennes, leur état antérieur et leur évolution postérieure, *Recherches de philologie et de linguistique (troisième série)* 1972, 77-95.
- CHIRASSI COLOMBO, Poseidaon: IL. CHIRASSI COLOMBO, Poseidaon-Enesidaon nel pantheon miceneo, *IC Mic* II 945-991.
- CIFSCS 1982: J. HARMATTA (ed.), Proceedings of the 7th Congress of the International Federation of the Societies of Classical Studies I, II. Budapest, 1982 (1984).
- Civiltà micenea: Civiltà micenea. Guida storica e critica a cura di Gianfranco Maddoli, Roma-Bari 1981.
- COLLIGE, The Senate and the Essence: N. E. COLLIGE, The Senate and the Essence: γεροντία and ουσία, *Glotta* 49:3-4 (1971) 218-229 (Mycenaean 225-226).
- Colloquium Mycenaeanum: Colloquium Mycenaeanum. Actes du sixième Colloque International sur les textes mycéniens et égéens tenu à Chaumont sur Neuchâtel du 7 au 13 septembre 1975 publiés par les soins de Ernst Risch, H. Mühlestein. Neuchâtel 1979.
- Companion: ed. A. J. B. WACE — F. H. STUBBINGS, A Companion to Homer. London 1962.
- CONSANI, o-pa: C. CONSANI, Per l'interpretazione di miceneo o-pa, *Studi e Saggi Linguistici* 17 (1977) 31-66.
- COP, Wortdeutungen: B. COP, Zwei mykenisch-griechische Wortdeutungen, *Ziva Antika* 8 (1958) 241-265.
- , Griech. ἔϊφος: B. COP, Griech. ἔϊφος «Schwert, Dolch», *KZ* 74, 1956, 231.
- CORTE, Antologia: FR. DELLA CORTE, Antologia degli scrittori Greci. Torino 1973.
- CREVATIN, Mestiere: FR. CREVATIN, Note preliminari allo studio dei nomi di mestiere micenei, *SMEA* 13 (1971) 15-30.
- , Antefatti: FR. CREVATIN, Gli antefatti minoici della specializzazione del lavoro miceneo, *CC* 3 Vol. 1 (1973) 403-410.
- DAVIS, Writing: S. DAVIS, Writing and the Epic, A class 1, 1958, 139-146.
- DEBORD, Esclavage: P. DEBORD, Esclavage mycénien, esclavage homérique, *REA* 75:3-4 (1973) 225-240.
- DEGER-JALKOTZKY, Sozialstruktur: SIGRID DEGER-JALKOTZKY, Zym Charakter und zur Herausbildung der mykenischen Sozialstruktur, *Res Mycenaee* 89-111.
- DEROY, wearepe: L. DEROY, Mycénien wearepe, wejarepe, *Kadmos* 1.2 (1962) 117-125.
- , Opi: L. DEROY, Le problème d'opi en mycénien, *ŽAnt* 25, 1975, 366-368.
- , Initiation: L. DEROY, Initiation à l'Épigraphie mycénienne. Rome 1962 [Incunabula Graeca II].
- , Marin: L. DEROY, Les noms du marin et du pilote en mycénien, *L'Antiquité Classique* 32 (1963) 429-445.
- , Leveurs: L. DEROY, Les Leveurs d'impôts dans le royaume mycénien de Pylos, *Edizioni dell'Ateneo*, Rome (1968) p. 121 (pp. 89-109 on o-pi is by Monique Gérard).
- , Le préfixe mycénien "we-": L. DEROY, Le préfixe mycénien "we-", *Ziva Antika* 22 (1972) 85-89.
- , Le problème du yod: L. DEROY, Le problème du yod en mycénien, *Kadmos* 13:1 (1974) 9-26.
- , ajameno: L. DEROY, Mycénien ajameno, *Kadmos* 14:2 (1975) 112-116.
- , Autour de la table grecque: L. DEROY, Autour de la

- table grecque. *Les Études Classique* 44:4 (1976) 349-357.
- DEROY, Suffixe -φι: L. DEROY, La fonction du suffixe -φι en grec mycénien et en grec homérique. *L'Antiquité classique* 45:1 (1976) 40-74.
- , Sounion: L. DEROY, Le nom du cap Sounion, *Onomata* 5, 1980, 3-6.
- DEROY-GÉRARD, Cadastre: L. DEROY - M. GÉRARD, Le cadastre mycénien de Pylos, Edizioni dell'Ateneo, Rome (1965) pp. 196 pls. 11.
- DEGER-JALKOTZY, E-qe-ta: S. DEGER - JALKOTZY, E-qe-ta. Zur Rolle des Gefolgschaftswesens in der Sozialstruktur mykenischer Reiche. Wien 1978.
- ΔΕΦΝΕΡ, ΔΕΞΙΚΩΝ; ΜΙΧΑΗΛ ΔΕΦΝΕΡ, ΔΕΞΙΚΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ. *Εν Αθήναις* 1923.
- Donum: Donum Indogermanicum. Festgabe für ANTON SCHERER zum 70. Geburtstag. Heidelberg 1971.
- DORIA, Signe *82: M. DORIA, I. A propos de quelques problèmes de phonétique du grec ancien à la lumière des données mycéniennes. II. Nouvelle Interpretation du signe *82. *Ath.* 46, 389-398.
- , Segno *66: M. DORIA, Il valore del segno *66 nel sillabario miceneo. *Parola del Passato* 14 (1959) 5-25.
- , Classe Fr: M. DORIA, Per l'interpretazione delle tavolette della classe Fr di Pilo. *Parola del Passato* 15 (1960) 188-202.
- , Micen. o-wo-we: M. DORIA, Micen. o-wo-we = ου-θφοϖης. *Parola del Passato* 16 (1961) 56-62.
- , wo-no-qo-so: M. DORIA, A proposito di wo-no-qo-so e di una replica. *Parola del Passato* 16 (1961) 212-215.
- , Riflessioni: M. DORIA, Riflessioni sopra il sistema grafico miceneo (Lineare B). *Atti dell'Istituto Veneto* 119 (1960-1) 709-743.
- , Le nuove iscrizioni di Pilo: M. DORIA, Le nuove iscrizioni di Pilo (1960). *Parola del Passato* 16 (1961) 401-409.
- , Aspetti della toponomastica: M. DORIA, Aspetti della toponomastica micenea della tavolette in Lineare B di Pilo. VIII° Congresso internaz. di Scienze Onomastiche, April 1961, Firenze - Pisa, 417-440.
- , Nuove riflessioni: M. DORIA, Nuove riflessioni sul sistema ortografico miceneo. *Atti dell'Istituto Veneto* 120 (1961-2) 643-675.
- , Trattamento: M. DORIA, Il trattamento dei nessi di dentale +w nel Miceneo e nel Greco del 1° millennio. *Minos* 8:1 (1963) 21-36.
- , Caratteristica: M. DORIA, Una caratteristica dialettale del miceneo (the change of o to u in proximity to a labial). *Atti del Accademia Nazionale dei Lincei* 18 (1964) 507-525.
- , Simposio: M. DORIA, Il simposio miceneo di Bmo. *SMEA* 2 (1967) 123-131.
- , Graphies: M. DORIA, Les graphies mycéniennes pour s+occlusive initial de mot et de syllabe. *st. Myc.* 59-64.
- , Lessico: M. DORIA, Il lessico miceneo. *Corso di Filologia Micenea a.a. 1968-1969*. Trieste 1969.
- , Varia Mycenaea: M. DORIA, *Varia Mycenaea*. I. La distribuzione dei toponimi preelencici in -wo- e in -o(o)- dati delle tavolette micenee in lineare B. II. Nuove proposte di lettura ed interpretazione delle tavolette Ta di Pilo. III. Mic. ko-o-ke-ne = Κοιοϖ-νής. Trieste 1973.
- , Miceneo: M. DORIA, La posizione dialettale del Miceneo. *Corso di Filologia Micenea a.a. 1966-1967*. Trieste 1967.
- , Consuntivo: M. DORIA, Consuntivo del Quarto Colloquio Miceneo. *SMEA* 4 (1967) 105-118 (= rev: CCMS).
- , Strumentali: M. DORIA, Strumentali, ablativi e dativi plurali in miceneo: alcune precisazioni. *IC Mic II* 764-780.
- , Difficoltà: M. DORIA, Sur la difficulté d'établir avec certitude la valeur de certains signs syllabiques «rares» du Lineaire B (signs *47, *35 and *82). *Act. Myc.* II 33-51.
- , Iscrizioni dell'olio: M. DORIA, *Annual Papers*. 1. La posizione dialettale del miceneo; 2. Le iscrizioni dell'olio a Pilo, Cnosso e Micene; 3. Il lessico miceneo; 4. Come si legge e si interpreta una serie di documenti epigrafici in Lineare B - le tavolette della classe Ta di Pilo; 5. Problemi di toponomastica micenea; 6. Carri e ruote negli inventari di Pilo e di Cnosso. *Istituto di Glottologia, Univ. di Trieste*, 1. 1967; 2. 1968; 3. 1969; 4. 1970; 5. 1971; 6. 1972.
- , Suffisso -τεϖς: M. DORIA, I nomi greci con suffisso -τεϖς con particolare riguardo al greco miceneo. *Studi triestini di antichità in onore di Luigia Achillea Stella*. Trieste, Università (1975) 107-133.
- , Tavolette Ta II: M. DORIA, Sull'interpretazione delle tavolette Ta di Pilo. *Actes de la XIIe Conférence Internationale d'Études Classiques *Eirene** (Cluj-Napoca 2-7 Octobre 1972), Amsterdam, Hakkert (1975) 721-733.
- , Carri e ruote: M. DORIA, Note esegetiche alle iscrizioni dei carri e ruote di Cnosso e di Pilo. *Ziva Antika* 25: 1-2 (1975) 369-380.
- , Avviamento: M. DORIA, Avviamento allo studio del Miceneo. *Struttura, problemi e testi*. Roma 1965 (*Incunabula Graeca* VIII).
- DORIA, Tavolette Ta I: M. DORIA, Interpretazioni di testi micenei. *Le tavolette della classe Ta di Pilo*. Trieste 1956.
- , Tavolette Ta II: M. DORIA, Come si legge e si interpreta una serie di documenti epigrafici in Lineare B: *Le tavolette della classe Ta di Pilo*. Trieste, Istituto di Glottologia, 1970.
- DOW-CHADWICK, Historical Documents: STERLING DOW - JOHN CHADWICK, *The Linear Scripts and the Tablets as Historical Documents*. Cambridge 1971, pp. 30-47. Πβ. και CAH II, Part I Ch. XIII 609-626.
- DRIESEN, Collector: J. DRIESEN, "Collector's items". *Observations sur l'élite mycénienne de Cnosso*, Mykenaika 197-214.
- DUHOUX διδοϖμ: Y. DUHOUX, Le groupe lexical de διδοϖμ en mycénien. *Minos* 9:1 (1968) 81-108.
- , Syntaxe: Y. DUHOUX, La syntaxe mycénienne: à propos de la notion de "faute". *IC Mic II* 781-785.
- , Les idéogrammes: Y. DUHOUX, *168 et *181: Les idéogrammes *168 et *181 du lineaire B. *Kadmos* 14:2 (1975) 117-124.
- , Ordre: Y. DUHOUX, L'ordre des mots en mycénien. *Minos* 14:1-2 (1973) [1975] 123-163.
- , Textiles: Y. DUHOUX, Idéogrammes textiles du lineaire B: *146, *160, *165 et *166. *Minos* 15: 1-2 (1974) [1976] 116-132.
- , Aspects: YVES DUHOUX, Aspects du vocabulaire économique mycénien (cadastre - artisanat - fiscalité). Amsterdam 1976.
- DUHOUX - DACHY, L'aspect verbal: Y. DUHOUX - FR. DACHY, L'aspect verbal: Du mycénien à l'indo-européen. *Mykenaika* 215-237.
- DURANTE, Vicende: M. DURANTE, Vicende linguistiche della Grecia tra l'età micenea e il medioevo ellenico. *IC Mic II* 744-756.
- , Etimologie Greche: M. DURANTE, *Etimologie Greche: δᾶν/daiqota; δῆμος/damo; δᾶν/dopota; μολγός/μολγῶ*, *SMEA* 11 (1970) 43-57.
- , Eredità micenee: Marcello Ducante, *Eredità micenee in Omero*, *otto: Civiltà micenea* 151-170.
- DURANTE, Preistoria: M. DURANTE, Sulla preistoria della tradizione poetica greca. Parte prima: Continuità della tradizione poetica dall'età micenea ai primi documenti. Roma 1971 [*Incunabula Graeca* L.]. Parte seconda: Risultante della comparazione indo-europea. Roma 1976 [*Incunabula Graeca* LXIV.].
- EBELING, Lexicon: H. EBELING, *Lexicon Homericum*. Lipsiae 1880-1885.
- EFFENTERRE, Navire: H. VAN EFFENTERRE, Un navire mycénien? *Communication of 10.1.66*, a naval re-interpretation of PY Vn 46. *REG* 79:2 (1966) p. XII.
- (? Ka-pi-ni-ja not "cheminée" but cf. οἰάτηρ, οἰάφως "navire").
- , Laos: H. VAN EFFENTERRE, Laos, laoi et lawagetas. *Kadmos* 16:1 (1977) 36-55.
- , Civilisation: H. VAN EFFENTERRE, La seconde fin du monde. Mycènes et la mort d'une civilization. Toulouse 1974.
- EPHIRON, Cryptanalysis: H. D. EPHIRON, *Mycenaean Greek: a Lesson in Cryptanalysis*, *Minos* 7:1 (1961) 63-100 (originally read to the Classical Association of the Pacific States, Vancouver, April 18, 1958).
- Études Mycéniennes: *Études Mycéniennes*. Actes du colloque international sur les textes mycéniens (Gif-sur-Yvette 3-9 avril 1956) ed. M. Lejeune. Paris 1956.
- EULER, Gemeinsamkeiten: WOLFRAM EULER, Indoarisch-Griechische Gemeinsamkeiten der Nominalbildung und deren Indogermanische Grundlagen. Innsbruck 1979.
- FAURE, Liste d'Aménophis: P. FAURE, Toponymes créto-mycéniens dans une liste d'Aménophis III. *Kadmos* 7:2 (1968) 138-149 1 folding map.
- , Argent: P. FAURE, Le problème du mineral d'argent dans la Crète antique. *CC3 Vol. 1* (1973) 70-83.
- , Ulysse: P. FAURE, *Ulysse le Crétois*. Paris 1980.
- , Grèce: PAUL FAURE, *La vie quotidienne en Grèce au temps de la guerre de Troie (1250 av. J.-C.)*. Paris 1975.
- FERLUGA, Terminologia delle armi: F. FERLUGA, La terminologia delle armi nell'onomastica micenea. *Ziva Antika* 25:1-2 (1975) 381-387.
- FERLUGA-PETRONIO, Armi: F. FERLUGA-PETRONIO, I nomi delle armi in Miceneo. *Skopje* 1979. [*Ziva Antika* 5].
- FERNANDEZ-GALIANO, Manual: M. FERNANDEZ-GALIANO, *Manual Práctico de Morfología Verbal Griega*. Madrid 1971.
- FIDIO, Théorème: PIA de FIDIO, Mycènes et proche-Orient, ou le théorème des modèles. *Mykenaika* 173-196.
- , Dosomei: PIA de FIDIO, I dosmoi pili a Poseidon. Una terra sacra di età micenea. Rome, Edizioni dell'Ateneo e Bizzarri (1977) 209.
- , Razioni alimentari: P. de FIDIO, *Razioni alimentari e tenori di vita nel mondo miceneo*. *Studia Mycenaea* (1988), 9-38.
- FINLEY, Hommer and Mycenae: M. FINLEY, *Hommer and Mycenae: Property and Tenure*, *Historia* 6 (1957) 133-159.
- Fiscalité: *Armées et fiscalité dans le monde antique*. Paris 14-16 octobre 1976 [*Colloques Nationaux du Centre*

- National de la Recherche Scientifique. No 936]. Paris 1977.
- FORBES, Bergbau: ROBERT JAMES FORBES, Bergbau - Steinbruchtätigkeit = Hüttenwesen, Arch Hom II K. Göttingen.
- FOSTER, po-ni-ki-jo: E. D. FOSTER, po-ni-ki-jo reconsidered, *Minos* 16:1-2 (1977) 52-66.
- , Perfumed Oil: ELLEN D. FOSTER, An Administrative Department at Knossos Concerned with Perfumery and Offerings, *Minos* 16, 1977, 19-51.
- ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ, Σοῦνα: ΑΡΙΤΗ Γ. ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ, Το ὄνομα Σοῦνα, *Onomata* 6, 1981, 3-5.
- FRENCH, Cult Places: E. FRENCH, Cult places at Mycenae, Sanctuaries 41-48.
- FREO, Wisowopana: MAURIZIO DEL FREO, Wi-so-wo-pa-na o wi-so-wo-pa-jo?, *Palaeograeca et Mycenaea* 33-51.
- FRIEDRICH, Wertung: J. FRIEDRICH, Zur schriftgeschichtlichen Wertung der Kretischen Linearschrift B, *Minos* 4:1 (1956) 6-10.
- FRISK, GEW: H. FRISK, Griechisches, Etymologisches Wörterbuch. Heidelberg 1960-1972.
- FURNEE, Erscheinungen: E. J. FURNEE, Die wichtigsten konsonantischen Erscheinungen des Vorgriechischen. Mit einem Appendix über den Vocalismus. Paris 1972.
- FURUMARK, Ägäische Texte I: A. FURUMARK, Ägäische Texte in griechische Sprache, *Eranos* 51 (1953) 103-120.
- , Ägäische Texte II: A. FURUMARK, Ägäische Texte in griechische Sprache, *Eranos* 52 (1954) 18-60.
- , Aegean Society: ARNE FURUMARK, Aegean Society, *OA* 12, 1978, 11-17.
- GALIANO, Observations: M. F. GALIANO, Quelques observations sur les noms mycéniens en -e-u, *Act. Myc.* II 207-260.
- , Tablillas: M. F. GALIANO, Dieciséis Tablillas Mice-nicas. Supplementos de EC 5, 1959, 111-228.
- GALLAVOTTI, Remarques de morphologie: C. GALLAVOTTI, Quelques remarques de morphologie, *Cambridge Colloquium* 180-189.
- , Letture: C. GALLAVOTTI, Lettura di testi micenei, *Parola del Passato* 11 (1956) 5-24.
- , La Triade Lesbica: C. GALLAVOTTI, La Triade Lesbica in testo miceneo, *Rivista di Filologia* 34 (1956) 225-236.
- , Luna: C. GALLAVOTTI, Il segno della luna nel sillabario miceneo, *Rivista di Filologia* 34 (1956) 398-411.
- , Colori: C. GALLAVOTTI, Nomi di colori in miceneo, *Parola del Passato* 12 (1957) 5-22.
- , Labyrinthos: C. GALLAVOTTI, Labyrinthos, *Parola del Passato* 12 (1957) 161-176.
- , Note brevi di filologia micenea: C. GALLAVOTTI, Note brevi di filologia micenea, *Studi Italiani di Filologia classica* 30 (1958) 52-72.
- , Unguentari: C. GALLAVOTTI, I documenti unguentari e gli dei di Pilo, *Parola del Passato* 14 (1959) 87-105.
- , Esiti: C. GALLAVOTTI, Esiti e segni di jod in miceneo, *Parola del Passato* 15 (1960) 260-281.
- , Cheval: C. GALLAVOTTI, Le nom du cheval et les labiovelaires en Mycénien, *Ath.* 46, 369-382.
- , Istituto fraterico: C. GALLAVOTTI, Le origini micenee dell'istituto fraterico, *Parola del Passato* 16 (1961) 20-39.
- , Lessico miceneo: C. GALLAVOTTI, Note sul lessico miceneo, *Rivista di Filologia* 39 (1961) 160-179.
- , Testa: C. GALLAVOTTI, Il nome della testa e dell'anfora micenea a falso collo, *Rivista di Filologia* 40 (1962) 135-149.
- , Grafie del wau: C. GALLAVOTTI, Le grafie del wau nella scrittura micenea, *Myc. St.* 57-65.
- , Documenti: C. GALLAVOTTI, Documenti e struttura del greco nell'età micenea, Edizione dell'Ateneo, Roma, 1956, 201.
- , Definizione: C. GALLAVOTTI, Sulla definizione del miceneo come dialetto greco, *SMEA* 5 (1968) 42-55.
- , Tradizione: C. GALLAVOTTI, Tradizione micenea e poesia greca arcaica, *IC Mic* II 831-861.
- , Note omeriche e micenee/sala: C. GALLAVOTTI, Note omeriche e micenee. I. Il cataclisma di Thera nei poemi omerici; II. La gara dell'arco nell'Odissea; III. La sala delle cerimonie nel palazzo di Nestore, *SMEA* 15 (1972) 7-16; 17-24; 24-30.
- GARCÍA RAMÓN, Glosa: JOSÉ LUIS GARCÍA RAMÓN, La glosa de Hesiquio γεινόμεν ὀφειόμεν: una aporia fonética y morfológica, *Emerita* 50, 1982, 99-119.
- Gedenkschrift Brandenstein: Studien zur Sprachwissenschaft und Kulturkunde. Gedenkschrift für Wilhelm Brandenstein (1898-1967). Herausgegeben von Manfred Mayrhofer in Verbindung mit Fritz Lochner-Hüttenbach und Hans Schmeja. Innsbruck 1968 [Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft 14].
- Gedenkschrift Güntert: Antiquitates Indogermanicae. Studien zur Indogermanischen Altertumskunde und zur Sprach- und Kulturgeschichte der Indogermanischen Völker. Gedenkschrift für Hermann Güntert. Herausgegeben von M. Mayrhofer, W. Meid, B. Schlerath, R. Schmitt. Innsbruck 1974.
- GEORGIEV, Mycénien et homérique: V. GEORGIEV, Mycénien et homérique: le problème du digamma, *Cambridge Colloquium* 104-124.
- , Slovarj: V. GEORGIEV, Slovarj Krito-mikenskikh nadpisej (Lexique des inscriptions créto-mycénien-nes), *Izd. Bolg. Akad. Nauk, Sofia* (1955).
- GEORGIEV, Valeur: V. GEORGIEV, La valeur phonétique de quelques signes du syllabaire Créto-mycénien B, *Ét. Myc.* 51-81.
- , Kouvi: V. GEORGIEV, La κοῦβη Créto-mycénienne, *Ét. Myc.* 173-188.
- , Wortdeutungen: V. GEORGIEV, Kretisch-mykenische Wortdeutungen, *Minoica: Festschrift Sundwall* (1958) 149-161.
- , Contribution: V. GEORGIEV, Contribution à l'étude de l'étymologie grecque, *Linguistique Balkanique* 1 (1959) 69-86.
- , Problem: V. GEORGIEV, Das Problem der homerischen Sprache im Lichte der kretisch-mykenischen Texte, *Minoica und Homer* 10-19.
- , Greek dialects: V. GEORGIEV, Mycenaean among the other Greek dialects, *Myc. St.* 125-139.
- , Toponymes: V. GEORGIEV, L'importance des toponymes mycéniens pour les problèmes de l'histoire de la langue grecque et l'ethnogenèse des grecs, *Linguistique Balkanique* 9: 1 (1964) 5-39.
- , Rameurs absents: V. GEORGIEV, Interprétation de la liste Pylienne des rameurs absents (An 724), *PdP* 20 (1965) 239-245.
- , Origine: V. GEORGIEV, L'origine des désinences du nominatif - accusatif - vocatif d'après les données mycéniennes, *Colloquium Mycenaeanum* 341-346.
- , Traitement: V. GEORGIEV, Le traitement des sonantes voyelles indo-européennes et le problème du caractère de la langue mycénienne, *Act. Myc.* II 361-379.
- , Arrival: V. GEORGIEV, The arrival of the Greeks in Greece: the linguistic evidence, *BAMA* 243-256.
- , Lexique: V. GEORGIEV, Lexique des inscriptions créto-mycéniennes, *Sofia* 1955.
- , Introduzione: V. I. GEORGIEV, Introduzione alla storia delle lingue indoeuropee, Roma 1966 [Incunabula Graeca IX].
- GERARD-ROUSSEAU, Mycenaean etiw: M. GERARD-ROUSSEAU, Mycenaean etiw, *Act. Myc.* 103-104.
- , Mentions: M. GERARD-ROUSSEAU, Les mentions religieuses dans les tablettes mycéniennes, Edizioni dell'Ateneo, Roma (1968) 271 10 pls.
- GINOUVES, Balanentike: R. GINOUVES, Balanentiké. Recherches sur le bain dans l'antiquité grecque, Paris 1962.
- GODART, Politique extérieure: L. GODART, Quelques aspects de la politique extérieure de la Crète minoenne et mycénienne, *Res Mycenaee* 131-139.
- , Le quantités d'huile: L. GODART, Les quantités d'huile de la série Fh de Cnossos, *IC Mic* II 598-610.
- , La serie Fh de Cnossos: L. GODART, La serie Fh de Cnossos, *SMEA* 8 (1969) 39-65.
- , Ressources: L. GODART, Les ressources des palais mycéniens de Cnossos et Pylos, *Les Études Classiques* 45: 1 (1977) 31-42.
- , Kupirijo: L. GODART, Kupirijo dans les textes mycéniens, *SMEA* 5 (1968) 64-70.
- , L'économia dei palazzi: L. GODART, L'économia dei palazzi, *OTO: Civiltà micenea* 97-114.
- , Collecteurs: LOUIS GODART, Les collecteurs dans le monde egeen, *Mykenika* 257-283.
- GODART-OLIVIER, Tirynthe: L. GODART-J. P. OLIVIER, Nouveaux textes en linéaire B de Tirynthe. Tityns: Forschungen und Berichte, Band viii. Mainz. v. Zabern (Deutsches Archäologisches Institut Athen) (1975) 37-53.
- GRAAF, Wanax: FRANK DE GRAAF, Midas Wanax Lawagetas, *Thracians* 153-155.
- GRAY, Archaeology: D. H. F. GRAY, Linear B and Archaeology, *BICS* 6 (1959) 47-57.
- , Seewesen: DOROTHEA GRAY, Seewesen, *Arch Hom* I, G (Göttingen 1974).
- GRINBAUM, Creto-Mycenaean: N. S. GRINBAUM, The Creto-mycenaean texts and the language of Greek choral lyric poetry (in Russian), *St. Myc.* 75-86.
- GSCHNITZER, Vocabulaire: F. GSCHNITZER, Vocabulaire et institutions: la continuité historique du deuxième au premier millénaire, *Colloquium Mycenaeanum* 109-134.
- , Griechischen Ethnika: F. GSCHNITZER, Zur Geschichte des Systems der griechischen Ethnika, *Res Mycenaee* 140-154.
- GUIDA, La armi difensive: P. C. GUIDA, Le armi difensive dei micenei nelle figurazioni, Edizioni dell'Ateneo, Roma (1973) 184.
- GUTHRIE, Religion: W. K. C. GUTHRIE, Early Greek religion in the light of the decipherment of Linear B, *BICS* 6 (1959) 35-46.
- HÄGG, Cults: ROBIN HÄGG, Official and popular cults in Mycenaean Greece, *Sanctuaries* 35-39.
- , Sanctuary: ROBIN HÄGG, The house sanctuary at Asine revisited, *Sanctuaries* 91-94.
- , Kultstätten: ROBIN HÄGG, Mykenische Kultstätten im archäologischen Material, *OA* 8, 1968, 39-60.
- HÄGG-MARINATOS, Sanctuaries: R. HÄGG and N. MARINATOS, Sanctuaries and cults in the Aegean Bronze Age (Proceedings of the First International Symposium at the Swedish Institute in Athens, 12-13 May 1980). *Strockholm Svenska Institutet i Athen*, 1981.
- HAINAL, a-e-ri-qa-ta: I. HAINAL, Der mykenische personenname a-e-ri-qa-ta, *Mykenika* 285-301.

- HALLEUX, Lapis: R. HALLEUX, Lapis-lazuli, azurite ou pâte de verre? A propos de ku-wa-no et ku-wa-no-wo-ko dans les tablettes mycéniennes, SMEA 9 (1969) 47-66.
- HAMP, Anthrok*os: E. P. HAMP, Anthrok*os, IC Mic II 786-790.
- , a-re-po-: E. P. HAMP, Two Mycenaean Notes: a-re-po-; i-je-re-ja once more, SMEA 11 (1970) 60-62.
- HAMPE, Homerische Welt: R. HAMPE, Die Homerische Welt im Lichte der neuesten Ausgrabungen, Gymnasium 63 (1956) 1-57.
- , Kult der Winde: R. HAMPE, Kult der Winde in Athen und Kreta, Heidelberg 1967.
- HARMATTA, Mycenaean names: J. HARMATTA, Ahhiyawa names—Mycenaean names, IC Mic I 401-409.
- HART, The Grouping of Place-Names: G. R. HART, The Grouping of Place-Names in the Knossos Tablets, Mnemosyne 18 (1965) 1-28.
- , Palatalization: G. R. HART, The effects of the palatalization of plosives in mycenaean greek, Cambridge Colloquium 125-134.
- , Neutralisation: G. R. HART, Linear B and neutralisation: a structural coincidence?, Kadmos 12: 1 (1973) 95-97.
- HEILMANN, Grammatica: L. HEILMANN, Grammatica storica della lingua greca, στήν: Enciclopedia Classica, Sezione II, Lingua e Letteratura vol. V/III, Torino 1963.
- HELLER, Labyrinth: J. L. HELLER, A Labyrinth from Pylos?, AJA 65 (1961) 57-62.
- HEMMERDINGER, emprunts: B. HEMMERDINGER, "Kadmōs" from "Kidin-Marduk" (on Kassite Seal at Thebes); emprunts du grec mycénien à l'Accadien (16 words); l'infiltration phénicienne en Béotie, REG 79:2 (1966) 698-704.
- , da-mo-ko-ro: B. HEMMERDINGER, da-mo-ko-ro = Akkadian tamkara "agent commercial" (E. R. Lacheman in MCA 1.338); -νδω; formes mycéniennes, pp. 52; 59; 66 of De la Méconnaissance de quelques étymologies grecques in Glotta 48: 1-2 (1970) 40-66.
- HESTER, The /e/ alternation: D. A. HESTER, The /e/ alternation in Mycenaean Greek, Minos 6:1 (1958) 24-36.
- , "Pelagian": D. A. HESTER, "Pelagian" — a new Indo-European Language? Lingua 13 (1965) 335-384.
- HEUBECK, Mycenaean qe-qi-no-mo: A. HEUBECK, Mycenaean qe-qi-no-mo, Cambridge Colloquium 229-237.
- , Überlegungen: A. HEUBECK, Überlegungen zur Sprache von Linear A, Res Mycenaee 155-170.
- , Ägäische Substrat: A. HEUBECK, Linear B und das ägäische Substrat, Minos 5:2 (1957) 149-153.
- , Griech. βουλεύς: A. HEUBECK, Griech. βουλεύς und das Zeichen Nr. 16 in Linear B, IF 63 (1958) 113-138.
- , qi-si-po: A. HEUBECK, Mykenisch qi-si-po = ξίφος, Minos 6 (1958) 55-60 = Kl. Schriften 379-384.
- , Es-Tafeln: A. HEUBECK, Zu den pyliischen Es-Tafeln, Die Sprache 4 (1958) 80-95.
- , Titeln: A. HEUBECK, Zu mykenischen Namen und Titeln, IF 64 (1959) 119-135.
- , Poseidon: A. HEUBECK, Poseidon, IF 64 (1959) 225-240.
- , Mykenischen Personennamen: A. HEUBECK, Bemerkungen zu den mykenischen Personennamen, IV, Beiträge zur Namenforschung 11 (1960) 1-4.
- , Ortsnamen: A. HEUBECK, Zu den griechischen Ortsnamen mit -gent- suffix, Beiträge zur Namenforschung 11 (1960) 4-10.
- , Einordnung: A. HEUBECK, Zur dialektologischen Einordnung der Mykenischen, Glotta 39 (1961) 159-172.
- , Einigen Namen: A. HEUBECK, Zu einigen Namen auf den Pylostafeln 1960, Kadmos 1:1 (1962) 59-64.
- , a₃-ki-pa-ta: A. HEUBECK, a₃-ki-pa-ta "Ziegenhirt", Vermutungen zu griechischen Wortbildungen mit α₃(l) und ἰνωσθαί, IF 68 (1963) 13-21.
- , Ti-nwa-si-jo: A. HEUBECK, Ti-nwa-si-jo und Verwandtes, Minos 8:1 (1963) 15-20.
- , wo-ro-ki-jo-ne-jo: A. HEUBECK, Myk. wo-ro-ki-jo-ne-jo ka-ma, Ziva Antika 15:2 (1966) 267-270.
- , Bemerkungen I: A. HEUBECK, Bemerkungen zu einigen griechischen Personennamen auf den Linear B-Tafeln, Beiträge zur Namenforschung 8 (1957) 28-35.
- , Otowowije: A. HEUBECK, Mykenisch Otowowije, SMEA 4 (1967) 35-39.
- , Da-mo-ko-ro: A. HEUBECK, Da-mo-ko-ro, IC Mic II 611-615.
- , Myc. e-me: A. HEUBECK, Myc. e-me und du-wo-u-pi, Ziva Antika 19:1 (1969) 3-12.
- , Vasen: A. HEUBECK, Zu den Linear-B-Texten auf mütterländischen Vasen, Athenaeum 47 (1969) 144-153.
- , Λαός: A. HEUBECK, Gedanken zu griech. λαός, Studi Linguistici Pisani vol. 2, 535-544.
- , -ιω / -ιβω: A. HEUBECK, Nochmal zu griech. -ιω / -ιβω, Glotta 48: 1-2 (1970) 67-71.
- , Amphiarao: A. HEUBECK, Amphiarao, Die Sprache 17:1 (1971) 8-22. (Festschrift zu Hans Strohm).
- , Syllabic ḡ: A. HEUBECK, Syllabic ḡ in Mycenaean Greek? Act. Myc. II 55-79 tables 2.
- HEUBECK, Eileithya: A. HEUBECK, Etymologische Vermutungen zu Eileus und Eileithya, Kadmos 11:1 (1972) 87-95.
- , Datierung: A. HEUBECK, Weiteres zur Datierung der Knossos-Tafeln, Studies in Greek, Italic and Indo-European linguistics offered to Leonard R. Palmer (1976) 97-101.
- , Remarks: A. HEUBECK, Remarks on the Signdoublets τ₀, τ₁, τ₂, Colloquium Mycenaeanum 239-257.
- , Bemerkungen II: A. HEUBECK, Weitere Bemerkungen zu den griechischen Personennamen auf den Linear B-Tafeln, Beiträge zur Namenforschung 8 (1957) 268-278.
- , Kleine Schriften: A. HEUBECK, Kleine Schriften zur griechischen Sprache und Literatur, Erlangen 1984.
- , Epikritisches: A. HEUBECK, Epikritisches zu den Griechischen Ortsnamen mit dem -went/-wont-Suffix besonders zu dem Namen Phleius, SMEA 17, 1976, 127-136.
- , Praegraeca: ALFRED HEUBECK, Praegraeca. Sprachliche Untersuchungen zur vorgriechisch-indogermanischen Substrat, Erlangen 1961.
- , Lineartafeln: ALFRED HEUBECK, Aus der Welt der frühgriechischen Lineartafeln, Göttingen 1966.
- HIERSCHE, Grundzüge: R. HIERSCHE, Grundzüge der griechischen Sprachgeschichte bis zur klassischen Zeit, Wiesbaden 1970.
- HIGGINS, Treasure: R. A. HIGGINS, The Aegina Treasure Reconsidered, BICS 4 (1957) 27-41.
- HILLER, Fruchtbaumkulturen: ST. HILLER, Fruchtbaumkulturen auf Kreta und in Pylos, Res Mycenaee 171-201.
- , Bemerkungen: ST. HILLER, Allgemeine Bemerkungen zur In-Serie, SMEA 15 (1972) 51-72.
- , RA-MI-NI-JA: ST. HILLER, RA-MI-NI-JA: Mykenisch-Kleinasatische Beziehungen, Ziva Antika 25:1-2 (1975) 388-412.
- , Kultinventar: ST. HILLER, Beinhaltet die Ta-serie ein Kultinventar? Eirene 9 (1971) 69-86.
- , Sword tablets: ST. HILLER, The "corridor of the sword tablets" and the "arsenal". The evidence of the linear B texts, Mykenika 303-314.
- , a-pi-fo-ro: ST. HILLER, a-pi-fo-ro amphipoloi, Studies Chadwick 240-255.
- , Familienbeziehungen: ST. HILLER, Familienbeziehungen in den mykenischen Texten, Studia Mycenaean 1988, 00, 40-65.
- , Studien: STEFAN HILLER, Studien zur Geographie des Reiches um Pylos nach den mykenischen und homerischen Texten, Wien 1972.
- , ka-ko-na-wi-jo: ST. HILLER, ka-ko-na-wi-jo: Notes on Interdependencies of Temple and Bronze in the Aegean Late Bronze Age, Colloquium Mycenaeanum 189-194.
- , Labyrinth: ST. HILLER, Amnisos und das Labyrinth, ŽAnt 31, 1981, 63-72.
- HILLER-PANAGL, Fortschritte: ST. HILLER - O. PANAGL, Linear B: Fortschritte und Forschungsstand, Saeculum 22:2-3 (1971) 123-194.
- , Texte: ST. HILLER und O. PANAGL, Die frühgriechischen Texte aus mykenischer Zeit. Zur Erforschung der Linear B - Tafeln, Darmstadt (Wissenschaftliche Buchgesellschaft) 1976. [Erträge der Forschung 49].
- HOFMANN, EWG: J. B. HOFMANN, Etymologisches Wörterbuch des Griechischen, München 1950/ Darmstadt 1966 (μετάφρ. Α. Δ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, EV Αθήναις 1974).
- HOOVER, Postpositive -de: J. T. HOOKER, Postpositive -de, IF 70 (1965) 164-171.
- , Elements: J. T. HOOKER, Non-Greek Elements in the Linear B tablets, IF 73: 1-2 (1968) 67-86.
- , Language: J. T. HOOKER, The language of the Thebes of tablets, Minos 16:1-2 (1977) 174-178.
- , Remarks: J. T. HOOKER, Remarks on the Linear A inscriptions from Zakro, Kadmos 16:1 (1977) 13-15.
- , Introduction: J. T. HOOKER, Linear B. An Introduction, Bristol 1980.
- , End of Pylos: J. T. HOOKER, The End of Pylos and the Linear B Evidence, SMEA 23, 1982, 209-217.
- HOUSEHOLDER, Early: F. W. HOUSEHOLDER, Early Greek -j, Glotta 39 (1961) 179-190.
- , Morphophonemic: F. W. HOUSEHOLDER, A Morphophonemic Question and a Spelling Rule, Myc. St. 71-76.
- HOUSEHOLDER-NAGY, Greek: F. W. HOUSEHOLDER - G. NAGY, Greek, A Survey of Recent Work, Paris 1972.
- HUTCHINSON, Myc. Kingdoms: R. W. HUTCHINSON, Mycenaean Kingdoms and medieval estates, Historia 26:1 (1977) 1-23.
- IAKOVIDIS, LH Citadels: SP. IAKOVIDIS, Late Helladic Citadels on Mainland Greece, Leiden 1983.
- IC: M. Guarducci, Inscriptiones Creticae. I-IV, Roma 1935-1950.
- IG: Inscriptiones Graecae.
- ΙΑΑ: Ιστορικόν Λεξικόν της Νέας Ελλάδος της Ακαδημίας Αθηνών.
- ILIEVSKI, Peculiarities: P. HR. ILIEVSKI, Some structural peculiarities of Mycenaean - Greek personal names, Res Mycenaean 202-215.
- , Vocabulary: P. HR. ILIEVSKI, Vocabulary Words from the Mycenaean Personal Names, Colloquium Mycenaeanum 135-146.

- ILIEVSKI, Personal names: P. HR. ILIEVSKI, Observations on the personal names from the Knossos D tablets, *Mykenika* 322-349.
- , House of cards: P. HR. ILIEVSKI, Is the decipherment of Ventrís a house of cards?, *Ziva Antika* 6 (1956) 314-336 (in Macedonian).
- , Suffix-then: P. HR. ILIEVSKI, The adverbial suffix-then in Mycenaean, *Ziva Antika* 9 (1959) 109-128.
- , Two notes on the Fr-tablets: P. HR. ILIEVSKI, Two notes on the Fr-tablets, *Minos* 7:2 (1963) 143-149.
- , Inflections: P. HR. ILIEVSKI, Non-Greek inflections or scribal errors in the Mycenaean texts, *Ziva Antika* 15:1 (1965) 45-59.
- , Ideogram *134: P. HR. ILIEVSKI, The Linear B Ideogram *134, *Ziva Antika* 15:2 (1966) 271-280.
- , Recipients: P. HR. ILIEVSKI, The recipients of the Es tablets, *Cambridge Colloquium* 238-244.
- , wo-ne-we: P. HR. ILIEVSKI, *Myc. wo-ne-we*, *Ziva Antika* 17 (1967) 23*31 (in English).
- , Some observations: P. HR. ILIEVSKI, Some observations on Mycenaean epigraphy: achievements and problems, *Klio* 50 (1968) 39-52.
- , Sinceretismo: P. HR. ILIEVSKI, Il sinceretismo dei casi in miceneo, *SMEA* 12 (1970) 88-116.
- , Suffix -u/lo/te-: P. HR. ILIEVSKI, The suffix -u/lo/te- in the Mycenaean personal names, *Act. Myc.* II 261-280.
- , Ablative: P. HR. ILIEVSKI, The Ablative, Instrumental and Locative in the Oldest Greek Texts, *Skopje* 1961.
- , a-ko-ro-qa-ro: P. HR. ILIEVSKI, MN a-ko-ro-qa-ro and the terms for «farmer» in the Linear B texts, *Tractata Mycenaea* 151-161.
- Index généraux: J.-P. OLIVIER, I. GODART, C. SEYDEL, C. SOURVINOU, Index généraux du Jénaire B. Roma 1973 [Incunabula Graeca 57].
- JANKO, Éπιστολό: R. JANKO, The Etymology of *ορχός* and *ἐπιστολό*: Homeric Misunderstanding, *Glotta* 57, 1979, 20-23.
- JEANNOULIDOU, E-ne-wo-pe-za: K. JEANNOULIDOU, E-ne-wo-pe-za, *We-pe-za*, *Platon* 15 (1963) 177-180.
- JONES, Notes: D. M. JONES, Notes on Mycenaean Texts, *Glotta* 37 (1958) 112-118.
- , ze-so-me-no: D. M. JONES, *Un 267. 4: ze-so-me-no*, *IC Mic II*, 633-635.
- JURET, Variation: A. JURET, Variation des consonnes et des voyelles en indo-européen: leurs conséquences, *Studii Clasice* 2 (1960) 31-37.
- KAMERBEEK, Rev: J. C. KAMERBEEK, *Docs, Mnemosyne* 9 (1956) 336-338.
- KASTNER, Adjektive: W. KASTNER, Die griechischen Adjektive Zweier Endungen auf -OE, Heidelberg 1967.
- KATZOUROS, *κοιλούργος*: PH. P. KATZOUROS, Η λέξις *κοιλούργος* εν πινακίδι Κνωσσοῦ και Ζηρυνοειοπιταύου, *Νέων Αθηναίων* 1 (1955) 7-8.
- KERSCHENSTEINER, Schiffskatalog: J. KERSCHENSTEINER, *Pylostafeln und homerischer Schiffskatalog*, *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 9 (1956) 34-58.
- , Mykenische Welt: J. KERSCHENSTEINER, Die mykenische Welt in ihren schriftlichen Zeugnissen, München 1970.
- KILLEN, The Wool Ideogram: J. T. KILLEN, The Wool Ideogram in Linear B texts, *Hermathena* 96 (1962) 38-72.
- , Knossos Ak tablets: J. T. KILLEN, Two notes on the Knossos AK tablets, *Act. Myc.* II 425-440.
- , The Knossos Lc (Cloth) Tablets: J. T. KILLEN, The Knossos Lc (Cloth) Tablets, Summary of paper in *MLS* 27.10.65, 317-322 + 3 tables, available in *BICS* 13 (1966) 105-109.
- , The Knossos Ld (1) Tablets: J. T. KILLEN, The Knossos Ld (1) Tablets, *Colloquium Mycenaeanum* 151-181.
- , The Knossos Ne tablets: J. T. KILLEN, The Knossos Ne tablets, *Cambridge Colloquium* 33-38.
- , Names in -i: J. T. KILLEN, Names in -i on the Knossos Tablets, *Mykenika* 351-363.
- , Observations: J. T. KILLEN, Observations on the Thebes sealings, *Mykenika* 365-380.
- , o-pi tablets: J. T. KILLEN, The Knossos o-pi tablets, *IC Mic II* 636-643.
- , The Minoan Documents: J. T. KILLEN, The Minoan Documents, Summary of paper read at BAMS 1 published in *BICS* 16 (1969) 162-165.
- , problem: J. T. KILLEN, A problem in the Knossos Lc (1) (Cloth) tablets, *Hermathena* 118 (1974) 82-90.
- , Geography: J. T. KILLEN, The Knossos texts and the geography of Mycenaean Crete, *Myc. Geog.* 40-47. (and discussion 47-54).
- , Mycenaean Economy: J. T. KILLEN, The Linear B Tablets and the Mycenaean Economy, *Linear B: A 1984 Survey*, 241-305.
- , Economic history: J. T. KILLEN, The Linear B tablets and economic history: some problems, *BICS* 26, 1979, 133-134.
- KILLEN-OLIVIER, 388 raccords: J. T. KILLEN et J. P. OLIVIER, 388 raccords de fragments dans les tablettes de Cnossos, *Cambridge Colloquium* 47-92.
- KIRK, Songs: G. S. KIRK, *The Songs of Homer*. Cambridge 1962.
- KONTOΛΕΩΝ, *Αεινώματα*: Ν. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ, Οι Αεινώματα της Εφεστίας, *ΑΕ* 1963 [1965], 1-45.
- KORAKA - PLATON, *Ανοιχτά μινωϊκά*: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΟΡΑΚΑ - LETTERIS PLATON, *Ανοιχτά μινωϊκά*, Installations minoennes de traitement des produits liquides, *BCH* 117, 1993, 35-101.
- KOYSOULAS, Estudio: CHR. J. KOYSOULAS, Estudio sobre o valor silábico dos desconhecidos sinaís *65 e *85 da «Línera B», *Iapetos* 1:1 (1961), 1-7.
- KTISTOPOULOS, *Κρητομυκηναϊκή*: Κ. D. ΚΤΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Η κρητομυκηναϊκή γραφή, *ΑΔΑ* 2:1 (1969) 108-119.
- KURT, Fachausdrücke: CHRISTOPY KURT, Seemänische Fachausdrücke bei Homer, Unter Berücksichtigung Hesiods und der Lyriker bis Bakchylides, Göttingen 1979.
- LANDAU, Personennamen: O. LANDAU, Mykenisch-griechische Personennamen (*Studia graeca et Latina Gothoburgensia* 7) 1958, 306.
- LANG, Excavations of 1957: M. LANG, The Palace of Nestor Excavations of 1957, Part II, *AJA* 62 (1958) 181-191 and plates 43-49.
- , Excavations of 1958: M. LANG, The Palace of Nestor Excavations of 1958, Part II, *AJA* 63 (1959) 128-137 and plates 26-31.
- , Proportions: M. LANG, *Es Proportions*, *Myc. St.* 37-51.
- , Cn Flocks: M. LANG, *Cn Flocks*, *CCMS* 250-259.
- , Formulas: M. LANG, *In Formulas and Groups*, *Hesperia* 35, 1966, 397-412.
- Language: The Language and Background of Homer: Some recent Studies and Controversies, Selected and introduced by G. S. Kirk, Cambridge - New York 1964 (*avrt*, 1967).
- LAROCHE, L'ivoire: F. LAROCHE, Sur le nom grec de l'ivoire, *RPh* 39 (1965) 56-59.
- LASER, *Hausrat*: SIEGFRIED LASER, *Hausrat*, *Arch. Horn II*, P (Göttingen 1968).
- LEE, A RA RO MO TE ME NA: D. J. N. LEE, A RA RO MO TE ME NA, *BICS* 5 (1958) 61-64.
- , Vestigial: D. J. N. LEE, Some vestigial Mycenaean words in the Iliad, *BICS* 6 (1959) 6-21.
- , Anato: D. J. N. LEE, Mycenaean Anato/Anata, *Parola del Passato* 15 (1961) 404-414.
- , Kijg: D. J. N. LEE, Homeric *κίγ* and others, *Glotta* 39 (1961) 191-207.
- , Mycenaean ijo (s): D. J. N. LEE, Mycenaean ijo (s), *Kadmos* 5:1 (1966) 25-43.
- LEJEUNE, Contexte: M. LEJEUNE, Contexte et interprétation, *Minos* 8, 1967, 100-114 (= *Mémoires III* 41-53).
- , Damos: M. LEJEUNE, Le damos dans la société mycénienne, *Études Grecques* 78, 1965, 1-22 (= *Mémoires III* 137-154).
- , Position: M. LEJEUNE, Position du grec mycénien, *Atti e Memorie del 1º Congresso Internazionale di Micenologia* 2, 726-732 (= *Mémoires III* 217-222).
- , Le groupe de *πρόβος*: M. LEJEUNE, Le groupe de *πρόβος* est-il représenté en mycénien?, *Mémoires I* 239-253.
- , Notes mycéniennes: M. LEJEUNE, Notes mycéniennes (1. po-ti-ni-ja-we-jo; 2. e-ka-ra-e-we; 3. o-re-mo-a-ke-re-u; 4. re-ke-e-to-ro-te-ri-jo), *Parola del Passato* 17, 1963, 401-420 (= *Mémoires II* 359-375).
- , Groupe: M. LEJEUNE, Sur les signes notant des syllabes à groupe consonantique initial, *Mémoires I* 257-282.
- , Système: M. LEJEUNE, Coup d'oeil sur le système graphique, *Mémoires I* 321-330.
- , Labiovelaires: M. LEJEUNE, Sur les Labiovelaires mycéniennes, *Mémoires I* 285-317.
- , Nouveaux inventaires de routes: M. LEJEUNE, Nouveaux inventaires de routes, *Revue de Philologie* 30, 1956, 175-186 (= *Mémoires I* 111-123).
- , Présentation du mycénien: M. LEJEUNE, Une présentation du mycénien, *Revue des Études Anciennes* 69, 1968, 280-288 (= *Mémoires III* 239-247).
- , De quelques idéogrammes: M. LEJEUNE, De quelques idéogrammes mycéniens, *Revue des Études Grecques* 72, 1959, 123-148 (= *Mémoires II* 143-165).
- , Observations: M. LEJEUNE, Observations sur le signe *43 (A1), *Ét. Myc.* 39-50; *Mém. I* V 93-107.
- , Syllabogramme 85: M. LEJEUNE, Syllabaire mycénien: peut-on lire au-pour *85?, *SMEA* 1, Rome 1966, 9-28.
- , Neutres en -AE: M. LEJEUNE, Essais de philologie mycénienne: 11. L'instrumental plur. thématique; 12. Les neutres en -AE; 13. Le duel des thèmes en -A, *RPh* 42:2 (1968) 219-229; 230-234; 234-239.
- , Rapport: M. LEJEUNE, Rapport sur le grec mycénien, *IC Mic II* 726-732.
- , L'intitulé: M. LEJEUNE, Sur l'intitulé de la tablette pyléenne En 609, *RPh* 48:2 (1974) 247-266.
- , ΔΟΣΜΟΣ: M. LEJEUNE, ΔΟΣΜΟΣ et ΑΠΥΛΟΣΙΣ, *Museum Helveticum* 32 (1975) 1-11.
- , L'idéogramme *146, M. LEJEUNE, Observations sur l'idéogramme *146, *Mycenaean Studies* 111-124 (= *Mémoires II* 315-325).
- , La série Ma: M. LEJEUNE, 1. Langue, écriture, orthographe 2. Les tablettes pyléennes de la série Ma, *Revue des Études Anciennes* 58, 1956, 3-39 (= *Mémoires I* 59-91).
- , Le signe *43: M. LEJEUNE, Observations sur le signe *43(ai), *Études mycéniennes* 39-50 (= *Mémoires I* 95-107).

- LEJEUNE, Analyse: M. LEJEUNE, Analyse du dossier pylien Ea, *Minos* 15: 1-2 (1974) [1976] 81-115.
- Le suffixe -tero-: M. LEJEUNE, Le suffixe -tero-, *Revue des Études Anciennes* 64, 1962, 5-19 (= Mémoires II 269-283).
- Δῶ: M. LEJEUNE, Δῶ, "maison", *SMEA* 17 (1976) 79-84.
- "Dormir à Pylos": M. LEJEUNE, Notes sur "Dormir à Pylos", *REG* 89:2 (1976) 596-598.
- Διδάσκω: M. LEJEUNE, Le mycénien et l'étymologie de διδάσκω, *Scritti in onore di Giuliani Bonfante I. Breseia, Paideia Editrice* (1976) 401-411.
- L'épée: M. LEJEUNE, Un nom indo-européen de l'épée en mycénien, *Beiträge zur Namenforschung* NS 3:1 (1968) 38-39.
- "Présents" et "absents": M. LEJEUNE, "Présents" et "absents" dans les inventaires mycéniens, *Parola del Passato* 15, 1960, 5-19 (= Mémoires II 227-239).
- La postposition -de: M. LEJEUNE, La postposition -de en mycénien, *Revue de Philologie* 35, 1961, 195-206 (= Mémoires II 253-265).
- Prêtres et prêtresses: M. LEJEUNE, Prêtres et prêtresses dans les documents mycéniens, *Hommages à Georges Dumézil* (Coll. Latomus 50) 129-139 (= Mémoires II 85-93).
- Esclaves: M. LEJEUNE, Textes mycéniens relatifs aux esclaves, *Historia* 8, 1959, 129-144 (= Mémoires II 65-81).
- La titulature de Midas: M. LEJEUNE, À propos de la titulature de Midas, *Studi in onore di Piero Meriggi* (Athenaeum, 47, 1970, 179-192) (= Mémoires III 333-344).
- Duel: M. LEJEUNE, Le duel de la première déclinaison, *Revue de Philologie* 42, 1969, 234-239 (= Mémoires III 277-283).
- Instrumental: M. LEJEUNE, L'instrumental pluriel thématique, *Revue de Philologie* 42, 1969, 219-229 (= Mémoires III 255-266).
- sa-ra-pe-da: M. LEJEUNE, Le dossier sa-ra-pe-da du scribe 24 de Pylos, *Minos* 14:1-2 (1973), [1975] 60-76.
- Doublets et complexes: M. LEJEUNE, Doublets et complexes, *Mycenaean Studies* 135-149 (= Mémoires III 91-104).
- Guerre: M. LEJEUNE, La civilisation mycénienne et la guerre, *Problèmes de la guerre en Grèce ancienne* 31-51 (= Mémoires III 57-77).
- Diphtongues: M. LEJEUNE, Les diphtongues en -i à Pylos, *Revue de Philologie* 39, 1965, 21-27 (= Mémoires III 81-88).
- Signes syllabiques rares: M. LEJEUNE, Nouvelles remarques sur l'identification des signes syllabiques rares, *Mémoires I* 205-217.
- Anthroponymes en -meno-: M. LEJEUNE, Notes mycéniennes (5: anthroponymes en -meno-), *Parola del Passato* 19, 1965, 321-328 (= Mémoires III 31-37).
- Inscription: M. LEJEUNE, Une nouvelle inscription mycénienne à Thèbes, *Comptes-rendus de l'Académie des Inscriptions* 291-296 (= Mémoires III 23-28).
- Le génitif singulier: M. LEJEUNE, Le génitif singulier rhématique, *Revue de Philologie* 39, 1965, 14-20 (= Mémoires III 13-20).
- Eüktiton aipu: M. LEJEUNE, Hom. eüktiton aipu et les tablettes de Pylos, *Revue des Études Grecques* 75, 1963, 327-343 (= Mémoires II 341-355).
- Dérivés en -ter-: M. LEJEUNE, Les dérivés en -ter-, *Revue de Philologie* 34, 1960, 9-30 (= Mémoires II 199-224).
- Forgerons: M. LEJEUNE, Les forgerons de Pylos, *Historia* 10, 1961, 409-434 (= Mémoires II 169-195).
- Le nombre duel: M. LEJEUNE, Observations sur le nombre duel, *Revue de Philologie* 32, 1958, 205-217 (= Mémoires II 49-62).
- Le composés privatifs: M. LEJEUNE, Observations sur les composés privatifs, *Revue de Philologie* 32, 1958, 198-205 (= Mémoires II 37-45).
- Adjectifs à -went: M. LEJEUNE, Les adjectifs mycéniens à suffixe *-went-, *Revue des Études Anciennes* 60, 1958, 5-26 (= Mémoires II 13-33).
- Syllabogrammes TA₂: M. LEJEUNE, Les syllabogrammes TA₂ et TWO, *Revue de Philologie* 36, 1962, 217-224 (= Mémoires II 329-337).
- Restauration: M. LEJEUNE, Restauration analogique de la sifflante intervocalique, *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* 60, 1965, 1-7 (= Mémoires III 157-162).
- Voyelle de liaison: M. LEJEUNE, La voyelle thématique dite de liaison, *Bulletin de la Société de Paris* 60, 1965, 12-17 (= Mémoires III 173-177).
- Sifflantes: M. LEJEUNE, Les sifflantes fortes du mycénien, *Minos* 6, 1960, 87-137 (= Mémoires II 97-139).
- Addenda: M. LEJEUNE, Addenda, *Mémoires I* 333-343.
- Assibilation: M. LEJEUNE, L'assibilation de l'aspirée sourde dentale devant t, *Atti e Memorie del 1° Congresso Internazionale di Micenologia* 2, 733-743 (= Mémoires III 225-235).
- Chars et roues: M. LEJEUNE, Chars et roues à Cnossos: Structure d'un inventaire, *Minos* 9, 1968, 9-61 (Mémoires III 287-330).
- LEJEUNE, Mycénien da-ma: M. LEJEUNE, Mycénien da-ma/du-ma "Intendant", *Minos* 5, 1957, 130-148 (Mémoires I 187-201).
- Redoublements: M. LEJEUNE, Remarques sur les redoublements en mycénien, *Mémoires I* 221-236.
- Séries Na: M. LEJEUNE, Les documents pyliens des séries Na, Ng, Nn, *Études Mycéniennes* 137-165 (= Mémoires I 127-155).
- Vocabulaire: M. LEJEUNE, Sur quelques termes du vocabulaire économique mycénien, *Mycenaean Studies* 77-109 (= Mémoires II 287-312).
- Noms propres de boeufs: M. LEJEUNE, Noms propres de boeufs à Cnossos, *Revue des Études Grecques* 76, 1963, 1-9 (= Mémoires III 379-386).
- La désinence -qi: M. LEJEUNE, La désinence -qi en mycénien, *Bulletin de la Société de Linguistique* 52, 1957, 170-201 (= Mémoires I 159-184).
- Inventaires de roues: M. LEJEUNE, 1. État de la recherche 2. Inventaires de roues, *Revue de Philologie* 29, 1955, 147-171 (= Mémoires I, 19-44).
- Posizione dialettale: M. LEJEUNE, La posizione dialettale del Greco Miceneo, *OTO: Civiltà micenea* 141-150.
- Mémoires I, II, III: M. LEJEUNE, Mémoires de Philologie Mycénienne. Première Série (1955-1957). Paris 1958. Deuxième Série (1958-1963). Roma 1971 [Incunabula Graeca XLIII]. Troisième Série (1964-1968). Roma 1972 [Incunabula Graeca XLVIII].
- Circonscriptions: M. LEJEUNE, Les Circonscriptions administratives de Pylos, *REA* 67, 1965, 5-24.
- Flexions: M. LEJEUNE, Flexions thématiques et athématique, *BSL* 60, 1965, 7-12.
- Identification: M. LEJEUNE, Remarques sur l'identification des caractères mycéniens, *Minos* 4, 1956, 22-32.
- Hittite KATI-: M. LEJEUNE, Hittite KATI-, grec KAST-, *BSL* 55, 1960, 20-26.
- Toponymes mycéniens en -wont-: M. LEJEUNE, Sur les toponymes mycéniens en -wont-, *BSL* 64:1, 1969, 43-56.
- Le Monde Grec: J. BINGEN-G. CAMBIER-G. NACHTERGAEL (éd.), *Le Monde Grec. Hommages à Claire Preaux*. Université Libre de Bruxelles, Faculté de Philosophie et Lettres, 1975.
- LENCMAN, Rabstvo: J. A. LENCMAN, Rabstvo v Mikenskoj i Gomerovskoj Gretsii (Slavery in Mycenaean and Homeric Greece), Moscow 1963.
- Sklaverei: J. A. LENCMAN, Die Sklaverei im mykenischen und homerischen Griechenland, Wiesbaden 1966.
- LENTSMAN, Piloskije: J. A. LENTSMAN, Piloskije nadpisi i problema rabovladstva v mikenskoj Gretsii, *Vestnik Drevnej Istorii* 1955: 4, 41-62.
- Pyl. Inschriften: J. A. LENTSMAN, Die pyliischen Inschriften und das Problem der Sklaverei im mykenischen Griechenland. A summary in German of JL 2 (Piloskije nadpisi etc), *Bibliotheca Classica Orientalis* 8 (1963) 276-299.
- LESKY: A. LESKY, Die Entzifferung von Linear B, Wien 1954.
- LEUKART, Götter, Feste und Gefässe: AL. LEUKART, Götter, Feste und Gefässe Mykenisch -eus und -ewios: Strukturen eines Wortfeldes und sein Weiterleben im späteren Griechisch, *Res Mycenaeae* 234-252.
- Les signes *76: AL. LEUKART, Les signes *76 (ra₂, "rja") et *68 (ro₂, "rjo") et le nom du grand prêtre de Poseidon (sinon du roi) à Pylos, *Mykenika* 387-405.
- Autour de ka-ko na-wi-jo: AL. LEUKART, Autour de ka-ko na-wi-jo: quelques critères, *Colloquium Mycenaicum* 183-187.
- γῆς: AL. LEUKART, γῆς et ἰστοβοεύς chez Hésiode: deux vestiges de l'époque mycénienne en béotien, *MH* 35, 1978, 198-201.
- LEUVEN, Aspects: JON C. VAN LEUVEN, Aspects of Mycenaean religion, *BICS* 22, 1975, 203-205.
- Potnia: JON C. VAN LEUVEN, Mycenaean goddesses called Potnia, *Kadmos* 18:2, 1979, 112-129.
- LEVI, Studi spartani: M. A. LEVI, Quattro studi spartani e altri scritti di storia greca. Varese - Milano 1967.
- LEVIN, inflexions: S. LEVIN, Greek and non-Greek inflexions in Linear B, *Myc. St.* 147-156.
- Lex. Ep.: *Lexicon des frühgriechischen Epos*. Göttingen 1955 x.ē.
- LINDEMAN, Hethitisch: F. O. LINDEMAN, Hethitisch lah-hu-wai-, cf. mykenisch Lewotrokhowoi usw., being 83-87 in *Festschrift in honour of the 60th birthday (12.x.1969) of Carl Hj. Borgström*, Oslo Universitetsforlaget (1967) 143, contributed by his students.
- LINDGREN, Two linear B problems: M. LINDGREN, Two linear B problems reconsidered from a methodological point of view: 1. Did the Wanaka really bury *85kewa damokoro? 2. Who wept over Wanaka?, *Opuscula Atheniensia* VIII Gleeerup, Lund (1968) 61-76.
- The People of Pylos: M. LINDGREN, The People of Pylos, *Prosopographical and Methodological Studies in the Pylos Archives. Part I: A Prosopographical Catalogue of Individuals and Groups. Part II: The Use of Personal Designations and Their Interpretation*, Acta Universitatis Upsalensis, Boreas (Uppsala Studies in Ancient Mediterranean and Near

- Eastern Civilizations) 3:1-II, Uppsala (1973) 191, 228.
- LINEAR B: A 1984 Survey; Linear B: A 1984 Survey. Editors A. MORPURGO DAVIES, Y. DUHOUX. Louvain-la-Neuve 1988.
- LÓPEZ, Sacrificio: J. G. LÓPEZ, Sacrificio y sacerdocio en las religiones micénica y homérica. Madrid 1970.
- LSJ Suppl.: H. G. LIDDELL - R. SCOTT and H. ST. JONES, A Greek-English Lexicon. Oxford 1940⁹ (Supplement, 1968).
- LUCCHINI, Ricordi storici: GIULIANA LUCCHINI, Ricordi storici micenei nei poemi omerici, SMEA 13, 1971, 51-89.
- LURIA, Opyt': S. LURIA, Opyt' čtenija piloskikh nadpisej, Vestnik Drevnej Istorii 1955:3, 8-36.
- , Jazyk: S. LURIA, Jazyk i kul'tura mikenskoj gretsil, Moscow 1957, 401.
- , rabstva: S. LURIA, K voprosu o kharaktere rabstva v mikenskom rabovladiel' českom obščestve, Vestnik Drevnej Istorii 1957:2, 7-24, (Recherches sur le caractère de l'esclavage dans la société esclavagiste mycénienne).
- , Nominaldeklinaton: S. LURIA, Über die Nominaldeklinaton in den mykenischen Inschriften, Parola del Passato 12 (1957) 321-332.
- , Entzifferung: S. LURIA, Methodische Bemerkungen sur Entzifferung und Deutung der griechischen Inschriften mykenischer Zeit, Minoica Festschrift Sundwall (1958) 209-225.
- , Ross oder Ochs: S. LURIA, Ross oder Ochs? (Ideogram *109), Minoica 6:2 (1960) 162-163.
- , Neugefundenen: S. LURIA, Zu den neugefundenen pylischen Inschriften (1955-1958), Parola del Passato 15 (1960) 241-259.
- , wonoqoso: S. LURIA, Noch einmal wonoqoso, Parola del Passato 16 (1961) 54-56.
- , Myk. Inschriften: S. LURIA, Die Sprache der mykenischen Inschriften, Klio 42 (1964) 5-60.
- ΛΩΛΟΣ, Ανάπτορον: ΓΙΑΝΝΟΣ Γ. ΛΩΛΟΣ, Το ανάπτορον του Νέστορος, Αθήνα 1972.
- MADDOLI, Studi sul pantheon miceneo: G. MADDOLI, Studi sul pantheon miceneo, Atti dell'Accademia Toscana di Scienze e Lettere "La Colombaria" 27 (1962-63) 53-130.
- , Ko-no: G. MADDOLI, Ko-no e po-ni-ki-jo micenei in un'iscrizione cretese arcaica, IC Mic II 644-648.
- , ΔΑΜΟΣ: G. MADDOLI, ΔΑΜΟΣ e ΒΑΣΙΛΗΣ: contributo allo studio delle origini della πόλις, SMEA 12 (1970) 7-57.
- MAGUEIJO, Introdução: CUSTÓDIO MAGUEIJO, Introdução ao Grego Micénico. Lisboa 1980.
- ΜΑΝΑΗΛΑΡΑΣ, Ηρώνας: Β. Γ. ΜΑΝΑΗΛΑΡΑΣ, Οι ήμιοι του Ηρώνα. Αθήνα 1987.
- MANESSY-GUITTON/WEILL, Dormir à Pylos: J. MANESSY-GUITTON/N. WEILL, Dormir à Pylos?, REG 89 (1976) 183-243.
- MARINATOS, μινερφέια: SP. MARINATOS, βασιλικά μινερφέια και αρχαία εν Μυσηραις, Πρακτικά της Ακαδημίας Αθηνών 33 (1958) 161-173.
- , θάρσες: SP. MARINATOS, θάρσες και γε-τος εις τας μινερφεϊάς πινακίδας, Πρακτικά της Ακαδημίας Αθηνών 37 (1962) 72-80, 2 plates (= 7 figs). Summary in German, 79-80.
- , Kleidung: SP. MARINATOS, Kleidung - Haar - und Bartracht, Arch Hom I A-B (Göttingen 1967).
- , Kreta: SP. MARINATOS, Kreta, Thera und das mykenische Hellas, Aufnahmen von Max Hirmer. München 1973.
- MARÓT, βουλεύς: K. MARÓT, βουλεύς, Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae 10 (1962) 175-186.
- MASSATO, Sintassi: L. T. MASSATO, Sintassi del greco antico e tradizione grammaticale, Palermo 1963.
- MASSON, Deux formules redoublées: O. MASSON, À propos de deux formules redoublées au locatif (Cypriot analogy to wetei wetei), Ziva Antika 15:2 (1966) 257-266.
- , Anthroponymes mycéniens: O. MASSON, Remarques sur les anthroponymes mycéniens et leurs correspondants au premier millénaire, SMEA 2 (1967) 27-40.
- , Emprunts: ÉMILIA MASSON, Recherches sur les plus anciens emprunts sémitiques en grec. Paris 1967.
- , ICS: OLIVIER MASSON, Les inscriptions chypriotes syllabiques. Paris 1961.
- MASTRELLI, L'indoeuropeità di βουλεύς: C. A. MASTRELLI, Per l'indoeuropeità di βουλεύς, Archivio Glottologico Italiano 45 (1960) 1-35.
- MAYER, Imprestiti: M.L.MAYER, Gli prestiti semitici in greco, Rendiconti Istituto Lombardo, classe di Lettere 94 (1960) 311-351 (Mycenaean 315-321).
- MEIER, Έγχο: M. MEIER, Έγχο und seine Bedeutung im Frühgriechischen, Museum Helveticum 33 (1976) 180-181.
- Mélanges Chanttraîne: Mélanges de linguistique et de philologie grecques offerts à Pierre Chanttraîne. Paris 1972.
- MELENA, Mycenaean o-pa*: J. L. MELENA, Further Thoughts on Mycenaean o-pa*, Res Mycenaee 258-286.
- , Tablillas Ai (2) de Cnoso: J. L. MELENA, Algunas consideraciones sobre las tablillas Ai (2) de Cnoso, Estudios Clásicos 17 (1973) 209-214.
- MELENA, Escriba 51: J. L. MELENA, Las tablillas del escriba 51 de Micenas y la forma to-so-ne, Estudios Clásicos 17 (1973) 215-219.
- , Calendario micénico: J. L. MELENA, Reflexiones sobre los meses del calendario micénico de Cnoso y sobre la fecha de la calda del palacio, Emerita 42: 1 (1974) 77-102.
- , Studies: J. L. MELENA, Studies on some Mycenaean inscriptions from Knossos dealing with textiles, Salamanca, Universidad (1975) 153. (Suplementos a Minoica núm. 5).
- , Coriander: J. L. MELENA, Coriander on the Knossos tablets, Minoica 15: 1-2 (1974) [1976] 133-163.
- , EX Oriente lux: 1984.
- , Ideogrammatic Syllabogram ZE: Studies Chadwick 389-459.
- MERIGGI, Das Minoische: P. MERIGGI, Das Minoische nach Ventris' Entzifferung, Glotta 34 (1954) 12-37.
- , Il minoico B: P. MERIGGI, Il minoico B è greco?, Minoica 3: 1 (1954) 55-86.
- , Testi micenei: P. MERIGGI, I testi micenei in trascrizione (I), Athenaeum 33: 1-2 (1955) 64-92.
- MERLINGEN, Vorgriechische: W. MERLINGEN, Das Vorgriechische und die sprachwissenschaftlichen Grundlagen, Gerold, Wien 1955, 1-18.
- , Zeichenpaare: W. MERLINGEN, Zeichenpaare in Linear B, Minoica: Festschrift Sundwall (1958) 246-259.
- , Pylos Sb 1314: W. MERLINGEN, Pylos Sb 1314, Die Sprache 4 (1958) 96-97.
- , Zum "Vorgriechischen" II: W. MERLINGEN, Zum "Vorgriechischen" II, Linguistique Balkanique 5 (1962) 5-44.
- , Lehnwörterschicht: WERLAND MERLINGEN, Eine ältere Lehnwörterschicht im Griechischen. Teil II. Wien 1967.
- MICHEL: C. MICHEL, Recueil d'inscriptions grecques. Bruxelles 1900.
- ΜΙΧΑΗΛΑΙΟΥ-ΝΟΥΑΡΟΥ, Λαογραφικά Κατάβου: Μ. Γ. ΜΙΧΑΗΛΑΙΟΥ-ΝΟΥΑΡΟΥ, Λαογραφικά Συμμεκτα Κατάβου. Τόμος Β' μετ' εικόνων. Αθήνα 1934.
- MILANI, Segni: C. MILANI, I segni a. a₂, a₃ (= α?) (Lecture di testi micenei), Aevum 32 (1958) 101-138.
- , Lavorazione: C. MILANI, La lavorazione del legno nei testi micenei, Contributi dell'Istituto di Storia Antica 1, 1972, 5-46.
- , Le Tavole di Pilo trovate nel 1955: C. MILANI, Le Tavole di Pilo trovate nel 1955, Rendiconti Istituto Lombardo, Classe di Lettere 92 (1958) 614-634.
- , Textes: C. MILANI, Sur les textes de Pylos 1957, Ath. 46, 399-414.
- , Pronomi: C. MILANI, I pronomi nel greco dell'età micenea, Aevum 39: 5-6 (1965) 405-440.
- , Locuzioni: C. MILANI, Osservazioni su alcune locuzioni micenee, Kadmos 4: 2 (1965) 129-137.
- , Morfologia greca: C. MILANI, In margine a un problema di morfologia greca: l'accusativo plurale dei temi in consonante nel Miceneo, Aevum 40 (1966) 365-369.
- , Ποινη: C. MILANI, Osservazioni su un'antica forma di ποινη, Aevum 40 (1966) 370-372.
- , Apofonia: C. MILANI, L'Apofonia nel Miceneo, Aevum 40 (1966) 397-427.
- , Oscillazioni: C. MILANI, Oscillazioni vocaliche nel miceneo, Aevum 41 (1967) 205-245.
- , Note di Filologia Micenea: C. MILANI, Note di Filologia Micenea, Rendiconti dell'Istituto Lombardo, Classe di Lettere, 103 (1969) 634-648.
- , Appunti di lessico miceneo: C. MILANI, Appunti di lessico miceneo (1. rino: λίνων, 2. ewotade: εώτάνδε), Aevum 44: 3-4 (1970) 303-306.
- , Lavoro: C. MILANI, Lavoro e ragioni nelle iscrizioni micenee delle serie As Ah Ad di Pilo, Aevum 51: 1-2 (1977) 89-110.
- , Miceneo: C. MILANI, Manuale storico della lingua greca, seconda edizione (con un'Appendice: Il miceneo di C. Milani). Brescia 1973.
- Minoica: Minoica, Festschrift zum 80. Geburtstag von Johannes Sundwall. Hrsg. von E. Grumach. Berlin 1958.
- Minoica und Homer: V. GEORGIEV-J. IRMSCHER, Minoica und Homer: eine Aufsatzsammlung. Berlin 1961.
- MLS: Minutes of the Minoan Linear B Seminar of the Institute of Classical Studies of the University of London.
- MORESCHINI-QUATTORDIO, Tradizione micenea: A. MORESCHINI-QUATTORDIO, Tradizione micenea e tradizione anatolica nel lessico omerico, SSI 12 (1972) 227-243.
- , Un passo dell'Iliade: A. MORESCHINI-QUATTORDIO, A proposito di un passo dell'Iliade (I. I. XVIII. 550+), SSI 12 (1972) 244-250.
- MORPURGO-DAVIES, Mycenaean and Greek Prepositions: A. MORPURGO-DAVIES, Mycenaean and Greek Prepositions: o-pi, e-pi etc., Res Mycenaee 287-310.
- , Damar: A. MORPURGO-DAVIES, Damar in Miceneo, Parola del Passato 13 (1958) 322-324.
- , Il genitivo miceneo: A. MORPURGO-DAVIES, Il genitivo miceneo e il sincretismo dei casi, Atti della Accademia nazionale dei Lincei, rendiconti della classe di scienze morali, storiche e filologiche, series B. 15 (1960) 33-61.

- MORPURGO – DAVIES, L'ésito: A. MORPURGO – DAVIES, L'ésito delle nasali sonanti in miceneo, *Atti della Accademia nazionale dei Lincei, rendiconti della classe di scienze morali, storiche e filologiche*, series 8.15 (1960) 321-336.
- , Patronymic: A. MORPURGO-DAVIES, Thessalian Patronymic Adjectives, *Glotta* 46: 1-2 (1968) 85-106.
- , Treatment: A. MORPURGO-DAVIES, The treatment of *r and *l in Mycenaean and Arcado-Cyprian, *IC Mic II* 791-814.
- , Semi-consonants: A. MORPURGO-DAVIES, Greek and Indo-European semi-consonants: Mycenaean u and w, *Act. Myc.* II 80-121.
- , Terminology: A. MORPURGO-DAVIES, Terminology of Power and Terminology of work in Greek and Linear B, *Colloquium Mycenaeanum* 87-108.
- , Mycenaean: A. MORPURGO-DAVIES, Mycenaean, Arcadian, Cyprian and some questions of method in dialectology, *MYKENAIKA* 415-432.
- , Greek Language: A. MORPURGO-DAVIES, Mycenaean and Greek Language, *Linear B: A* 1984 Survey 75-125.
- , Lexicon: A. MORPURGO-DAVIES, *Mycenaeae Graecitatis Lexicon*. Romae 1963 [Incunabula Graeca III].
- ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, Συνοπτική ιστορία: Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, Συνοπτική ιστορία της Ελληνικής γλώσσας με εισαγωγή στην ιστορικο-συγκριτική γλωσσολογία. Αθήνα 1985.
- , Υποκορισμός: Γ. Δ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΟΥ, Ο διά συνθέσεως υποκορισμός εις την Ελληνικήν. Εν Αθήναις 1969.
- MÜHLESTEIN, Myk. Schrift: H. MÜHLESTEIN, Zur mykenischen Schrift: die Zeichen za. ze. zo, *Museum Helveticum* 12 (1955) 119-131.
- , L'adjectif signifiant "en or": H. MÜHLESTEIN, L'adjectif mycénien signifiant "en or". *Ét. Myc.* 95-97.
- , Sirenen: H. MÜHLESTEIN, Sirenen in Pylos, *Glotta* 36 (1957) 152-6.
- , Wörter: H. MÜHLESTEIN, Einige mykenische Wörter, *Museum Helveticum* 15 (1958) 222-226.
- , Interprétations de mots mycéniens: H. MÜHLESTEIN, Interprétations de mots mycéniens, *Ath.* 46, 360-368.
- , Namen von Neleiden: H. MÜHLESTEIN, Namen von Neleiden auf den Pylostafelchen, *Museum Helveticum* 22 (1965) 155-165.
- , Le nom des deux Ajax: H. MÜHLESTEIN, Le nom de deux Ajax, *SMEA* 2 (1967) 41-52.
- , Deutung: H. MÜHLESTEIN, Deutung einiger Linear-B-Wörter, *St. Myc.* 113-116.
- , Redende Personennamen: H. MÜHLESTEIN, Redende Personennamen bei Homer, *SMEA* 9 (1969) 67-94.
- , oka: H. MÜHLESTEIN, Die oka-tafeln von Pylos. Basel 1956.
- MURAKAWA, Demiurgos: K. MURAKAWA, Demiurgos, *Historia* 6 (1957) 385-415.
- MURRAY-WARREN, Po-ni-ki-jo: C. M. MURRAY-P. WARREN, Po-ni-ki-jo among the dye - plants of Minoan Crete, *Kadmos* 15: 1 (1976) 40-60.
- Mycenaean Studies: *Mycenaean Studies. Proceedings of the third International Colloquium for Mycenaean Studies held at "Wingspread" 4-8 September 1961* (ed. E. L. Bennett) Madison 1964.
- Mykenaika: Mykenaika. Actes du IXe Colloque international sur les textes mycéniens et égéens organisé par le Centre de l'Antiquité Grecque et Romaine de la Fondation Hellénique de Recherches Scientifiques et l'École française d'Athènes (Athènes, 2-6 octobre 1990). Édités par JEAN-PIERRE OLIVIER. Paris 1992.
- MYLONAS, The wanax of the Mycenaean State: G. E. MYLONAS, In *Classical Studies Presented to Ben Edwin Perry* (Illinois Studies in language and literature) Urbana 1969, 66-79.
- ΜΥΛΩΝΑΣ, Ο Φάναξ των πινακίδων: Γ. Ε. ΜΥΛΩΝΑΣ, ο Φάναξ των πινακίδων. Αρχαιολογική Εφημερίς (Athens) 1965 [1968] 107-148.
- , Μυκηναϊκή Θρησκεία: Γ. Ε. ΜΥΛΩΝΑΣ, Μυκηναϊκή Θρησκεία. Αθήνα 1977.
- NAGY, Dialectal anomalies: G. NAGY, On dialectal anomalies in Pylian texts, *IC Mic II*, 663-679.
- , Greek Dialects: G. NAGY, Greek Dialects and the Transformation of an Indo-European Process. Cambridge, Massachusetts 1970.
- NEGRI, ΩΒΑΣ: M. NEGRI, ΩΒΑΣ ΩΒΑΣΑΝΤΑ, *Acme* 31, 1978, 253-260.
- NEUMANN, Gefässnamen: G. NEUMANN, Weitere mykenische und minoische Gefässnamen, *Glotta* 39 (1961) 172-178.
- , Deutungsvorschläge: G. NEUMANN, Deutungsvorschläge zu mykenischen namen, *Mykenaika* 433-441.
- NUSSBAUM, Indo-European Studies III: A. NUSSBAUM, *Harvard Indo-European Studies III* 328-404 (ed. C. WATKINS, Harvard University 1977).
- OLIVIER, di-pte-ra-po-ro: P. OLIVIER, Étude d'un nom de métier mycénien: di-pte-ra-po-ro, *L'Antiquité Classique* 28 (1959) 165-185.
- , Desservants: P. OLIVIER, A propos d'une "liste" de desservants de sanctuaire dans le documents en linéaire B de Pylos, *Bruxelles* 1960, Duplicated vi + 162.
- OLIVIER, Idéogramme *249: P. OLIVIER, L'Idéogramme *249 du linéaire B, *Kadmos* 4: 1 (1965) 58-63.
- , Scribes: P. OLIVIER, Les scribes de Cnossos et les syllabogrammes non translittérés, *CCMS* 39-44.
- , damokoro: P. OLIVIER, Le damokoro: un fonctionnaire mycénien, *Minos* 8: 2 (1967) 118-122 pl. I.
- , Linéaire B *85: P. OLIVIER, Linéaire B *85 = a₁: Raccords de fragments dans les tablettes en Linéaire B de Mycènes, *BCH* 91: 2 (1967) 371-374; 375-378.
- , Tablettes: JEAN-PIERRE OLIVIER, En marge d'une nouvelle édition des tablettes des Mycènes, *Kadmos* 8, 1969, 46-53.
- O'NEIL, Treatment: J. L. O'NEIL, The treatment of vocalic R and L in Greek, *Glotta* 47: 1-4 (1969) 8-46.
- , qasireu: J. L. O'NEIL, The words qasireu, qasirewija and Kerosiija, *Ziva Antika* 20 (1970) 11-14.
- ΟΡΑΝΑΟΣ-ΤΡΑΥΛΟΣ, Λεξιόν: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Κ. ΟΡΑΝΑΟΥ-ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΤΡΑΥΛΟΥ, Λεξιόν αρχαίων αρχιτεκτονικών όρών. Αθήνα 1986 [Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, αρθ. 94].
- ΟΤΑ, e-re-u-te-ro: H. ΟΤΑ, Structure of the Mycenaean society and the e-re-u-te-ro, *IC Mic III* 114-117.
- PAGE, Homeric Iliad: D. L. PAGE, *History and the Homeric Iliad*, Berkeley and Los Angeles 1959.
- Palaeograeca et Mycenaea: *Palaeograeca et Mycenaea* Antonino Bartoněk quinque et sexagenario oblata. Brunae MCMXCI [Universitas Masarykiana Brunensis].
- PALAIMA, The Knossos oxen dossier: T. G. PALAIMA, The Knossos oxen dossier: The use of oxen in mycenaean Crete. Part I: General background and scribe 107, *Mykenaika* 463-474.
- , Program: T. G. PALAIMA, "Program in Aegean Scripts and prehistory", *Mykenaika* 643-648.
- , Perspectives: T. G. PALAIMA, Perspectives on the Pylos Oxen Tablets: Textual (and Archaeological) Evidence for the Use and Management of Oxen in Late Bronze Age Messenia (and Crete), *Studia Mycenaea* 1988, σσ. 85-124.
- , Mycenaean Seals: T. G. PALAIMA, Mycenaean Seals and Sealings in Their Economic and Administrative Contexts, *Tractata Mycenaea*.
- PALMER, Mycenaean Religion: L. R. PALMER, Mycenaean Religion. Methodological Choices, *Res Mycenaee* 338-366.
- , Observations: L. R. PALMER, Observations on the Linear "B" tablets from Mycenae, *BICS* 2 (1955) 36-45.
- , Personnel of the O-KA: L. R. PALMER, Notes on the Personnel of the O-KA Tablets (Pylos 1952), *Eranos* 54 (1956) 1-3.
- , Military: L. R. PALMER, Military Arrangements for the Defence of Pylos, *Minos* 4: 2 (1956) 120-145.
- , Tomb: L. R. PALMER, A Mycenaean Tomb Inventory, *Minos* 5: 1 (1957) 58-92.
- , Economic History: L. R. PALMER, The Mycenaean Tablets and Economic History, *The Economic History Review* 9: 1 (1958) 87-97.
- , Land Tenure: L. R. PALMER, A Note on "Heroic" Land Tenure, *Μνήμη Χάρις*, *Gedenkschrift Paul Kretschmer II* 69-77.
- , Luvian and Linear A: L. R. PALMER, Luvian and Linear A (the full text), *Transactions of the Philological Society* (1958) 75-100.
- , Methodology: L. R. PALMER, Methodology in Linear B interpretations: 1) Wo: Wo 2) a-se-so-si 3) DA and TA, *Die Sprache* 5: Festschrift für Wilhelm Havers (1959) 128-142.
- , Religious texts: L. R. PALMER, New religious texts from Pylos (1955), *Transactions of the Philological Society* (1958) 1-35.
- , Myc. texts from Pylos: L. R. PALMER, Mycenaean texts from Pylos, *Transactions of the Philological Society* 1954 (1955) 18-53b.
- , Reception Room: L. R. PALMER, Tomb or Reception Room?, *BICS* 7 (1960) 57-63.
- , Mycenaean and Minoans: L. R. PALMER, Mycenaean and Minoans: Aegean prehistory in the light of the Linear B tablets, London 1961, 264+17 plates +44 figures in text.
- , Economic: L. R. PALMER, Linear B texts of economic interest, *Serta Philologica Aenipontana*, Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft 7-8 (1961) 1-12.
- , Letters on SHEEP and WOOL texts: L. R. PALMER, Letters on SHEEP and WOOL texts, *Nestor* 1, iii, 63, p. 240 and I. ix, 63, pp. 275-276.
- , Some points for discussion: L. R. PALMER, Some points for discussion, *Cambridge Colloquium* 275-284.
- , Some comments: L. R. PALMER, Some comments on JO 22 (on damokoro), *Minos* 8: 2 (1967) 123-124.
- , Inscribed Vases II: L. R. PALMER, Mycenaean Inscribed Vases II: the Mainland Finds, *Kadmos* 11: 1 (1972) 27-46.
- , War and society: L. R. PALMER, War and society in a Mycenaean Kingdom. Armées et fiscalité dans le monde antique. *Colloques Nationaux du Centre National de la Recherche Scientifique n° 936*, Paris 14-16 Octobre 1976. Paris, C.N.R.S. (1977) 35-64.
- , Wheat: L. R. PALMER, Wheat and barley in Mycenaean society, *Mykenaika* 475-497.

- PALMER, Interpretation: L. R. PALMER, The Interpretation of Mycenaean Greek Texts. Oxford 1963 (εξδ. του 1969 με Addenda στις σσ. 483-496).
- PALMER—BOARDMAN, On the Knossos tablets: L. R. PALMER—J. BOARDMAN, On the Knossos tablets. Contains LP 48 pp. vii-xviii + 1-251, 4 plans, 31 plates, and JB 7 pp i-xi + 1-101, 17 plates, Oxford 1963. Publisher's note 1 p. Common index 4 pp.
- ΠΑΛΑΥΒΟΥ, Αξιοτήτων: Κ. ΠΑΛΑΥΒΟΥ, Αξιοτήτων Θήρας, Ουροδομική τέχνη και μορφολογικά στοιχεία στην υπεραιωνόβια αρχαιολογική. Αθήνα 1988.
- PANAGL, Ergebnisse: O. PANAGL, Die Sprachwissenschaftliche Erforschung der Linear B-Texte: Ergebnisse und Probleme, Orbis 20: 1 (1971) 207-219.
- , wanaka: O. PANAGL, Eine "Interferenz" von nominaler Stammbildung und Linear B-Schrift: Zur anomalen Schreibung der Kasusformen von mykenisch wanaka, Kadmos 10: 2 (1971) 125-134.
- , Wortstellungsopposition: O. PANAGL, Eine Wortstellungsopposition in Mykenischen (Kotona Kiti-mena: Kekemena Kotona), ACD 9 (1973) 3-14.
- , Mykenisch: O. PANAGL, Mykenisch und die Sprache Homers: Alte Probleme — Neue Resultate, Mykenika 499-513.
- , Pa-ke-te-re: O. PANAGL, Pa-ke-te-re und ka-na-to: zwei Gerätetermini der mykenischen Milchwirtschaft, Ziva Antika 22 (1972) 71-84.
- , Textual Features: O. PANAGL, Textual Features in the Linear B Tablets, Colloquium Mycenaeanum 313-321.
- PCIL: Ancient Indo-European Dialects. Proceedings of the Conference on Indo-European Linguistics. Held at the University of California, Los Angeles, April 25-27, 1963. Edited by H. BIRNBAUM and J. PUHVEL. Berkeley and Los Angeles 1966.
- Πετρογράμματα Γ': Πετρογράμματα του Γ' Διεθνούς Κοινοτικού Συνεδρίου (Ρέθυμνον 18-23 Σεπτεμβρίου 1971), I, εν Αθήναις 1973.
- Πετρογράμματα Δ': Πετρογράμματα του Δ' Διεθνούς Κοινοτικού Συνεδρίου (Ηράκλειο 29 Αυγούστου - 3 Σεπτεμβρίου 1976). Τόμος Α' (1) και Α' (2). Αθήνα 1980, 1981.
- PERPILLOU, La flotte pylienne: J. L. PERPILLOU, La tablette PY An 724 et la flotte pylienne, Mimos 9: 2 (1968) 205-218.
- , εἶχομαι: J. L. PERPILLOU, La signification du verbe εἶχομαι dans l'épopée, Melanges Chantraine 169-182.
- , Notules laconiennes: J. L. PERPILLOU, Notules laconiennes. 1. Sur un nom de la source; 2. Autour d'un nom de la chèvre; 3. Sur les formes assibillées du Laconien, BSI. 69: 1 (1972) 109-128.
- , Observations: J. L. PERPILLOU, Observations sur le grec mycénien à propos du livre de C. J. RUDGH, RPh 42, 1068, 248-261.
- , Substantifs: J.-L. PERPILLOU, Les substantifs grecs en -εις, Paris 1973.
- PERSSON, Royal Tombs: ALEX. W. PERSSON, The Royal Tombs at Dendra Near Midea (Lund 1931).
- PERUZZI, PY Tn 996: E. PERUZZI, L'iscrizione PY Tn 996, Mimos 4: 2 (1956) 165-166.
- , Prestiti micenei in Latino: E. PERUZZI, Prestiti micenei in Latino, Studi Urbinati di Storia, Filosofia e Letteratura 47 (1973), Supplemento Linguistico I, 7-60.
- , Micenei sul Palantino: E. PERUZZI, I micenei sul Palantino, Pdp 29 (1974) 310-349.
- , Agricoltura: E. PERUZZI, Agricoltura micenea nel Lazio, Mimos 14: 1-2 (1973) [1975] 164-187.
- , Gabii: E. PERUZZI, An etymology between Pylos and Gabii, SMEA 19 (1978) 49-61.
- , Mycenaean: E. PERUZZI, Mycenaean in Early Latium. With an Archaeological Appendix by LUCIA VAGNETTI, Roma 1980 [Incunabula Graeca 75].
- PETRUŠEVSKI—PETRUŠEVSKI, Serija TA iz Pila: D. PETRUŠEVSKI—M. D. PETRUŠEVSKI, Proizvodi mikenskoga zanatstva (Products of Myc. craftsmen): 1. Serija TA iz Pila (Series Ta of Pylos). Godisnak Naucnog drustva NR Bosne i Hercegovine, Balkanoloski Institut 6 (1968) 35-59.
- PETRUŠEVSKI, Golemoto: M. D. PETRUŠEVSKI, Golemoto otkriće na M. Ventris, Ziva Antika 5 (1955) 387-401.
- , Po-ro-e-ke-te-ri-ja: M. D. PETRUŠEVSKI, Po-ro-e-ke-te-ri-ja: ko-te-ri-ja: pa-ko-to a-pe-te-me-ne, Ziva Antika 8 (1958) 236, 240, 294 (in French).
- , Sign *85: M. D. PETRUŠEVSKI, The Phonetic value of the Mycenaean syllabic sign *85, Ziva Antika 8 (1958) 265-278 (with P. H. Ilievski).
- , Μυκηναϊκά: M. D. PETRUŠEVSKI, Μυκηναϊκά, studies of seven groups of words, Ziva Antika 9 (1959) 84, 104, 154, 182, 230, 252, 284.
- , wo-no-qo-so: M. D. PETRUŠEVSKI, wo-no-qo-so; wo-na-wa-ti-si; ko-pi-na, Ziva Antika 11 (1962) 250, 278: 318.
- , Discussions: M. D. PETRUŠEVSKI, Discussions mycénologiques (dedicated to the pious memory of M. Ventris), Ziva Antika 12 (1963) 293-312.
- , Μυκηναϊκά Γ: M. D. PETRUŠEVSKI, Notes on Linear B vocabulary (= Μυκηναϊκά Γ), Ziva Antika 15 (1965) 12, 32, 60, 78, 116, 148, 194, 201-2, 210 (in French).
- , signe *85: M. D. PETRUŠEVSKI, Pour la valeur au du signe *85, Kadmos 4: 2 (1965) 123-128.
- PETRUŠEVSKI, Notes: M. D. PETRUŠEVSKI, Notes on Linear B vocabulary (Μυκηναϊκά Δ) - po-ro-po-i; e-re-i ou bien e-re-te; e-ni-pa-te-we; na-i-se-wi-jo; e-qe-ta-i e-to te-re-te-we, Ziva Antika 15: 2 (1966) 294; 320; 326; 352.
- , Les désignations de couleur: M. D. PETRUŠEVSKI, Les désignations de couleur en grec mycénien, IC Mic II 680-685.
- , Interprétations: M. D. PETRUŠEVSKI, Interprétations de quelques mots grecs mycéniens, SMEA 12 (1970) 121-135.
- , Die mykenische Form wa-na-so-i: M. D. PETRUŠEVSKI, Die mykenische Form wa-na-so-i und ihre Bedeutung zum Gesellschafts- und Aufbau der Mykenen, Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte (Berlin) 1971: 2, 49-53.
- , Vocabulaire: M. D. PETRUŠEVSKI, Vocabulaire technique grec des divers métiers à l'époque mycénienne, Actes de la XIIe Conférence Internationale d'Études Classiques *Eirene* (Cluj-Napoca 2-7 Octobre 1972), Amsterdam, Hakkert (1975) 709-715.
- , Palatalisation: M. D. PETRUŠEVSKI, Le problème de la palatalisation dans le grec mycénien, Ziva Antika 25: 1-2 (1975) 437-441.
- , A-ja-me-na: M. D. PETRUŠEVSKI, A-ja-me-na/ no, a-na-(i)-to/ta, ai-te, ai-te-re, ai-nu-me-no, ai-sa, Ziva Antika 27: 1 (1977) 33-41.
- PICCALUGA, Myc. i-je-re-u: G. PICCALUGA, Myc. i-je-re-u: osservazioni sul suo ruolo sacrale, IC Mic II 1046-1058.
- PIERACCIONI, Morfologia: D. PIERACCIONI, Morfologia storica della lingua greca, Firenze 1966.
- PISANI, Entzifferung: V. PISANI, Die Entzifferung der Ägäischen Linear B und die griechischen Dialekte, Rheinisches Museum 98: 1 (1955) 1-18.
- , Bilancio: V. PISANI, Primo bilancio sul miceneo (rev: Docs.), Paideia 12 (1957) 169-175.
- , Aigeus: V. PISANI, Die vier ersten Sätze vom Aigeus-Täfelchen, Minoica: Festschrift Sundwall (1958) 294-304.
- , Duale miceneo: V. PISANI, Sul duale miceneo, omerico ed attico della prima declinazione, Parola del Passato 14 (1959) 241-244.
- , Storia: V. PISANI, Storia della lingua greca, στην: Enciclopedia Classica. Sezione II. Lingua e Letteratura vol. V/I. Torino 1960.
- PITEROS et alii, Nodules de Thèbes: CHR. PITEROS, J. P. OLIVIER, J. L. MELENA, Les inscriptions en linéaire B des nodules de Thèbes (1982): la fouille, les documents, les possibilités d'interprétation, BCH 114, 1990, 103-184.
- PLATH, Stammbildung: R. PLATH, Die Präsen-Stammbildung des Mykenischen Verbums, Mykenika 533-537.
- POLYAKOVA, Teojo doern: G. F. POLYAKOVA, Teojo doero/ra v sisteme pilosskogo zemlevladienija (Teojo doero/ra in the Pylos system of land tenure), Vestnik Drevnej Istorii 1968: 1, 13-27.
- , Struktura: G. F. POLYAKOVA, Sotsialno-politicheskaia Struktura Pilosskogo Obschestva. (The Social-political Structure of Pylian Society). Moskva, Nauka (1978) 271.
- POPESCU, Participe: SEBASTIANA POPESCU, Le participe passé actif en grec mycénien et homérique, Actes Eirene 1972, σσ. 717-720.
- Πρακτικά Α' Κυπριολογικού Πρακτικά του Α' διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου (Λευκωσία 14-19 Απριλίου 1969). Α', Γ'. Μέρος Β, Επιμέλεια Θεοδόρου Παπαδοπούλου—Αντωνίου Χριστοδούλου, Λευκωσία 1973.
- Πρακτικά Α' Ονοματολογικού: «Τα Τοπωνύμια των νήσων του Αιγαίου». Πρακτικά του Α' Πανελληνίου Ονοματολογικού Συνεδρίου (Λήμνος 27-29 Σεπτεμβρίου 1991). Επιμέλεια Ι. Κ. Προμπονάς, Αθήνα 1994 (= Onomata 14, 1994).
- PRIVITERA, Dioniso nella società micenea: G. A. PRIVITERA, Dioniso nella società micenea, Atti Roma II 1027-1032.
- PROMΠΟΝΑΣ, Θρονοελετήρια: Ι. Κ. PROMΠΟΝΑΣ, Η μυκηναϊκή εορτή *Θρονοελετήρια (to-no-e-ke-te-ri-jo) και η επιβίωσής αυτής εις τους ιστορικούς χρόνους, Διατριβή επί διδασκαλίας, εν Αθήναις 1974 [βιβλιοθήκη Σ. Ν. Σαρτζπόλου 25].
- , Εισαγωγή: Ι. Κ. PROMΠΟΝΑΣ, Σύντομος Εισαγωγή εις την Μυκηναϊκήν Φιλολογίαν, Αθήνα 1977.
- , Λεξικό: Ι. Κ. PROMΠΟΝΑΣ, Λεξικό της Μυκηναϊκής Ελληνικής τ. Α' (α-βέλεμον), Αθήνα 1978.
- , Μυκ. ποίηση: Ι. Κ. PROMΠΟΝΑΣ, Η Μυκηναϊκή επιχρηστική ποίηση με βάση τα μυκηναϊκά κείμενα και τα Ομηρικά έπη, Αθήνα 1980.
- , a-sa-mi-to: J. K. PROBONAS, Le mot mycénien a-sa-mi-to comme indice de l'origine mycénienne de l'épopée, Mykenika 539-542.
- , Μακεδονικά: Ι. Κ. PROMΠΟΝΑΣ, Η συγγένεια μακεδονικής και μυκηναϊκής διαλέκτου και η πρωτοελληνική καταγωγή των Μακεδόνων, Αθήνα 1973.
- , Ομηρικά Β: Ι. Κ. PROMΠΟΝΑΣ, Τα Ομηρικά έπη και το νεοελληνικό δημοτικό τραγούδι, Τόμος Β' (Εμπνευστικό υπόμνημα), Αθήνα 1989.
- , Ποικίλα κριτικά: Ι. Κ. PROMΠΟΝΑΣ, Ποικίλα κριτικά στην Ελληνική Γραμματική (Μυκηναϊκή, Κλασική, Μεσαιωνική και Νέα Ελληνική). 70

- PROMPIONAS, au-de-ri: Η ερμηνεία της μυκηναϊκής λ. au-de-ri. Επιστημονική επιτηρίδα της φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Τόμος ΚΘ' (1986-1991).
- , *Ανθολογία*: I. K. PROMPIONAS, *Ανθολογία Μυκηναϊκών Κειμένων*. Αθήνα 1983.
- , *Τοπονύμια*: I. K. PROMPIONAS, *Νεοελληνικά τοπωνύμια προερχόμενα από αρχαίους ελληνικούς λατρευτικούς όρους*, *ΟΝΟΜΑΤΑ* 13, 1989-1990, 218-240.
- , *Μυκηναϊκά*: I. K. PROMPIONAS, *Μυκηναϊκά και Νέα Ελληνικά*, στο: *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 8ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 27-29 Απριλίου 1987* [Τμητική Προσφορά στον καθηγητή John Chadwick], *Θεσσαλονίκη* 1987, σσ. 59-67.
- , *Δεινή θεός αΐδησσα*: I. K. PROMPIONAS, *Δεινή θεός αΐδησσα*, *Παρουσία* 8, 1992, 433-439.
- PTT: *The Pylos Tablets Transcribed, Part I. Texts and Notes*, edd. E. L. BENNETT, JR., and J.-P. OLIVIER. Roma 1973 [Incunabula Graeca 51].
- PUGLIESE CARRATELLI, La decifrazione: G. PUGLIESE CARRATELLI, *La decifrazione dei testi micenei*, *Parola del Passato* 9 (1954) 81-117.
- , *Nuovi studi*: G. PUGLIESE CARRATELLI, *Nuovi studi sui testi micenei*, *Ibid.* 9 (1954) 215-228.
- , *Riflessi di culti micenei*: G. PUGLIESE CARRATELLI, *Riflessi di culti micenei nelle tabelle di Cnosso e Pilo*, *Studi in onore di U. E. Paoli*, Firenze 1955.
- , *Note su testi "micenei"*: G. PUGLIESE CARRATELLI, *Note su testi "micenei"*: reprinted from *Atti dell'Accademia Toscana di Scienze e Lettere, "La Colombaria"* 1956, Firenze 1957.
- , *Minos e Cocalos*: G. PUGLIESE CARRATELLI, *Minos e Cocalos*, *Κώκαλος* 2 (1956) 89-103.
- , *Eqeta*: G. PUGLIESE CARRATELLI, *Eqeta*, *Minoica: Festschrift Sundwall* (1958) 319-326.
- , *L'organizzazione del culto*: G. PUGLIESE CARRATELLI, *L'organizzazione del culto in Pilo micenea*, *Parola del Passato* 12 (1957) 81-96.
- , *Sull'estensione*: G. PUGLIESE CARRATELLI, *Sull'estensione del Regno Miceneo di Pilo*, *Studi Classici e Orientali* 7 (1958) 32-60.
- , *monarchia*: G. PUGLIESE CARRATELLI, *Aspetti e problemi della monarchia micenea*, *Parola del Passato* 14 (1959) 401-431.
- , *Bronzieri*: G. PUGLIESE CARRATELLI, *I Bronzieri di Pilo micenea*, *Studi Classici e Orientali* 12 (1963) 243-253.
- , *Documenta*: G. PUGLIESE-CARRATELLI, *Documenta Mycenaea*. Milano. Varese 1964 [Testi e Documenti per 1° Studio dell'Antichità X].
- PUHVEL, Une tablette de Pylos: J. PUHVEL, *Une tablette de Pylos* (Eq 213), *Eranos* 54 (1956) 14-20.
- , *Eleuther and Oinoitis*: J. PUHVEL, *Eleuther and Oinoitis: Dionysiac data from Mycenaean Greece*, *Myc. St.* 161-170.
- , *Participles*: J. PUHVEL, *The Indo-European and Mycenaean Perfect Active Participles*, *Myc. St.* 171-177.
- RAISON, Vases à inscriptions: J. RAISON, *Les vases à inscriptions peintes de l'âge mycénienne et leurs contextes archéologiques*, *Edizioni dell'Ateneo*, Rome 1968, pp. xxiv+275, pls 123, 1 colour plate (note Part 3, signification des inscriptions).
- RI: *Real Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*.
- RICHARDSON, Labyrinth: L. J. D. RICHARDSON, *The Labyrinth* (PY Cn 1287), *CCMS* 285-296 pl. 1.
- RISCH, Schreibung: F. RISCH, *Probleme bei der Schreibung von Hiat und Kompositionfuge im Mykenischen*, *Res Mycenaee* 374-390.
- , *Myk. wo-wo*: E. RISCH, *Mykenisch wo-wo ko-to-no*, *Minos* 5: 1 (1957) 28-34.
- , *Frühgeschichte*: E. RISCH, *Frühgeschichte der griechischen Sprache*, *Museum Helveticum* 16 (1959) 215-227.
- , *L'Interprétation de la Série*: E. RISCH, *L'Interprétation de la Série des Tablettes caractérisées par le mot O-KA* (PY An 519, 654, 656, 657, 661), *Ath.* 46, 334-359.
- , *seremokaraoi*: E. RISCH, *Mykenisch seremokaraoi oder seremokaraore?*, *SMEA* I (1966) 53-66.
- , *Différences*: E. RISCH, *Les différences dialectales dans le mycénien*, *CCMS* 150-157.
- , *Einleitungsformeln*: E. RISCH, *Die mykenischen Einleitungsformeln*, *IC Mic* II 686-698.
- , *Partikeln*: E. RISCH, *Die verschiedenen Partikeln im Griechischen*, *Studi Linguistici Pisani*, Brescia (publ. by Paideia) 2 vols, 1-528, 529-1109, 1969 vol. 2, 831-843.
- , *Entzifferung*: E. RISCH, *Die griechische Sprachwissenschaft nach der Entzifferung der myk. Schrift*, *Donum Indogermanicum* (Festgabe für Anton Scherer) Heidelberg 1971, 107-117.
- , *po-ti-ni-ja-we-jo*: E. RISCH, *La formation du mot po-ti-ni-ja-we-jo*, *Act. Myc.* II 294-300.
- , *Traits*: E. RISCH, *Les traits non-Homériques chez Homère*, *Mélanges Chantaine* 191-198.
- , *Stoffadjektive*: E. RISCH, *Die Stoffadjektive auf -ejos im Mykenischen*, *Studies in Greek, Italic and Indo-European Linguistics* offered to Leonard R. Palmer (1976) 309-318.
- RISCH, Miceneo: E. RISCH, *Il miceneo nella storia della lingua greca*, *Quaderni Urbinati de Cultura Classica* 23 (1976) 7-28.
- , *Position*: E. RISCH, *La position du dialecte mycénien*, *Ét. Myc.* 167-172.
- , *Wortbildung*: E. RISCH, *Wortbildung der homerischen Sprache*, zweite, völlig überarbeitete Auflage. Berlin-New York 1974.
- RIX, Grammatik: HELMUT RIX, *Historische Grammatik des Griechischen: Laut- und Formenlehre*. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft 1976.
- RUIGH, Observations sur les neutres: C. J. RUIGH, *Observations sur les neutres en -s/h-*, *Res Mycenaee* 391-407.
- , *Traitement*: C. J. RUIGH, *Le traitement des sonantes voyelles dans les dialectes grecs et la position du mycénien*, *Mnemosyne* 14 (1961) 193-216.
- , *Vrouwen*: C. J. RUIGH, *Vrouwen en Kinderen in Pylos*, *Forum der Letteren* 4 (1963) 228-262.
- , *Observations sur Ub 1318*: C. J. RUIGH, *Observations sur la tablette Ub 1318 de Pylos*, *Lingua* 16 (1966) 130-152.
- , *Quelques remarques*: C. J. RUIGH, *Quelques remarques sur l'absence de xai et sur l'emploi des particules -qe et -de dans les textes mycéniens*, *Cambridge Colloquium* 203-210.
- , *a-mo-te-jo-na-de*: C. J. RUIGH, *A propos de a-mo-te-jo-na-de*, *St. Myc.* 99-102.
- , *Les noms en -won-*: C. J. RUIGH, *Les noms en -won- (-āwon-, -iwon-), -uon- en grec alphabétique et en mycénien*, *Minos* 9: 1 (1968) 109-155.
- , *po-ti-ni-ja-we-jo*: C. J. RUIGH, *A propos de myc. po-ti-ni-ja-we-jo*, *SMEA* 4 (1967) 40-52.
- , *Remarques*: C. J. RUIGH, *Remarques sur les mots we-je-we, we-je-ka-a₂, we-ja-te-pe et to-ro-qa*, *IC Mic* II 699-708.
- , *Les datifs pluriels*: C. J. RUIGH, *Les datifs pluriels dans les dialectes grecs et la position du mycénien*, *Mnemosyne* 11 (1958) 97-116.
- , *de-we-ro-a₂-ko-ra-i-ja*: C. J. RUIGH, *A propos de de-we-ro-a₂-ko-ra-i-ja*, *Act. Myc.* II 441-450.
- , *Redoublement*: C. J. RUIGH, *Le redoublement dit Attique dans l'évolution du système morphologique du verbe grec*, *Mélanges Chantaine* 211-230.
- , *Quelques hypothèses*: C. J. RUIGH, *Quelques hypothèses en marge des tablettes En-Ep / Eo-Eb de Pylos*, *SMEA* 15 (1972) 91-104.
- , *Chars*: C. J. RUIGH, *Chars et roues dans les tablettes mycéniennes: la méthode de la mycénologie*, *Mededelingen der koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Afd. Letterkunde* 39: 1 (1976) 171-200.
- , *Faits*: C. J. RUIGH, *Faits linguistiques et données externes relatifs aux chars et aux roues*, *Colloquium Mycenaeanum* 207-220.
- , *po-ku-ta*: C. J. RUIGH, *po-ku-ta et po-ku-te-ro*, *dérivés de *poku "petit bétail"*, *Mykenika* 543-562.
- , *Mycénien*: C. J. RUIGH, *Le Mycénien et Homère*, *Linear B: A 1984 Survey*, 143-190.
- , *Études*: C. J. RUIGH, *Études sur la grammaire et le vocabulaire du grec mycénien*. Amsterdam 1967.
- , *Tabellae*: C. J. RUIGH, *Tabellae mycenaee selectae*. Leiden 1962.
- RUIPÉREZ, ko-re-te-re: M. S. RUIPÉREZ, *ko-re-te-re et po-ro-ko-re-te-re à Pylos*, *Ét. Myc.* 105-120.
- , *Charte*: M. S. RUIPÉREZ, *Une Charte Royale de Partage des Terres à Pylos*, *Minos* 4: 2 (1956) 146-164.
- , *Myc. Land-Division*: M. S. RUIPÉREZ, *Notes on Mycenaean Land-Division and Livestock-Grazing*, *Minos* 5:2 (1957) 174-206.
- , *Pe-re-sa₂*: M. S. RUIPÉREZ, *Mykenisch Pe-re-sa₂ "Persephone"*, *Minoica: Festschrift Sundwall* (1958) 359-364.
- , *La serie J- de Pilo*: M. S. RUIPÉREZ, *En torno a la serie J- de Pilo*, *Minos* 8:1 (1963) 37-50.
- , *Dialecte*: M. S. RUIPÉREZ, *Le dialecte mycénien*, *Act. Myc.* I 136-166, 166-169.
- , *PY Er 312*: M. S. RUIPÉREZ, *A propos de to-so-jo DE PY Er 312*, *Mykenika* 563-567.
- , *Le génitif singulier*: M. S. RUIPÉREZ, *Le génitif singulier thématique en mycénien et en grec du premier millénaire*, *Coll. Myc.* 283-293.
- SACCONI, Il mito nel mondo miceneo: A. SACCONI, *Il mito nel mondo miceneo*, *Parola del Passato* 15 (1960) 161-187.
- , *Pelle*: A. SACCONI, *Gli ideogrammi per la pelle e per il cuoio nei testi micenei*, *SMEA* 3 (1967) publ. 1988, 97-134, 1 fig.
- , *Ideogrammata*: A. SACCONI, *Ideogrammata Mycenaee*, *IC Mic* II 513-555.
- , *Mirra*: A. SACCONI, *La mirra nella preparazione degli unguenti profumati a Cnosso*, *Athenaeum* 47 (1969) 281-289.
- , *Cifre*: A. SACCONI, *Gli ideogrammi micenei per le cifre ed i segni di misura*, *Kadmos* 10:2 (1971) 135-149.
- , *L'ideogramma *123*: A. SACCONI, *L'ideogramma *123 dans les textes mycéniens*, *Act. Myc.* II 18-32 tables 3.

- SACCONI, Monogramma KAPO: A. SACCONI, The Monogramma KAPO in the Mycenaean texts, *Kadmos* 11:1 (1972) 22-26.
- , Avorio: A. SACCONI, L'avorio nella tabella di Pilo Va 482, *Minos* 13:2 (1972) 173-181 pls. 2.
- , L'ideogramma *169: A. SACCONI, L'ideogramma *169 dei testi micenei, *studia Classica* 15 (1973) 7-11.
- , Lineare B: A. SACCONI, La scrittura lineare B, *PdP* 31 (1976) 48-65.
- , Scrittura micenea: A. SACCONI, La scrittura micenea. La civiltà micenea. Guida storica e critica a cura di Gianfranco Maddoli 15-35. (Revised version of ch. v of Sacconi, *Introduzione ad un corso di filologia micenea*. Rome, Bulzoni (1971).
- , Freccia: A. SACCONI, Problemi omerici alla luce dei ritrovamenti archeologici: Un problema di interpretazione omerica - la freccia e le asce del libro XXI dell'Odissea. Roma 1971.
- SÄINER, Place names: A. P. SÄINER, An index of the place names of Pylos, *SMEA* 17 (1976) 17-63.
- ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ, Ελεφαντοστά: I. Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗΣ, Ελεφαντοστά εκ των Αρχαίων; Ανοτι di Arkhaines (Summary), *IC Mic* 1 245-257; 257-262 5 pls.
- ΣΑΛΗ-ΑΞΙΩΤΗ, Μύκ. μέγαρο: ΤΕΣΗ ΣΑΛΗ-ΑΞΙΩΤΗ, Η αναδομή του μυκηναϊκού μεγάρου με βάση τις πινακίδες της γραμμικής γραφής Β. Διδακτορική διατριβή. Αθήνα 1989.
- , ΚΑΡΙΝΙ-ΙΑ: ΤΕΣΗ ΣΑΛΗ-ΑΞΙΩΤΗ, Η ΚΑΡΙΝΙ-ΙΑ του μυκηναϊκού μεγάρου με βάση τα μυκηναϊκά κείμενα (PY Vn 46) και αρχαιολογικά δεδομένα, στο: Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 8ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 27-29 Απριλίου 1987 [Τριμηνιαία Προσφορά στον καθηγητή John Chadwick], Θεσσαλονίκη 1987, σσ. 69-74.
- Sanctuaries: R. HAGG and N. MARINATOS, Sanctuaries and cults in the Aegean Bronze Age (Proceedings of the First International Symposium at the Swedish Institute in Athens, 12-13 May 1980. Stockholm: Svenska Institutet i Athen, 1981.
- ΣΑΠΟΥΝΑ-ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗ, Μινωικών ζώμα: Ε. ΣΑΠΟΥΝΑ-ΣΑΚΕΛΛΑΡΑΚΗ, Μινωικών ζώμα. Εν Αθήναις 1971 [Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας αριθμ. 71].
- ΣΑΡΗΓΙΑΝΝΗΣ, Αστικοποίηση: Γ. Μ. ΣΑΡΗΓΙΑΝΝΗ, Η πρωταρχική αστικοποίηση (διατριβή επί Υψημείας). Αθήνα 1981.
- SCAFA, Epica omerica: E. SCAFA, L'epica omerica e l'organizzazione militare micenea, *SMEA* 33, 1994, 55-67.
- SCHACHERMEYER, Luwier auf Kreta? FR. SCHACHERMEYER, Luwier auf Kreta? *Kadmos* 1:1 (1962) 27-39.
- SCHERER, Handbuch: A. THUMB-A. SCHERER, Handbuch der griechischen Dialekte. Zweite Teil. Zweite erweiterte Auflage von A. SCHERER. Heidelberg 1959.
- , Geschichte: O. HOFFMANN-A. DEBRUNNER, Geschichte der griechischen Sprache. I. Bis zum Ausgang der klassischen Zeit. Vierte Auflage, bearbeitet von ANTON SCHERER. Berlin 1969.
- SCHMITT, Einführung: R. SCHMITT, Einführung in die griechischen Dialekte, Darmstadt 1977.
- SCHMITT-BRANDT, Die Oka-Tafeln: R. SCHMITT-BRANDT, Die Oka-Tafeln in neuer Sicht, *SMEA* 7 (1968) 69-96.
- SCWYZER, Dialect.: E. SCWYZER, Dialectorum Graecarum exempla epigraphica potiora. Leipzig 1923 (avert. Hildesheim 1960).
- SERGENT, Pylos: BERNARD SERGENT, Pylos et Corinthe, *Minos* 17, 1981, 35-66.
- SGLD: Sammlung der griechischen Dialektinschriften, ed. H. Collitz et alii. Göttingen 1884-1915.
- SHELMERDINE, The Pylos Ma tablets: C. W. SHELMERDINE, The Pylos Ma tablets reconsidered, *AJA* 79:3 (July 1973) 261-275.
- , Economic considerations: C. W. SHELMERDINE, Historical and economic considerations in interpreting mycenaean texts, *Mykenaiika* 569-590.
- SHIPP, Essays: G. P. SHIPP, Essays in Mycenaean and Homeric Greek, Melbourne 1961 (= *Language* 126-139).
- SITIG, Minoer: E. SITIG, Sprachen die Minoer griechisch?, *Minos* 3:2 (1955) 87-99.
- SNODGRASS, arms: A. M. SNODGRASS, The Linear B arms and armour tablets-again, *Kadmos* 4:2 (1965) 96-110.
- SOURVINOU-INWOOD, La tablette Kn As 821: CH. SOURVINOU-INWOOD, À propos de la tablette KN As 821, *Minos* 9:2 (1968) 184-186.
- Società: La società micenea, a cura di Massimiliano Marazzi. Roma 1978.
- SPYROPOULOS, Discovery: G. SPYROPOULOS, The discovery of the Palace Archives of Boeotian Thebes, *Kadmos* 9:2 (1970) publ. 1971, 170-172 + 1 pl + transcription of one tablet.
- STELLA, Religione: L. A. STELLA, La Religione Greca nei Testi Micenei, *Nunten* 5 (1958) 18-57.
- , Iscrizioni: L. A. STELLA, Le iscrizioni pilie 1955 nel quadro della civiltà micenea, *Parola del Passato* 14 (1959) 245-259.
- , Civiltà: L. A. STELLA, La civiltà micenea nei Documenti contemporanei, Rome 1965 pp. xx + 311 figs. 112.
- , Testimonianze di santuari: L. A. STELLA, Testimo-
- nianze di santuari cretesi in testi cnosii in *Lineare B*, cc 2:1, 253-262, pls 42-45.
- STELLA, Carri: L. A. STELLA, Le tavolette dei carri di Cnoso come problema storico, cc 3 Vol 1 (1973) 332-340.
- STRUNK, Prosodisches: K. STRUNK, Sprachliches und Prosodisches zur mykenischen Orthographie, *IF* 66 (1961) 155-170.
- Studi Parlangeli: Italia linguistica nuova ed antica. Studi linguistici in memoria di Oronzo Parlangeli. A cura di Vittore Pisani e Ciro Santoro, *Galatina* 1 (1976), II (1978).
- Studi Pisani: Studi Linguistici in onore di Vittore Pisani I-II, Brescia 1969.
- Studi Levi: Antichità cretesi. Studi in onore di Doro Levi, I e II; *Chonache* di Archeol. Univ. di Catania Ist. di Archeol. XII e XIII 1973 (1977) e 1974 (1978).
- Studi Stella: Studi Triestini di Antichità in onore di Luigia Achillea Stella, Trieste 1975.
- Studia Meriggi: Studia Mediterranea Pierro Meriggi dicata, I, editio Onofrio Carruba. Pavia 1979.
- Studia Mycenaea: Studia Mycenaea. Proceedings of the Mycenaean Symposium. Brno, April 1966 (ed. A. Bartonek). Brno 1968.
- Studia Mycenaea 1988; Studia Mycenaea (1988). Edited by: TH. G. PALAIMA, C. W. SHELMERDINE, P. HR. ILIEVSKI. Skopje 1989 [živa Antika. Monographies No 7].
- Studies Chadwick: Studies in Mycenaean and Classical Greek presented to J. CHADWICK, edited by J. T. KILLEN, J. L. MELENA, J. P. OLIVIER (= *MINOS* XX-XII), Salamanca 1987.
- Studies Palmer: Studies in Greek, Italic and Indoeuropean Linguistics Offered to L. R. Palmer, Ed. by A. Morpurgo Davies and W. Meid. Innsbruck 1976.
- SUTTON, Prosopography: D. F. SUTTON, An analytic Prosopography and statistical Guide to the Land Tenure Tablets from Pylos. Michigan, Univ. Microfilms, 1970.
- Sybaris: Sybaris. Festschrift Hans Krahe zum 60. Geburtstag am 7 Februar 1958 dargebracht von Freunden, Schülern und Kollegen. Wiesbaden 1958.
- SZADZECZY-KARDOSS, Colonisation: S. SZADZECZY-KARDOSS, La colonisation grecque de l'Asie Mineure et les tablettes de Pylos, *A Ant Hung* 9, 1961, 261-266.
- SZEMERÉNYI, Greek Nouns: O. SZEMERÉNYI, The Greek Nouns in -εύς, Μνήμησ Χαίτην, *Gedenkschrift Paul Kretschmer* II 159-181.
- , Labiovelars: O. SZEMERÉNYI, The Labiovelars in Mycenaean and Historical Greek, *SMEA* 1 (1966) 29-52.
- , Syncope: O. SZEMERÉNYI, Syncope in Greek and Indo-European, and the nature of Indo-European Accent, Rome 1964 pp. xvii+428 = Supplement to Linguistic Section of *AION* (Annali dell'Istituto Orientale di Napoli).
- , Participle: O. SZEMERÉNYI, The perfect participle active in Mycenaean and Indo-European, *SMEA* 2 (1967) 7-26.
- , οὐς: O. SZEMERÉNYI, The history of Attic οὐς and some of its compounds, *SMEA* 3 (1967) 47-88.
- , Mycenaean: O. SZEMERÉNYI, Mycenaean: a milestone between Indo-European and historical Greek, *IC Mic* II 715-725.
- , Origins: O. SZEMERÉNYI, The origins of the Greek lexicon: Ex oriente lux, *JHS* 94 (1974) 114-157.
- , Etyma Graeca II: O. J. L. SZEMERÉNYI, *Etyma Graeca* II (8-15), στο: *Studia Classica et Orientalia Antonio Pagliaro Oblata* vol. III. Roma 1969.
- , Etyma Graeca IV: O. SZEMERÉNYI, *Etyma Graeca* IV (22-29): *Homeric et Mycenaica*, *SMEA* 20, 1979, 207-226.
- TAILLARDAT, Notules mycéniennes: J. TAILLARDAT, Notules mycéniennes, *REG* 73 (1960) 1-14.
- TEGYEY, Cadastal List: I. TEGYEY, Observations on a Linear B Cadastal List, *ACD* 1 (1965) 1-10.
- , Communities: I. TEGYEY, The Communities of Pylos, *st. Myc.* 143-146.
- , Ἀτάλανοι χαλκίτες: I. TEGYEY, Ἀτάλανοι χαλκίτες: Notes on PY Jn 725, 18-21 and 692, *ACD* 4 (1968) 3-5.
- , Economy: I. TEGYEY, Some aspects of Mycenaean archives and economy, *ACD* 5 (1969) 129-132.
- TEJEIRO, Préstamo: M. G. TEJEIRO, Un préstamo ibero en las tabillas de Cnosos? (en torno a KN OG 1527), *Zephyrus* 21-22 (1970-71) 299-307.
- ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ, Επιθήματα: Δ. Χ. ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ, Μορφολογική και σημασιολογική εξέλιξη των επιθημάτων -γο/-εγο εις την Ελληνικήν. Διατριβή επί διδασκαλία, Αθήνα 1971.
- THOMAS, Mycenaean Kingship: C. G. THOMAS, The nature of Mycenaean kingship, *SMEA* 17 (1976) 93-116.
- Thracians: Thracians and Mycenaean. Proceedings of the Fourth International Congress of Thracology Rotterdam, 24-26 September 1984, Edited by JAN. G. P. BEST and NANNY M. W. DE VRIES. Leiden / New York / København / Köln 1989.
- TOURNAVITOU, Ivory Houses: I. TOURNAVITOU, The «Ivory Houses» at Mycenae [Supplementary Volume No 24 Published by the British School at Athens 1995].
- TOVAR, Talleres: A. TOVAR, Talleres y oficios en el Palacio

- de Pylos: tejo doero, -ra "domestico, -a del rey", *Minos* 7:1 (1961) 101-122.
- TOVAR, do-e-ro: A. TOVAR, Indo-European etymology of do-e-ro, *Act. Myc.* II 318-325.
- , Sprachen: A. TOVAR, Sprachen und Inschriften. Studien zum Mykenischen, Leteinischen und Hispanokeltischen. Amsterdam 1973.
- , Teutarakoro: 00. 77-83 (= TOVAR, Sprachen 11-15).
- Tractata Mycenaea: P. H. ILIEVSKI-L. CREPAJAC (eds.) Tractata Mycenaea. Proceedings of the Eighth International Colloquium on Mycenaean Studies. Ohrid, 15-20 September 1985. Scopie 1987.
- TRITSCH, PY Ad 684: F. J. TRITSCH, PY Ad 684, *Minos* 5, 1957, 154-162.
- TRUMPY, Fachausdrücke: HANS TRUMPY, Kriegerische Fachausdrücke im griechischen Epos. Basel 1950.
- VEGA, Sintaxis: J. S. LASSO DE VEGA, Sintaxis Griega I. Madrid 1968.
- VENTRIS, cups: M. VENTRIS, King Nestor's four-handled cups, *Archaeology* 7 (1954) 15-21.
- , Furniture: M. VENTRIS, Mycenaean furniture on the Pylos tablets, *Eranos* 53 (1955) 109-124.
- , Comments: M. VENTRIS, Some comments on *Minos* 4:1, *Minos* 4:2 (1956) 166-167.
- , Evidence: M. VENTRIS-J. CHADWICK, Evidence for Greek Dialect in the Mycenaean Archives, *JHS* 73, 1953, 84-105.
- , Documents, M. VENTRIS-J. CHADWICK, Documents in Mycenaean Greek. Cambridge 1956, β' ἐκδ. 1973 (= Documents²).
- VERMEULE, Greece in the Bronze Age: E. VERMEULE, Greece in the Bronze Age, Chicago 1964, 406+48 pp. of plates.
- , Götterkult: E. VERMEULE, Götterkult (Archaeologia Homerica VIII). Göttingen 1974.
- VILBORG, Grammar: E. VILBORG, A Tentative Grammar of Mycenaean Greek. Göteborg 1960.
- WAANDERS, Myc. evidence: FR. WAANDERS, Mycenaean evidence for the Indo-European roots *tel- and *k^wel- in Greek, *Mykenika* 591-596.
- WALCOT, Divinity: P. WALCOT, The Divinity of the Mycenaean king, *SMEA* 2 (1967) 53-62.
- WAS, The kingdom of Pylos: D. A. WAS, The kingdom of

- Pylos: its topography and defence, *Anatolica* 3 (1969-1970) 147-176. (Istanbul-distinguish Anatolia, Ankara).
- , measure: D. A. WAS, The Mycenaean units of measure, *Kadmos* 16:1 (1977).
- WATHELET, Traits: P. WATHELET, Les traits éoliens dans la langue de l'épopée grecque. Roma 1970 [Incunabula Graeca XXXVIII].
- WEBSTER, Pylos Aa: T. B. L. WEBSTER, (1) Pylos Aa, Ab tablets; (2) Pylos E tablets; (3) Additional Homeric notes, *BICS* 1 (1954) 11-16.
- , Demeter: T. B. L. WEBSTER, Demeter at Pylos, *Hommages à Waldemar Deonna, Collection Latomus* 28 (1957) 531-536.
- WIESNER, Fahren: JOSEPH WIESNER, Fahren und Reiten, *Arch Hom* I, F (1968).
- WILD, Wagentafeln: R. WILD, Zu einigen Termini der Knossischen Wagentafeln, *Kadmos* 1:2 (1962) 126-129.
- WILL, Aux origines: E. WILL, Aux origines du régime foncier grec: Homère, Hésiode et l'arriète -plan mycénien, *REA* 59 (1957) 1-50.
- WITCZAK, Triple Representation: K. T. WITCZAK, The Triple Representation of Prothetic vowels in Ancient Greek, στο: *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 14, 1993, 487-496.
- WOUDHUIZEN, Thracians: F. C. WOUDHUIZEN, Thracians, Luvians and Greeks in Bronze Age Central Greece στο: Thracians 191-214.
- WUNDSAM, Struktur: K. WUNDSAM, Die politische und soziale struktur in den mykenischen Residenzen nach den Linear B Texten, Dissertation, Vienna 1967 pp. vii+201 (publ. 1968).
- WYLOCK, Parfums: M. WYLOCK, La fabrication des parfums à l' époque mycénienne d'après les tablettes Fr de Pylos, *SMEA* 11 (1970) 116-133.
- , aromates: M. WYLOCK, Les aromates dans les tablettes Ge de Mycènes, *SMEA* 15 (1972) 106-146.
- YANAGATA, Offerings: YANAGATA, Ritual Offerings in Homer and in Linear B, *SMEA* 35, 1995 57-68.
- YOSHIDA, Survivances: A. YOSHIDA, Survivances de la tripartition fonctionnelle en Grèce, *Revue de l'histoire des religions* 166: 1 July - Sept. 1964, 21-38.